

KARYS

1976
GEGUŽĖ
Nr. 5

KARYS

1976
Nr. 5 (1512)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoją:

S. KAUNELIENĖ
"TREMTIES TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam
Pasaulyje"
BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės žinios"

Leidžia:
L. V. S. RAMOVĖ N. Y. SKYRIUS

TURINYS

Gen. Mikas Rėklaitis	viršelis
M. Boguta — Amžių dulkes pažarsčius	161
O. Žadvydas — Mirtininkų gretose	166
Ed. Vengianskas — Div. gen. M. Rėklaičiui mirus	169
E. Jasiūnas — A.A. Av. Mjr. J. Pyragius	171
S. Šetkus — Susitikimas	179
TREMTIES TRIMITAS	181
A. Mikulskis — "Balsą iš Grabo" išgirdus	183
LIETUVIAI KARIAI LAISVAJAME PASAULYJE	191
KARINĖS ŽINIOS	192
KRONIKA	194

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKONAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS,
Australia — V. ŠALKONAS

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S.J. Minkus
CHICAGO, IL — "Gifts International"
"Parama", Cicero Delicatessen
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv. Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas
LAKELAND, FL — J. Kantanavičius
OMAHA, NB — J. Naikelis
WATERBURY, CT — "Spauda"
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

PLATINTOJAI

KANADOJE

TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas, P.
Misevičius, Aug. Kuolas
MONTREAL, QUE. — Parish Library

ANGLIJOJE

"Dainora — 14 Priory Road; Kew, Surrey; TW9 3DF. Tel. 01-940 6377

V. VOKIETIJOJE

Jz. Venys, 6796 Schoenenberg-Kuebelberg 1, Duererstr. 13

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas, 22 Slevin St., No. Geelong, 3215, Vic.
W. Paluk, 1 Brentnall Ave., Blair Athol, 5084, SA.
S. Pačėsa, 82 John St., Lidcombe, 2141, NSW.

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$10.00, pusmečiui — \$5.00, atskiro nr. — \$1.00

'Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

KARYS, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world

Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207, USA

Subscription \$10.00 per year. Single copy \$1.00 — SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 5 (1522)

GE GUŽĖ — MAY

1976

AMŽIŲ DULKES PAŽARSČIUS

M. BOGUTA

Norėdami pažinti pirmuosius lietuvių tautinius ženklus, jų turime ieškoti senovės lietuvių piniguose, Lietuvos karalijos ir valstybės monetose. Įkaldintas į taurųjį metalą kuris nors ženklas amžių tekmėje nepasikeitė. Valdovų antspaudų ženklai yra nesugriaunamas įrodymo dokumentas.

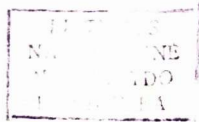
Kaip atskiri individai, taip ir tautos, labai seniai pasikeisdavo turimas į reikalingas gėrybes. Daiktinis pasikeitimas, mainų prekyba, buvo nepatogi, nes gėrybių vertė skyrėsi. Taurųjį metalą žmonės pažino labai seniai, jis tapo gėrybėms pasikeisti tarpininku. Dėl nesąžiningumo tas tarpininkas dar buvo nepatikimas, po kiekvienos transakcijos reikėjo gabaliuką, arba gabalą tikrinti, ar tikrai tai yra taurusis metalas. Galimas dalykas, pirmasis pradėjo kaldinti monetas ir jas žymėti savo ženklų, VI a. pr. Kristų, Lydų valdovas Gigis. Lydai, būdami gabūs vaizbūnai, valdovo monetas išplatino M. Azijoje. Monetų ėmėjai, pažindami valdovo ženklą monetoje, laikė ją tikra ir noriai ėmė. Korozijos viešpatavimo laikais jo monetas turėjo 27 dalis aukso ir 73 dalis sidabro. Lietuvos teritorijoje, Gluko ežero pakrantėje, rasta senovės graikų auksinė moneta, kaldinta V a. pr. Kr., Sicilijoje, Nake. Tai toks monetų su valdovo ženklais atsiradimo kelias. Reikalinga stebėtis senovės Izraelio šakelio, arabų kalifatų ir Aleksandro Didžiojo, tiems laikams labai tobula, monetų kaldinimo technika.

Viduriniaisiais amžiais monetas kaldinti galėjo visi, kas tik turėjo tauriojo metalo. Kaldino šalies valdovai, didikai, vyskupai, miestai, ir įkaldindavo monetoje savo ženklą. Kol valstybė pasiliko sau teisę kaldinti monetas ir žymėti jas savo ženklų, praėjo daug laiko.

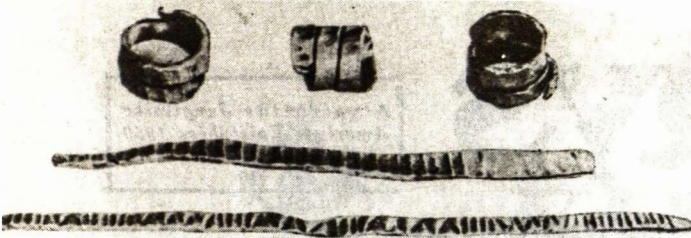
Baltų santykiai su tolimomis tautomis

Praslinkus ledynams, gal prieš 12 tūkstančių metų, pietiniame Pabaltijo pakraštyje apsigyveno žmonės. Archeologiniai radiniai rodo, jie atsikėlė iš Svidry-Arensburgo kultūros rajonų. Pastaruoju metu susidaro mokslininkų pažiūra, kad jau nuo gilios senovės, pietiniame Pabaltijo pakraštyje, visą laiką gyveno tie patys žmonės, iš kurių išaugo baltų kiltys, apgyvenę didelius žemės plotus. Iš padarytų 1961 m. Liškiaivos pilies papėdėje ir aplinkos kasinėjimų susekta, kad vienoje vietoje gyveno pirmykštė žmonių bendruomenė pirmame tūkstantmetyje pr. Kr., kitoje vietoje — pirmykštė bendruomenė antrame tūkstantmetyje pr. Kr., kurios dėl nežinomų priežasčių dingusios. Radiniai etniškai priskiriami jotvingiams.

Vilniuje, istorijos etnografijos muziejuje surinkta 25,000 rastų Lietuvos teritorijoje įvairių tautų ir amžių monetų: Indijos, Ceilono, Egipto, Azerbeidžano, romėnų, arabų kalifatų ir kitų. Lietuviai nuo IX iki XIII a. antros pusės savų monetų dar neturėjo. Atsiskaityti prekyboje naudojo sidabro lydinius. Pirmieji sidabro lydiniai buvo spiraliniai ir lyg lazdelės su nusklemtais galais. Jų amžiaus pradžia galimai yra X amžius¹. Juos sekė sidabro lydiniai piršto ir lingės formos, kurie aptinkami Žemaitijoje. Įkirtimų jie dar neturėjo. Jų svoris svyruoja nuo

Sidabriniai lydiniai iš Jonišio apylinkių.

95-107, 176-178 ir iki 189-192 gramų. Vėlesni sidabro lydiniai turi nuo 1 iki 7 įkirtimų, ką jie reiškia, nežinoma². Galiausiai, XI a. nusistovi lietuviškų lydinių svoris, 100 gramų lydinys vadinamas rublis, 200 gramų — grivena³. Dabartiniu laiku sidabro lydiniai randami lobiuose, senkapiuose ir piliakalniuose. Iš kur senovės lietuviai įgydavo sidabro lydiniams, nėra dar galutinai išaiškinta, tik manytina, įgydavo sidabro prekybos būdu. Svetimų kraštų sidabrinės monetos lydindavę ir lieję lietuviškus lydinius. Sidabro lydinys buvo kaip piniginis vienetas ir sveriamas pagal svorį. Tai rodo randamos svarstyklės ir svareliai. Senkapiuose, kaipo pirklio atributas, randama svarstyklėlės be svarelių ir svareliai be svarstyklėlių. Susikūrus sava piniginei sistemai, XI-XII a. pasirodė ir paplito Lietuvoje svarstyklėlės, kuriomis buvo sveriamas tauris metalas. Svarstyklėlės mažos, varinės, sulenkiamos patogumo dėlei. Svareliai geležiniai, kad nerūdėtų aptraukti variu. Svarstyklėlės ir svareliai randami ne tik senkapiuose, bet ir piliakalniuose⁴. Kaip anksčiau sidabro lydiniai buvo be įkirtimų, su įkirtimais, be jokių ženklų, tai dabar sutinkame sidabro lydinius su įkirtimais ir jų galuose įkaldinta mūsų, vadinamieji, Gedimino stulpai ir raitelis, šuoliuojantis nuo žiūrovo į dešinę, rankoje pakėlęs kalaviją⁵. *Tai čia ir yra pirmasis lietuvių tautinis ženklas, kuris buvo Lietuvos karalijos — valstybės ilgus amžius kaldintas monetose ir vartotas valdovų antspauduose.* Taigi, tie ženklai jau buvo prieš karalijos susikūrimą, jie yra labai senos praeities ir sunku nusakyti jų atsiradimo datą. Atsiradimo kelią galima aiškinti įvairiai, kaip tai ir daroma.

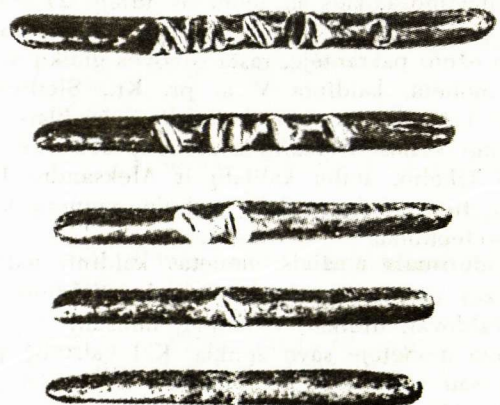
Herbai Vakarų Europoje atsirado viduriniaus amžiaus. Lietuviai su Vakarų tautomis sąlytį turėjo jau žiloje senovėje. Tai prileistina, kad du tūli didikai, nusiziūrėję į herbus, vienas susikūrė sau herbą, vadinamus, Gedimino stulpus, kitas raitelį su kalaviju rankoje ir kiekvienas savo liedintus sidabro lydinius žymėjo savu ženklu. Antra, lygiagretus tų ženklų vartojimas rodytų, kad tai buvo dviejų asmenų herbai. Šis teigimas nesprenžia ženklų atsiradimo klausimo. Tik

kyla klausimas, kodėl ženklai įkaldinti į sidabro lydinius ir yra skirtingi kiekviename lydinyje? Sidabro lydiniai buvo piniginis vienetas rytų Europoje, Skandinavijoje, tiek baltų genčių žemėje⁶. Skandinavijos kraštai tais laikais dar monetų neturėjo. Lietuviški lydiniai, savo svoriu apie 200 gr. vienetai, buvo artimi Skandinavijos lydiniams⁷. Manytina, tikslu atskirti lietuviškus lydinius nuo Skandinavijos, Naugardo ir Kijevo lydinių, lietuviai į savo lydinius įkaldavo tautinius ženklus kilmei nusakyti.

Lietuvos Karalijos monetos

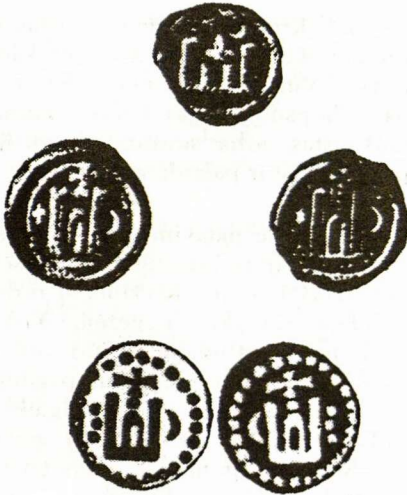
Mindaugas, tapęs karaliumi, karalijai kaldino monetą, vadinamą brakteatais. Tai buvo sidabrinė plona plokštelė, kurioje tik vienoje pusėje įkaldavo valdovo ženklą. Iš Mindaugo viešpatavimo laikų išliko šešios monetos, kurių autentiškumu netenka abejoti. Keturių monetų vaizdas yra tas pats, tik kaldinta skirtingais štampais. Apsarsime tik vieną monetą. Kitų aptarimas nieko naujo nepasakytų, tik užimtų laiko. Monetos dugne, dešinėje mėnulis, kairėje žvaigždės simboliai. Du stulpai sujungti apačioje. Viduryje skliaustinių vartų anga, ant angos viršaus (kaip Gedimino stulpų vaizde) vietoje vidurinio stiebo, yra teutoniško tipo kryžius⁸. Dabar kai kas taria, tai ne Gedimino stulpai monetoje įkaldinti, bet katedros vaizdas, kurią Mindaugas pastatė tapęs krikščioniu. Monetoje įkaldinęs pastatytos katedros vaizdą siunčiamuose popiežiuo petrapingiuose, norėdamas pasididžiuoti prieš jį ir kitus pasaulinius valdovus. Niekas neįrodė ir kol kas nėra įrodymų, kad Mindaugas siuntė petrapingius. Monetos rastos ne Romoje, arba kur kitur Italijoje, bet Lietuvos teritorijoje⁹. Jeigu monetoje būtų katedros vaizdas, tai ir tiems laikams štampos darytojas galėjo atvaizduoti šoninį pasta-

Sidabriniai lydiniai — lietuviški ilgieji.

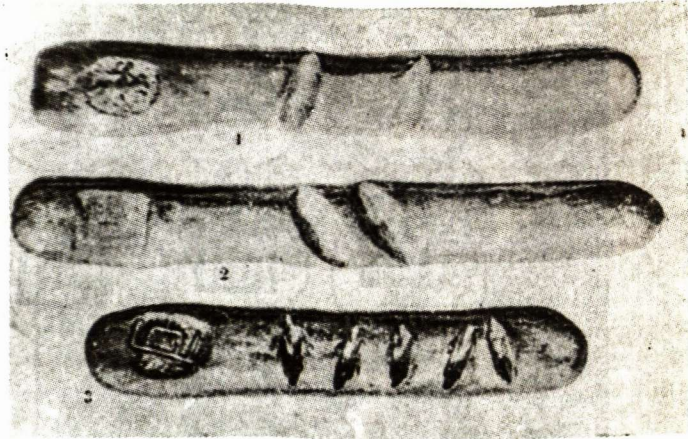

to vaizdą ir šiais laikais nebūtų ginčo, kas monetoje vaizduojama. Monetoje įkaldinta Gedimino stulpai galimai tokie, koks buvo duotas pavyzdys, arba kokius pats kaldintojas įsivaizdavo. Du šoniniai stulpai, skliaustinė anga ir ant jos teutoniškas kryžius, tikrai daro bažnyčios vaizdą. Gedimino stulpai su skliaustine anga "subudavojami" dar ir mūsų laikais. Kai kas padaro dar "išradingesnius" Gedimino stulpus. Vietoje vidurinio stiebo įdeda kryžių ir tokius vartoja vėliavose. Mindaugas monetas kaldino ir be kry-

Mindaugo brakteatai. Viršutinis be kryžiaus, kiti su kryžiumi.

žiaus ženklo. Monetos dugne Gedimino stulpai, tokie pat, kaip sidabro lydiniuose, arba kaip ir dabar vartojame, tik dešinėje pusėje virš stiebo yra jauno mėnulio simbolis. Tai kaip kas aiškina, kad jos buvę, paprastai, skirtos tik vietos reikalams. Yra moneta nepaprasta, bet majestotinė, o kryžiaus joje nėra. Valdovas sėdi, matyti veido bruožai, barzdotas, ant galvos vainikas. Dešinėje Gedimino stulpai, tai karalijos ženklas. Kairėje teutoniško tipo skyde neaiškus ženklas, tai Mindaugo asmeniškasis herbas. Tais laikais valdovai herbus jau turėjo, taigi, neatsilikęs buvo ir Mindaugas¹⁰. Tais laikais visi valdovai monetoje, antspaudoose, įdėdavo kryžiaus ženklą ir tas reiškė, kad valdovas esąs krikščionis. Tai buvo tokia tradicija. Kaldintose savo monetose įkaldinęs kryžiaus ženklą pasielgė pagal to laiko tradiciją. Mindaugo monetos buvo mažo diametro, patogiausia vieta kryžių įkaldinti ir buvo vidurinio stiebo vietoje. Toks reiškinytis dabar kai ką klaidina. Kryžiuočiai XIII-XIV a. kaldino

Sidabriniai lydiniai su įkaltais Gedimino stulpais (apač.) ir Vyčiu (viršuje).

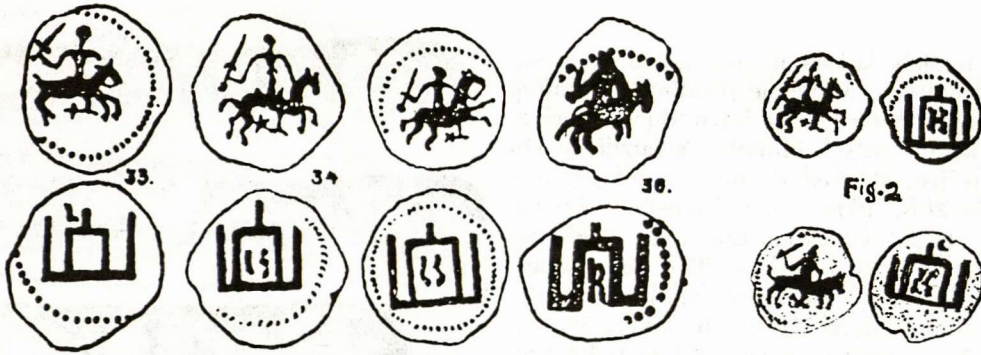
brakteatus su kryžiaus ženklu. Tai nėra Mindaugo išradimas. Kaip tas piniginis vienetas vadinosi, nežinoma.

Kryžiuočiai brakteatus kaldino gal būt Chelme, Torunėje ar Karaliaučiuje, vieta nežinoma. Kęstučio antspaudoose taipogi yra kryžiaus ženklas, nors žinome, kad jis buvo pagonis. Manytina, kad antspaudo darytojas, žinodamas tą tradiciją, antspaude kryžiaus ženklą įdėjo sauvaliai. Pagonis Kęstutis kryžiaus ženklą antspaude toleravo, arba nekreipė dėmesio. Kad Mindaugo monetoje dingto kryžiaus ženklas, nėra atsitiktinumas, buvo tam rimta priežastis. Dauguma plataus masto istorikų sutaria, kad Mindaugas tikėjimo išsižadėjo, mažuma nesutinka ir net sako, kad jis,

Mindaugo didysis brakteatas (padidintas). Karalius sėdi sostoje, karūna ant galvos ir herbai šonuose.

Seniausios lietuviškos monetos.

miręs kankiniu dėl tikėjimo. Mūsų kai kurie istorikai tik daleidžia, kad Mindaugas tikėjimo neišsižadėjo¹¹. Nuo Mindaugo mirties iki Gedimino viešpatavimo pradžios, praėjo tik 53 metai. Tad, jeigu mes tikime Gedimino laišku, rašytų į užsienį autentiškumu, tai turime tikėti ir kas juose rašoma; tai yra vietos istorinis šaltinis iki dabar dar nežinotas. Nedatuotame laiške popiežiui Jonui XXII, Gediminas mini pirmatakius: Mindaugą ir Vytenį. Apie Mindaugą taip sako: "... mūsų pirmatakis karalius Mindaugas su visa savo karalyste buvo atsivertęs į Kristaus tikėjimą, bet dėl brolių iš teutonų namo magistro (daromų) žiaurių nuoskaudų ir nesuskaičiuojamų išdavysčių, jie visi nuo tikėjimo atkrito"¹². Gedimino pasisakymas apie Mindaugą patvirtina daugumos istorikų pažiūrą ir įneša naujos šviesos, kodėl monetose dingio kryžiaus ženklas. Ir monetos stulpuose kryžiaus ženklas nėra pastatytos katedros vaizdas, bet tik reiškinys pagal to laiko tradiciją.

Mindaugo viešpatavimo metais. Lietuvoje turėjo būti du vyskupai. Vokietis Kristijonas ir lenkas Vitas. Kristijonas turėjo reziduoti ir katedra turėjo būti, ne kur kitur, kaip Žemaitijoje, jam dovanotose žemės valdose. Žemaičiai valdas puolė ir valdyti nedavė. Popiežius Aleksandras IV ragino Mindaugą tas valdas ginti. Vito vyskupija turėjo apimti pietų Lietuvos ir šiaurinės Jotvos dalis su buveine Veisėjuose. Mindaugas krikščionybės nesilaikė, mirusią savo žmoną Mortą laidojo savo tėvų papročiu ir karas su kryžiuočių ordenu vyko toliau. Vyskupas Kristijonas prieš 1259 m. apleido Lietuvą ir išvyko į Vokietiją, kur buvo Mainco vyskupo koadjutoriumi ir 1279 m. ten mirė. Apie jo veiklą Lietuvoje jokių žinių neaptikta¹³. Kristijonas, Mindaugo viešpatavimo metais Lietuvoje, katedros neturėjo.

Žiemgalos ir Kuršo vyskupai ir Kristijonas gyveno kurį laiką Rygoje ir saugiai jautėsi už

pilies sienų¹⁴. Kristijonui išvykus, kitas vyskupas jo vieton nebuvo paskirtas. Ar bent kada į Lietuvą atvyko Vitas, žinių nėra. Su Lenkija ir Mozūrija suliepsnojo ilgas karas. Galimai, kilus karui neišleistas, arba savaime jo misija Lietuvoje atpuolė. Mirė ir palaidotas Lenkijoje.

Mindaugo viešpatavimo pirmieji metai

Mindaugui tapus karaliumi ir krikščioniu, su kaimynais krikščionimis, Kryžiuočių ordinu, Lenkija ir Čekija, santykiai negerėjo. Ypač agresyvi buvo Lenkija. Mindaugas Sūduvos ir Jotvos dar nevaldė. Tų laikų papročiu, pagonių žemės niekam nepriklausė. Lenkijos kunigaikščiai gavo teisę Sūduvą ir Jotvą paimiti savo globai ir pavaldumui. Matomai, jiems vieniems tai buvo perdidelis kšnis. 1254 m., Rocionže, buvo sutarta Sūduvą ir Jotvą pasidalinti. Visų žemių du trečdaliai turėjo atitekti Kryžiuočių ordinui, vienas trečdalis Volynės kunig. Danieliui ir Mozūrijos kunig. Ziemovitui. 1255 m. Danielius pietinės Jotvos dalį nukariavo. Jotvingiai, sūduviai ir lietuviai į sutartį atsakė ginklu. Jie puolė Mozūriją ir labai nusiaubė Liublino sritį. Po tokio siaubingo puolimo jotvingiams, sūduviam ir lietuviam buvo paskelbtas kryžiaus karas¹⁵. Mindaugas nebuvo tik įvykių stebėtojas. 1263 m. jis surengė didelį žygį (datos ir šaltiniai labai painūs) prieš Mozūriją, Kulmo ir Pamedės žemes. Kaip nusako istoriniai šaltiniai, "Žygiavo Mindaugo Lietuva prieš Lenkiją". Kunig. Treniotos vedama kariuomenė puolė Polocką, Ujazdovą prie Varšuvos ir Lovičių. Sugriovė Ujazdovo pilį, nu-

Fig. 4

Fig. 5

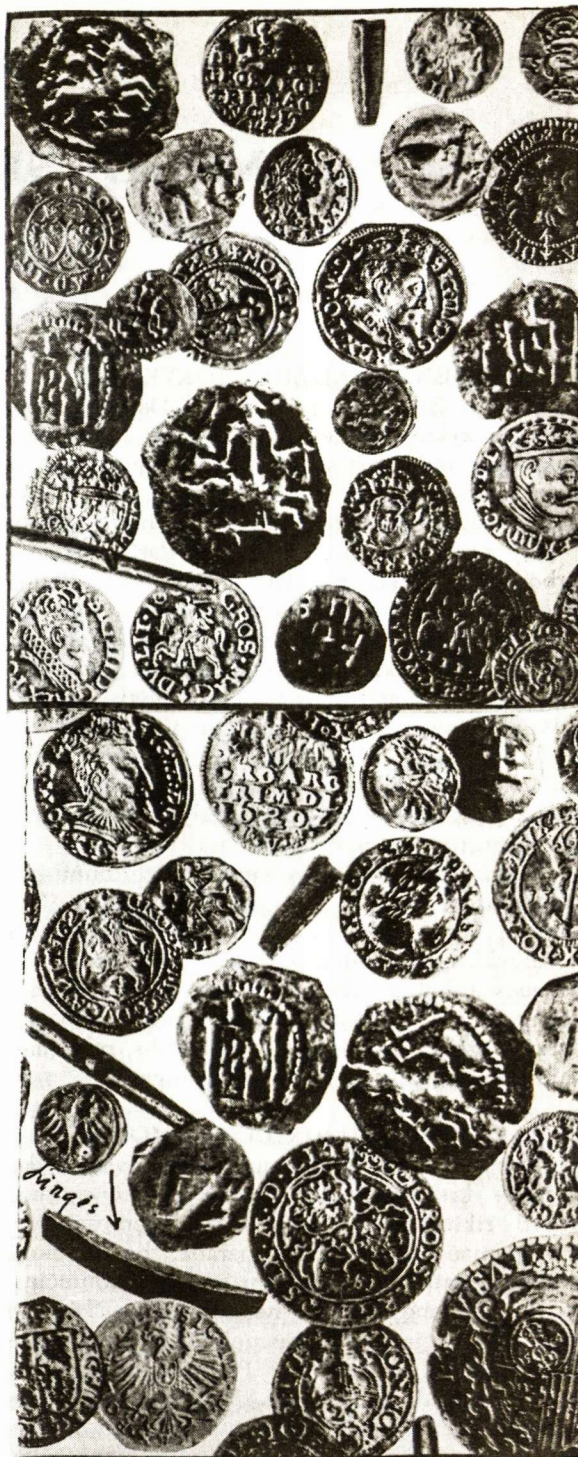

kovė kunig. Ziemovitą, jo sūnų Konradą paėmė į nelaisvę.

Ir po Mindaugo mirties lietuviai niokojo Lenkiją, ypač Mozūriją. 1266 m. jie puolė Polocko, 1278 m. Liublino ir 1277-78 m. Lenčicos žemes. Lietuviai tuo privertė Lenkijos kunigaikščius peržiūrėti savo politiką Lietuvos atžvilgiu. 1279 m. kunig. Traidenis ir Mozūrijos kunig. Boleslavas II pasirašė taikos sutartį. Prasidėjus kovai su Kryžiuočių ordinu dėl Žemaitijos, iš Lenkijos pusės Lietuvai pavojus jau negrėsė¹⁶. Netenka abejoti, kad toks krikščionių kaimynų elgesys, pirmaisiais viešpatavimo metais, turėjo paveikti Mindaugo pasaulėžiūrą. 1264 m. lenkų kunig. Boleslovas Gėdingasis, keršydamas jotvingiams už puolimus, su didele pajėga puolė juos ir daug jų išžudė¹⁷. 1282 m. Krokuvos kunig. Lešekas Juodasis, užpuolė pietinę Jotvos dalį ir ją užkariavo¹⁸. 1280 m. Kryžiuočių ordinas jau buvo įsitvirtinęs Prūsijoje ir pradėjo veržtis į Sūduvą ir Jotvą. Sūduviai ir jotvingiai dar ilgai gynėsi, tačiau, ilgo karo išvarginti, prieš neįveikė. Kymeniavos vadovas Gedetas, su šeima ir su savo 1,500 žmonių priėmė krikštą, buvo perkeldinti į Prūsiją ir apgyvendinti Semboje. Kitas vadovas Skurdas, su savo žmonėmis persikėlė per Nemuną ir apsigyveno Lietuvoje¹⁹. Karo veiksmai Sūduvoje ir Jotvoje vyko 1255, 1263-64, 1277-78, 1280 ir 1282 m. Tokiu būdu buvo užverstas sūduvių ir jotvingių didingų kovų istorijos lapas.

Senovės lietuvių tautinių ženklų pavadinimas

Kaip jie senovėje vadinosi, nežinoma. Tačiau, mūsų vadinami Gedimino stulpai, jau keletas šimtmečių buvo prieš Gediminą. Seniau juos vadindavo "Jogailos kolonomis", o Raitelį su kard rankoje — "Žirgvaikiu". Mes tuos ženklus vartodami vadiname labai įvairiai: Gedimino stulpai, pilies vartų herbas, pilies vartų stiebai ir pilies ženklas. Jų kilmė įvairiai aiškinama: iš Kinijos, Haffos monetoje esamo ženklo; viduriniaisiais amžiais Italijoje gyvenusios garsios giminės Collon herbe esamų kolonų; iš Karolio Didžiojo laikų Dorestate kaldintų denaruose esamų kolonų. Senovės Raitelio su kard rankoje žirgas šuoliuoja į dešinę nuo žiūrovo. Jį vadiname raitų Vyčiu, atbuliniu Vyčiu, galiausiai, paskutiniu raitu, jis pradėtas vadinti "vytuku". Senovės ženklų pavadinimai atsirado savaime. Laiko tėkmėje tais ženklais nesusidomėjo istorikai ir nėra sutartas jų pavadinimas. Gedimino stulpų kilmės ir jų išsivystymo proceso niekas istoriniais šaltiniais neįrodė. Tai yra grynai lietuviškos kilmės žen-

Įvairios monetos vartotos senovėje Lietuvoje.

las, kuriam lygaus, arba kito panašaus nėra. Tiesa, senais laikais raitelis su kard rankoje, arba kalaviju, reiškė tik valdovo vaizdą, jis nebuvo šalies ženklas. Tad mūsų Raitelį galima su koku nors kitu variantu tapinti. Silezijos kunig. Vladislavo, vadinamo Opolčiku, antspaude yra panašus variantas. Tačiau Raitelis amžiais šuolia-

MIRTININKŲ GRETOSE

O. ŽADVYDAS

(Pradžia balandžio KARYJE)

DARBĖNŲ PRADŽIOS MOKYKLOJE

Vasario 24 dieną prisistačiau Darbėnų pradžios mokyklos vedėjui, mokytojui Makūnui. Mokytojai, išskiriant vedėją, man buvo pažįstami ir vienminčiai, priešingi okupantui.

Nuolatinio mokytojo 3-me skyriuje nebuvo ir į jį paskyrė mane. Pradėjus darbą naujoje darbovietėje, teko pakeisti gyvenvietę. Šeima gyveno Įpilties kaime, kuriame žmona mokytojavo. Atstumas iki Darbėnų — 10 kilometrų, tad kas dieną klampoti per sniegą, bei purvyną pavasario metu, pertolimas kelias. Kambarį išsinuomavau pas vieną lietuvę Darbėnuose, netoli mokyklos. Maitinausi valgykloje kartu su "komandirais". Šie gi, man buvo pažįstami nuo jų atžygiavimo dienos, nes dalyvavau komisijoje sekvestruojant jiems patalpas.

Pogrindyje veikdamas, vengiau užeidinėti pas mokytojus ir pažįstamus asmenis. Tačiau "komandirų" draugystės nevengiau. Kartu išeidavau iš valgyklos, šnektelėdavau gatvėje, įslinkdavau pas juos į butus. Matydavau komjaunuolius sekiojant iš paskos. Jų pastangos nedavė enkavedistams reikiamų žinių. Toks pėdų mėtymas, klaidinimas seklių, man buvo naudingas.

KOMJAUNUOLIŲ RIKIUOTĖS MOKYMAS

Kartą Darbėnų komjaunuolių atstovai: žydas ir žydė, kreipėsi į mane, kad sutikčiau juos mokyti rikiuotės. Jie esą nutarę gerai pasirodyti gegužės 1-os dienos parade, bet nemoką rikiuotės. Patariau kreiptis pas raudonarmiečius, bet jie su mano siūlymu nesutiko. Pareiškė, kad dauguma komjaunuolių nemoka rusiškai, o per vertėją užimtų daug laiko. Po tokio argumento, kaip gi atsisakysi. Sutikau. Rikiuotės mokymas man buvo įprastas, be to, buvo gera proga pažinti asmeniškai tuos, kurie tai uoliai mane sekė.

Užsiėmimus sutarėm atlikinėti du kartus

savaitėje, vakarais, pieninės patalpose. Į pirmą rikiuotės mokymą susirinko 18 paauglių, netarnavusių kariuomenėje ir 6 komjaunuolės, viso — 24. Visi vienos tautybės — žydų, nei vieno lietuvio, nei lietuvaitės. Tai buvo Lietuvos jaunimo "atstovai", kuriuo taip didžiavosi okupantas. Aiškinau ir komandavau lietuvių kalba. Po užsiėmimų, vienas iš jų pareiškė, kad ateityje aiškinčiau lietuviškai, o komanduočiau rusiškai. Komjaunuoliams reikės tarnauti raudonojoje armijoje ir tokiu būdu jie bus pripratę prie rusiškų komandų. "Pasišiaušiau" ir aš. Pasakiau, jog neturiu rusiško rikiuotės statuto ir kol gausiu, mokymą nutraukiu. Nusileido. Vis tik teko pripažinti jų stropumą. Laiku susirinkdavo ir nepraleisdavo užsiėmimų. Nors rusišką rikiuotės statutą ir gavau, bet juo nesinaudojau ir iki pabaigos komandavau lietuviškai.

Neapsiėjo ir be pajuokos iš šalies. Mokymo metu, praeidamas pro šalį pieninės vedėjas Pranas Kavaliauskas, buvęs šaulys, šyptelėjo ir mirkstelėjęs akį, garsiai tarė:

— Drauge mokytojai, išmokinę rikiuotės, nenuvesk visus Maskvon pas tėvą Staliną. Tačiau, palik ir mums vietiniams šios jaunos pažibos. Komjaunuoliai šią pajuoką suprato kaip tikrą tiesą, nes nereagavo.

ČEKISTŲ "VORATINKLYJE"

Šeiminkė, pas kurią nuomavau kambarį, įspėjo, kad esu sekamas. Vakaraus komjaunuoliai vaikštinėja gatve prie jos namo. Prie mano kambario palangės pastebėjo išmintas sniege pėdas. Anksčiau to niekuomet nebūdavę. Patarė būti atsargiam, nes bolševikai nepasitiki mumis, o žydai, anot jos, yra šių laikų visagaliai ir reikia jų saugotis. Vakaraus niekur neidavau, o taip pat joks žmogus pas mane nesilankydavo, tad nekreipiau dėmesio.

vęs Lietuvoje ir už jos ribų, savaime įgijo mūsų pagarbą. Istoriniai šaltiniai nusako, kad vad. Gedimino stulpai, manoma, pirmiausia buvo Lietuvos valstybės sostinės Vilniaus ženklas, gi vėliau tapęs Gedimino dinastiniu herbu. Algirdo laikais buvo tik dvi kunigaikštijos: Trakų ir Vil-

niaus. Trakų ženklas yra žinomas ir yra autentiškas, apie tai bus dar kalbama. Raitelis su kalaviju rankoje, manoma, buvo Vilniaus kunigaikštijos ir žemių, kurios buvo Algirdo valdžioje, ženklas.

(Bus daugiau)

Kartą, kai renkausi eiti į namus, pas šeimą, atėjo komjaunuolė. Darbėnų valsčiaus vykdomojo komiteto pirmininkas Želvys ją paskyręs vykti į Lendimų pradžios mokyklą praveisti steigiamo kooperatyvo susirinkimą. Jis pataręs pasiimti vieną iš mokytojų susirinkimo protokolo surašymui. Aš jai esąs geriausiai pažįstamas, tad pas mane ir užėjo. Negi šiai "gražuolei" prieštarauti ir susilauksi kokio nemalonumo?

Pastotė jau stovėjo prie namo. Ūkininkas, pažliugusiu vieškeliu, slinko vos žingine, neskubėdamas. Atstumas iki Lendimų — 10 kilometrų. Bendrakeleivė buvo labai kalbi, o ypač kamantinėtoja. Parūpo jai ne tik mano, bet ir tėvų praeitis. Užsimezgė tarp mudviejų dialogas. Sekė klausimas po klausimo. Tuo pačiu ir jai atsilyginau, nors nenoriai atidengė ir ji savo praeitį. Išvadoje gavome, kad aš proletarų, o ji būržuazijos klasės. Pareiškiau, kaip ji, būdama pasiturinčios prekybininkų šeimos narė, galėjo būti priimta į komjaunuoles. Nusikvatojo ir ūkininkas, laukdamas jos atsakymo. Nutylėjo. Nukreipė kalbą apie naują santvarką. Kokia esanti mano nuomonė? Atsakiau — kokia buvo senoji, visi žinome, apie naująją per anksti kalbėti, pagyvėsime, pamatysime. Iš raudonarmiečių politrukų esu girdėjęs, kad mūsų ekonominio gyvenimo lygis greitai pasieks tokį pat laipsnį kaip sovietijoje, taigi prisivysime ir visi būsime lygūs. Abejoju, kad ji pasitarnavo čekistams surinktomis iš manęs žiniomis.

Po šio įvykio sekė kitas. Nuvažiavęs į Kretingą, geležinkelio stotyje pamačiau čekistą Irmą Šerą, civiliniais drabužiais apsirergusį. Jis tarnavo Kretingos apskrities NKVD įstaigoje. Žinojau jo praeities nusikaltimus. Už komunistinę veiklą 1931 m. buvo išstremtas į Varnių koncentracijos stovyklą. 1932-33 m. keturis kartus baustas administracine bauda. 1933 m. nuteistas 6 metus kalėti, bet atlikus dalį bausmės, amnestuotas. Su tokia patirtimi ir "nuopelnais" jis kaip tik tiko čekisto darbui.

Einant į miestą Šeras sekė įkandin. Norėdamas atsipalaiduoti nuo seklio, sulėtinau žingsnius. Bet jis, pralenkęs, staptelėjo prie skersgatvio ir šnairavo į mane, kad nepradingčiau. Taip vienas kitą lenkėm iki pasiekiau Kęstučio ir Laisvės gatvių susikirtimą. Atsigrėžiau ir žiūrėjau į atsilikusį Irškį (taip jį vadino kretingiškiai). Supratęs, jog jį stebiu, nebelenkė ir įėjo į miesto ligoninės kiemą. Pasinaudodamas proga, Šero žioplumu, skubiai nužingsniavau gen. Nagevičiaus gatvėn į vaistininko Kavalčiuko namus, į kapitono Salmino butą. Įėjęs į prie-

butį, užtrenkiau duris. Nutariau čia tūnoti, laikinai pasislėpti nuo seklio. Buvo priešpietinis laikas ir Salminas turėjo būti tarnyboje. Bet bute išgirdau braškėjimą. Pasibeldžiau į duris. Atsiliepė moteris, kvietė įeiti. Man ji buvo nepažįstama, paklausiau ar čia tebegyvena kapitonas Salminas? Atsakė, kad gyvena ir ji esanti jo žmona, neseniai atvažiavusi iš Rusijos. Išdėsčiau, jog esu jos vyro pažįstamas ir turiu pas jį reikalą. Ji pareiškė, kad greitai laiku jis grįš pietų ir galėsiu pasikalbėti. To man ir teireikėjo. Pro langą mačiau, kaip keleta kartų prakūprino Šeras, žvilgčiodamas į šalis. Dingau jam iš akių, lyg dūmai blaškomi audros.

Parėjus Salminui, paprašiau paskolinti rikiuotės statutą. Namuose jis jo neturėjo, todėl pažadėjo duoti iš štabo knygyno. Papietavę nuėjome į štabą ir statutą gavau. Salminas turėjo reikalų geležinkelio stoty ir drauge nuvykome pro Kretingsodį, aplenkdami miestą. Stotyje susitikom ltn. Kaziubrą, užtvaros vadą. Jis prižiūrėdavo keleivių dokumentų tikrinimą. Kretingoje judėjimas buvo suvaržytas, nes okupantas įvedė draudžiamąją zoną ir keleiviai privalėjo gauti leidimus iš atitinkamų įstaigų. Dokumentus tikrindavo pasienio apsaugos kareiviai. Kpt. Salminas patarė užimti vagone vietą anksčiau, nes stotyje buvo spūstis žmonių ir galėjo pritrūkti vagonuose sėdimų vietų. Iki traukinio išvažiavimo buvo pusvalandis laiko ir keleiviai dar nebuvo išleidžiami į peroną. Ltn. Kaziubros lydimi praėjome pro jo pastatytą sargybą prie durų ir nužingsniavome į vagoną. Išeidamas iš stoties pamačiau Šerą nuošaliai stovintį ir mane stebintį. Sekliui sudariau didelį galvosūkį. Tą dieną turėjau užėiti pas aktyvistą, bet neturėjau galimybės.

POGRINDININKAS IŠ MAŽEIKIŲ

1941 m. kovo pradžioje iš Mažeikių į Įpiltį atvažiavo A. Kenstavičius, informacijos ir ginklų reikalais. Pagal LAF direktyvą, jis buvo sudaręs aktyvistų grupes: Mažeikių mieste — dvi, ir po vieną — Tirkšliuose, Ylakuose, Laižuvoje ir Dapšių kaime, Židikų valsčiuje.

Painformavau, kad iš LAF naujų direktyvų neturiu, gavęs — nuvešiu. Ginklų gauti iš Vokietijos nesitikima. Kilus karui teks nuginkluoti paskirus raudonarmiečius, milicininkus arba užpulti ginklų sandėlius. Dėl karo netenka abejojti. Visame pasienio ruože yra vykdoma intensyvi bunkerinių statyba ir tai daroma ne taikos išlaikymui. Vakare svečias išvažiavo namo, o aš pėsčiomis patraukiau į Darbėnus.

JAUNUOLIŲ RYZTAS PRASIVERŽTI Į VAKARUS

Neilgai trukus po Kenstavičiaus apsilankymo, vieną vėlyvą šeštadienio vakarą į mano butą (Ipiltyje) atėjo du jaunuoliai. Mano žmonai pasisakė esą klierikai. Padavė raštelį ir garsiai terė kuriuo reikalu atvykę. Buvau kitame kambaryje, nuėjęs pas juos perskaičiau raštelį. Įsitikinau, kad rašytas Kenstavičiaus, kuriame jis prašo padėti jaunuoliams pereiti sieną Vokietijon. Už sienos gyvena šeimininkai ir pasikalbėjimą galėjo girdėti, nes agantais buvau apstatytas, todėl aš juodviem garsiai atsakiau, kad šiuo amatu nesiverčiu ir išprašiau laukan.

Išėjau kartu ir juos įspėjau ateityje būti atsargiais, nes šnipų yra visur. Pažadėjau rytoj nuvažiuoti į Kretingą ir vakare pranešti apie pasekmes. Nakvynėn pasiunčiau pas ūkininką B. Grįžęs sudeginau raštelį virtuvėje.

Kretingoje patyriau, kad dėl sniego dangos ir sustiprintos pasienio sargybos, niekas nesutinka pervesti per sieną. Jaunuolius painformavau, kad tenka atidėti žygį iki pavasario. Jei jiems gresia suėmimas, patariau slapstytis.

IRGI "PATRIOTAS"

Nuvažiavęs į Kretingą klierikų reikalais, nuėjau pas savo jaunų dienų pažįstamą J.K., tikslu jį užverbuoti į pogrindžio veiklą.

J.K. nepriklausomybės pradžioje, su teta Salomėja (J.K. tėvai buvo mirę) ir seserim, atvyko iš Liepojos į Mažeikius ir apsigyveno mano tėvų name. Jis mokėsi Mažeikių vidurinėje mokykloje ir baigė Karo Mokyklos aspirantų kursus. Tarnavo Vokietijos pasieny, muitinėje. Ten jis buvo šaulių būrio vadu. Už nuopelnus buvo apdovanotas Šaulių Žvaigžde. Bolševikų okupacijos metu tarnavo Kretingos muitinėje.

Tikėjau, kad jis, visais atžvilgiais, yra tinkamas kovoti prieš okupantą. Apsirikau. Jo atsakymas buvo — ne. Priežasčių buvo keletas: prieš teisėtą valdžią rengti pogrindį — nusikalimas; rizikuoti gyvybe kautynių lauke yra garbė, bet šiuo atveju, būti pakartam ir susilaukti niekšo vardo — beprotybė. Be to, jis turįs žmoną, du vaikus, todėl žaisti jų likimu negalįs.

Po tokių "argumentų" nebuvo reikalo ginčytis. Išeidamas priminiau, kad apie mudviejų pasikalbėjimą niekam nepraneštų nei išsitarų, nes bolševikų okupacija neamžina ir už savo veiksmus teks apgaildestauti. Tokių "patriotų" turėjome praeityje, turime ir dabar.

PAVOJINGAS LAIŠKAS

Prieš Velykų šventes, po pamokų įėjus mokytojų kambarin, mokyklos vedėjas, įteikdamas man laišką, paklausė:

— Ar ne šventinis sveikinimas?

— Gal būt, nes mažo formato, — atsakiau.

Ant voko buvo užspaustas Plungės pašto stampas. Šioje apylinkėje pažįstamų neturėjau. Atidaręs voką nustebau, buvo slaptai atsiųstas iš Vokietijos. Laiško turinys trumpokas: greitu laiku numatomas karas, reikia suaktyvinti pogrindžio veiklą, pogromiškai išsireikšta prieš komjaunuolius ir parsidavėlius. Pagalvoju, jei laiškas buvo čekistų cenzūruotas, man tėra tik viena išeitis — slapstytis. Patikrinau voką, bet atplėšimo žymių nepastebėjau. Vis tiek abejoju, nes čekistai yra prityrę tikrintojai ir turi techniškų priemonių.

Vėliau sužinoju, jog siuntėjas laišką įteikė aktyvistui, kuris perėjęs sieną turėjo man įteikti asmeniškai. Šis gi, nežinodamas laiško turinio, pasiuntė paštu, nes gresiant pavojui, jis pats pakeitė maršrutą. Laimė — čekistai pražiopsojo, nepatikrino.

AREŠTAI

Sužinojau liūdną žinią, kad 1941 m. sausio 12 naktį, čekistai suėmė Stasį Daknevičių, gyvenusį savo ūkyje, Vaitelių kaime. Kratos metu inkriminuojančios medžiagos nerado. Tą pačią naktį suėmė buv. šaulį Praną Lukauską, ūkininką, gyvenusį Gerduvėnų kaime.

Pranešėjas V. pareiškė, kad Daknevičiaus vietoje jis atliks pogrindžio uždavinius. Susitarėm palaikyti ryšį asmeniškai, be tarpininkų. V. tuo metu tarnavo Kretingoje, buvusiame grafo A. Tiškevičiaus dvare, ūkvedžiu. Kas juos išdavė, nežinojome.

(Bus daugiau)

Arėjas Vitkauskas

ATEITIS

*Ėjome, klydome,
Laisvės taku —
Tamsą išvydome
Šydu slaptu;
Laisvėn, kai eisime —
Laukia mirtis,
Šydą bet skleisime, —
Ten — ateitis!*

DIV. GEN. MIKUI RĖKLAIČIUI MIRUS

Š.m. kovo 31 d. Čikagoje, lietuviškąją visuomenę, buv. Lietuvos kariuomenės karius, kūrėjus-savanorius ir ramovėnus sukūrė žinia — mirė kūrėjas-savanoris, Vyčio Kryžiaus kavaličius, ramovėnas ir daugelio lietuviškųjų bei tautinių organizacijų aktyvus narys, brig. gen. Mikas Rėklaitis.

Su didžiu skausmu širdyse, ginklo ir Nepriklausomybės kovų draugai bei dalyviai, buvę bendradarbiai ir lietuviškoji visuomenė gausiai rinkosi laidotuvių išvakarėse, š.m. balandžio 4 d., į gedulingą atsisveikinimo akademiją, kurią organizavo ir pravedė Lietuvių Tautinių Namų atstovas inž. Jurkūnas.

Iškeldami velionio gen. Miko Rėklaičio nuopelnus lietuvių tautai, kariuomenei, bendrinėms bei lietuvių šalpos organizacijoms ir didelį nuostolį jo netekus, atsisveikinimo žodyje visa eilė organizacijų atstovų aptarė ir ypatingai pabrėžė generolo kilnią asmenybę, tolerantiškumą ir pasiaukojimą lietuviškiems reikalams. Tarp daugelio kalbėtojų, žodį tarė Lietuvių Savanorių Sąjungos pirmininkas plk. J. Švedas, atsisveikindamas su velioniu ginklo ir Nepriklausomybės kovų dalyvių vardu.

Lietuvių Veteranų Sąjungos "Ramovė", o taip pat ir buvusių generolo bendradarbių bei žurnalo "Karys" vardu atsisveikindamas, CV-bos pirmininkas plk. K. Dabulevi-

čius šiais žodžiais aptarė velionį ir jo nueitą gyvenimo kelią Lietuvos kariuomenėje:

"Šį kartą gausiai susirinkome tarti paskutinį atsisveikinimo žodį, ne tik tauriam lietuviui, bet ir žymiam Lietuvos kariuomenės kariui.

Velionis generolas Mikas Rėklaitis pradėjęs karo tarnybą Lietuvoje 1919 m. sausio mėn. 1-me pulke ėjo šias pareigas: būrio, kuopos, bataliono ir pulko vado padėjėjo. 1924 m., tolesnei karo tarnybai, buvo perkeltas į I divizijos štabą, operacijų ir mokymo dalies viršininko pareigoms, o 1927 m. skiriamas Kėdainių karo komendantu. 1930 m. velionis gražinamas vėl į I pėstininkų pulką, bet jau pulko vado pareigoms, kur jis išbuvo iki 1935 metų.

Kaip darbštus ir pareigingas karys, kildamas nuosekliai pareigose ir laipsnyje, velionis gen. Mikas Rėklaitis 1935 m. rugsėjo 23 d. skiriamas III pėst. divizijos vadu su būstine Šiauliuose ir tais pat metais pakeliamas į brigados generolus.

Kaip gabus ir pažangus karininkas, velionis, be tiesioginių pareigų, dažnai būdavo skiriamas įvairios paskirties specialiems darbams, k.a., dalyvauti komisijoje svetimų valstybių karininkų laipsnių palyginimo Lietuvos kariuomenės laipsniams, paruošti naujus ar patobulinti jau esamus kariuomenės statusus, pusei metų skiriamas laikinuoju kariuomenės teismo nariu, o 1938-1939 m. eina aukštas Lietuvos kariuomenės tiekimo viršininko pareigas.

Tobulėjant karo menui, Lietuvos karininkija, laikas nuo laiko, privalėjo savo žinias papildyti, todėl velionis gen. Mikas Rėklaitis, būdamas karo tarnyboje, ėjo ir baigė šiuos karinio mokslo pasitobulinimo kursus: Priešcheminės apsaugos, Aukštuosius Karininkų ir Aukštuosius Kariuomenės Viršininkų kursus. 1931 m. dalyvavo vokiečių kariuomenės taktikos ir šaudymo pratimuose Vokietijos poligonuose.

Prasidėjęs II Pasauliniam karui, velionio darbas nepaprastai pagausė-

jo ir pasunkėjo. 1939 m. spalio mėn. gen. Mikas Rėklaitis vadovavo lietuvių delegacijai Kaune, derybose su Sov. Sąjungos delegacija dėl Sovietų Sąjungos įgulų dislokacijos Lietuvos teritorijoje. 1940 m. sausio 15 d. velionis skiriamas Krašto Apsaugos ministerijos atstovu, santykiams su Sovietų Sąjungos įgulomis palaikyti. Tais pat metais gen. Mikas Rėklaitis, kartu su Lietuvos ministru pirmininku, lankėsi Maskvoje, kur tarėsi su Sovietų Sąjungos pareigūnais dėl tariamo rusų įgulos karių dingimo Lietuvoje.

Kaip kautynių lauke, kovose dėl Lietuvos nepriklausomybės, velionis generolas buvo pavyzdingas vadas, taip ir derybose su sovietiniais pareigūnais, jis buvo kietas ir ne-nuolaidus. Todėl nestebėtina, kad 1940 m. Sovietų Sąjungos karinėms jėgoms okupavus Lietuvą, sovietų reikalavimu, birželio 25 d., žymi dalis vyresniųjų Lietuvos kariuomenės vadų buvo atleista. Jų tarpe velionio gen. Miko Rėklaičio pavardė buvo viena iš pirmųjų. 1941 m. birželio mėn. velionis buvo bolševikų NKVD suimtas ir patalpintas Kauno saugumo policijos kalėjime.

Artėjant antrajai sovietinei Lietuvos okupacijai, gen. Mikas Rėklaitis 1944 m. rugpjūčio 1 d. pasitraukė į Vokietiją. 1949 m. iš Vokietijos emigravo į J.A.V-bes ir galutinai įsikūręs Čikagoje, čia plačiai įsijungė į lietuvišką visuomeninę veiklą ir aktyviai dalyvavo Lietuvių Veteranų Sąjungos "Ramovės" organizaciniuose darbuose.

"Ramovės" Sąjungai įsisteigus, velionis gen. Mikas Rėklaitis visą laiką buvo jos veiklus narys, ne tik kaip Čikagos skyriaus ramovėnas, bet ir plačia visos Sąjungos prasme. Jam vadovaujant buvo įsteigtas ir 1953 m. atidarytas Jaunimo Centre LVS "Ramovės" Laisvės Kovų Muziejus. Velionis pirmininkavo Lietuvos Laisvės Kovų Paminklo statybos komitetui, kurio pastangomis buvo pastatytas ir 1960 m. lapkričio 20 d. Jaunimo Centre rajone Čikagoje pašventintas Lietuvos Laisvės Kovų paminklas. LVS "Ra-

LKVS "Ramovės" CV-bos pirm. plk. K. Dabulevičius atsisveikina mirusį div. gen. Miką Rėklaitį gedulingos akademijos metu. Nuotr. P. Maletos

movė" Centro Valdybai paskyrus, gen. Mikas Rėklaitis ėjo komisijos pirmininko pareigas, paruošti veikalą apie Lietuvos Nepriklausomybės kovas. I-sis šio veikalo tomas, paruoštas K. Ališausko, jau yra išleistas. Išleidus I-įjį tomą, velionis surado ir II-jo tomo autorių ir talkino reikiamos medžiagos sutelkimui.

Velionis gen. Mikas Rėklaitis 1951-siais metais pirmininkavo LVS "Ramovės" Čikagos skyriaus valdybai, stipriai rėmė mūsų vienintelį karinio turinio žurnalą "Karys" savo rašiniiais ir finansine auka, skyriaus narių susirinkimuose skaitydavo paskaitas ir darydavo įdomius pranešimus karinėmis ir kt. temomis.

8-nerius metus gen. Mikas Rėklaitis, išrinktas, aktyviai dalyvavo LVS "Ramovės" Centro Valdybos darbuose ir ėjo CV-bos vicepirmininko pareigas.

Nusakyti visus velionio atliktus darbus, tiek Lietuvos kariuomenėje, tiek čia išseivijoje, LVS "Ramovės" ribose, trumpame atsisveikinimo žodyje yra neįmanoma. Tai būtų darbas platesnės apimties.

Pasiliekanti Lietuvos karių šeima, mielam generolui iš mūsų tarpo pasitraukus, pajus begaliniai didelį nuostolį ir neužpildomą tuštumą savo gretose. Lietuvių Veteranų Sąjungos "Ramovės", Čikagos Skyriaus ramovėnų ir žurnalo "Karys"

štabo vardu reiškiau nuoširdžiausią užuojautą velionio broliui gen. št. plk. Antanui Rėklaičiui, visai Rėklaičių šeimai, kitiems giminėms bei artimiesiems.

O Tu, Mielas Generole, nors visą gyvenimą nenuilstamai kovojai dėl savo Tėvynės Lietuvos laisvės, amžino poilsio vietą atradai šiame krašte, toli, toli nuo Tėvynės žalių laukų.

Tebūna lengva Tau šios šalies žemelė!.."

"Pirmadienį, balandžio 5 d. rytą, po gedulingų pamaldų, a.a. gen.

Miko Rėklaičio palaikai buvo palaidoti Šv. Kazimiero kapinėse, Marija, Marija ir Lietuvos himno garsams aidint.

Gen Mikas Rėklaitis užmerkė amžinam poilsiui akis, nustojo plakusi jo tauri širdis, tačiau kilni jo dvasia ir atlikti darbai liks kelrodžiu likusiems, kaip reikia mylėti savąją Tėvynę, kaip reikia jai aukotis ir dirbti, dėl jos gražesnio ir laisvo rytojaus.

Ilsėkis ramybėje, mielas Generole!

Ed. Vengianskas

A.A. div. gen. **MIKUI RĖKLAIČIUI**

mirus, jo žmonai Adelei su dukromis Lietuvoje bei broliui gen. št. plk. A. Rėklaičiui ir kitiems artimiesiems reiškiamo gilią užuojautą ir kartu liūdime.

LVS "Ramovės" Montrealio sk.

A.A. Div. Gen. **MIKUI RĖKLAIČIUI**

mirus, nuoširdžiai užjaučia jo šeimą, brolių gen. št. plk. A. Rėklaitį ir artimuosius

LVS "Ramovės" New Yorko Sk. ir KARIO Štabas

Adelaidėje, 1975 metais

A.A. AV. MAJORAS JONAS PYRAGIUS

Jonas Pyragius gimė 1902 m. sausio 1 d. Baluškių km., Daujėnų vlsč., Biržų apskr. Baigė Panevėžio gimnazijos 6 klases, 1919 m. sausio 9 d. stojo savanoriu į besikuriančios Lietuvos karuomenę. Dalyvavo Nepriklausomybės kovose: 1919 m. liepos-rugsėjo mėn. prieš bolševikus; 1919 m. spalio-lapkričio mėn. prieš bermontininkus; 1920 m. spalio-gruodžio mėn. prieš lenkus.

1920 m. baigė Karo Mokyklos III laidą, o 1922 m. — Aukšt.

Karininkų Kursus. 1924 m. buvo pakeltas į vyr. ltn. laipsnį ir perėjo į karą aviaciją. Savarankiai išskrido 1925 m.

1925 m. pabaigoje buvo paskirtas į vyr. ltn. L. Pesecko vadovaujamą 4-tą oro eskadrilę. Tuo metu toje eskadrilėje skraidė ir vyr. ltn. St. Darius (kaipo gerai asmeniškai St. Darius pažinojęs, vėliau įvairiomis progomis J.P. parašydavo apie jį straipsnius, bei surengtose minėjimuose skaitydavo paskaitas).

1924-29 m. laikotarpyje, J.P. kartu su St. Darium dalyvavo Lietuvos Fizinio Lavinimo Sąjungos (LFLS), Lietuvos Sporto Lygos ir kariuomenės sporto dr-jos valdybose. Matydamas civilinės ir sportinės aviacijos reikšmę Lietuvos jaunimui, 1927.V.1 kartu su St. Darium, Ant. Gustaičiu ir kt. įsteigė Lietuvos Aero Klubą, ir nuo 1928 m. iki 1940 m. jame ėjo įvairias pareigas.

1975 m. J.P. pakeltas į kapitono laipsnį, ir tais pačiais metais gavo I-jo rango karo lakūno vardą. 1929 m. vedė Ameliją Cigleraitę. 1932 m. buvo pakeltas į majoro laipsnį, ir tais pačiais metais buvo paskirtas 5-tos oro eskadrilės (naukintuvų) vadu. 1934 m. buvo paleistas į rezervą. Dėl dalyvavimo vad. "voldemarininkų" sukilime, 1934 m. jis buvo pažemintas į eilinius, o 1938 m. jo turėtas majoro laipsnis buvo vėl sugražintas.

Karinės tarnybos metu buvo apdovanotas: DLK Gedimino ordinu

IV laipsnio; Savanorių-Kūrėjų medaliu; Nepriklausomybės 10 metų jubil. medaliu; Karo Aviacijos garbės ženklų "Plieno Sparnai"; Čekoslovakijos karo lakūno ženklų.

SPAUDOS BENDRADARBIS

Turėdamas išskirtinus spaudos darbuotojo gabumus, J. Pyragius suredagavo ar parašė visą eilę knygų:

Sportiniai Bėgimai, 1924 m.

M. von Richthofen — Raudonasis Karo Lakūnas (vertimas) 1926 m.

Mūsų Sparnai. Aviacijos leidinys, skirtas Lietuvos karo aviacijos dešimtmečio sukaktuvėms paminėti. Kaunas, 1929 m. (Šiame 124 psl. apimties leidinyje J.P. sukauptė neįvertinamai brangią Lietuvos karo aviacijos įsteigimo, Nepriklausomybės kovų ir pirmojo dešimtmečio istorinę medžiagą. Panašus leidinys karo aviacijos 20 metų sukakčiai paminėti, deja, jau nebesuskubtas išleisti).

Ką Kiekvienas Turi Žinoti Apie Priešlėktuvinę Apsaugą. 1933 m.

Paukščių Keliais. Lietuvos Aero Klubo leidinys, skirtas pirmiesiems civilinės aviacijos žingsniams Lietuvoje paminėti. Kaunas, 1933 m., 120 psl.

Priešlėktuvinė Apsauga, 1935 m.

Jausdamas aviacinės spaudos svarbą jaunimui, žymia dalimi J. Pyragiaus dėka, Lietuvos Aero Klubas nuo 1934 m. gruodžio mėn. pradėjo leisti aviacinį žurnalą "Lietuvos Sparnai". Pradžioje J.P. buvo

G. T.

Kiekvienas lietuvių kilmės asmuo gerbia mūsų kalbą, literatūrą ir spaudą. Naujų požiūrių, įspūdžių, o gal ir malonumų neša kiekviena nauja knyga. Kaip sunku šiais laikais išleisti knygą Jūs jau žinote, todėl galite suprasti, kad iš anksto knygos užsisakymas yra didelė pagalba ją leidžiantiems. Noriu pasiūlyti Jums iš anksto įsigyti mano novelių rinkinį "Santaką", kurioje tilps ir visos konkursuose premijuotosios mano novelės. Rinkinio kaina — 6 dol.; atsiuntusieji ne mažiau 10 dol. auką, bus paskelbti rėmėjais sąrašė, knygos pabaigoje. Parėmę išleidimą 100 dol. ir daugiau, įrašomi knygos mecenatais. Čekius prašau siųsti mano vardu ir adresu.

Už betkokią atsiųstą paramą liksiu Jums visada dėkingas.

A. Norimas

Andrius R. Mironas, 821 Caminito del Sol, Carlsbad, California, 92008

Turiu dar ribotą skaičių ankstyvesnių leidinių: "Miršta tik žmonės", romanas, kaina 6 dol.; "Be namų", apysaka, kaina 3,50 dol. Abiejų knygų persiuntimas 50 c.

4-je oro eskadrilėje 1925 m. Pirmoje eilėje iš k. į d.: vyr. ltn. J. Pyragius, eskadrilės vadas L. Peseckas ir vyr. ltn. S. Darius.

šio žurnalo redaktorium, o vėliau — nuolatiniu jo bendradarbiu.

Daug rašė sporto ir aviacijos temomis Nepr. Lietuvos spaudoje. Buvo Kaune leidžiamos Lietuviškosios Enciklopedijos bendradarbiu.

CIVILINĖJE AVIACIJOJE

Išėjęs į civilinį gyvenimą 1934 metais, Jonas Pyragius nedelsdamas įsijungė į Lietuvos Aero Klubo veiklą.

1934-35 m. jis ėjo Nidoje (Kuršių Nerijoje) įsteigtos sklandymo mokyklos viršininko pareigas. Ten 5-ju Lietuvoje 1934 m. jis gavo sklandytojo C laipsnį. Panaudodamas Kuršių Nerijos smėlio kopų antvėjus, jis pasiekė sekančių Lietuvos sklandymo rekordų:

1934.VIII.23 — su atviru, pradinio apmokymo sklandytuvu T-1 išsilaikė ore 7:02 val.;

1934.VIII.30 — su pusiau dengtu sklandytuvu "Sakalas" išsilaikė ore 12:35 val.;

1935.VI.5 — su tuo pačiu sklandytuvu "Sakalas", panaudodamas besartinančios audros antvėjų, nusklendė iš Nidos į Palangą, iš viso 75 km.;

1936.V.16-17 — su sklandytuvu "Sakalas", virš Kuršių Nerijos kopų, ore išsilaikė 22 val. ir 36 minutes, tuo užpelnydamas Lietuvai IV-ją vietą pasaulyje.

Šaudymų į taikinius metu Palangos aerodrome 1933 m. Kairėje mjr. J. Pyragius, dešinėje kpt. Viršila iš priešlėktuvinės.

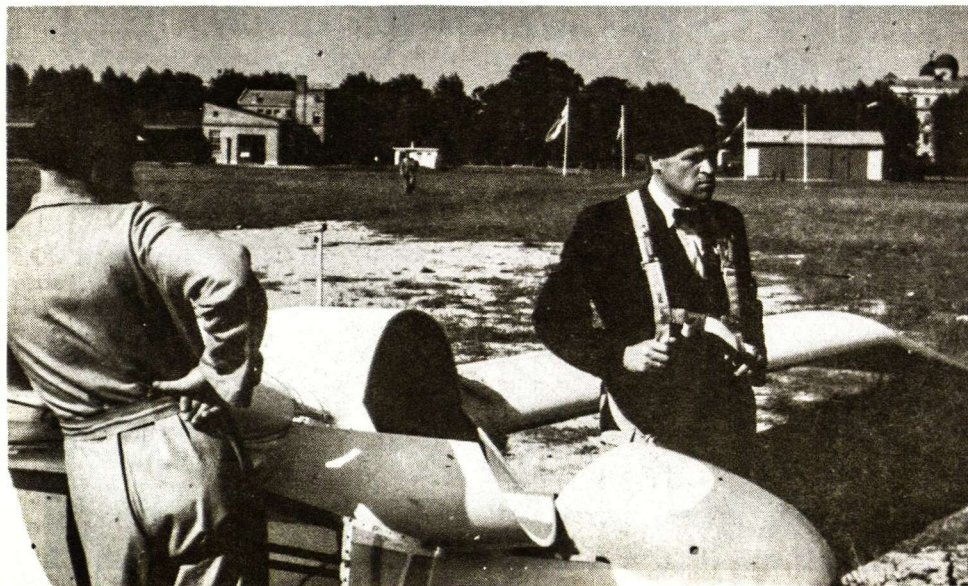
1935 m. rugsėjo mėn. dalyvavo "oro traukinyje" po Pabaltijo kraštus, maršrutu: Kaunas - Ryga - Talinas - Helsinkis ir atgal.

Po 1935 m. Amerikos lietuvių sportininkų apsilankymo Lietuvoje, revizitui 1937 m. į JAV buvo pasiūsta Lietuvos sportininkų grupė. Orinį sportą atstovavo Lietuvos sklandytojai J. Pyragius ir Br. Oškiniš, į Ameriką laivu atsiveždami ir sklandytuvus Ly-Rūta ir Ly-Biržietis. Ta proga abu Lietuvos sklandytojai svečių teisėmis dalyvavo VIII taut. Amerikos sklandytojų sąskrydyje, įvykusiame Elmiroje, N.Y. Po šio pasirodymo, J.P. ir B.O. su sklandytuvais atvyko Čikagon ir liepos 18 d., surengtoje aviacijos šventėje Stinson aerodrome, savo sugebėjimais stebino amerikiečius lietuvius. Po to jie dar aplankė Detroito, Klevelando, Skrantono ir New Yorko liet. kolonijas ir rugp. 14 d. laivu išplaukė Lietuvon. JAV-se paviešėjo 40 dienų. Savo įspūdžius Amerikoje J.P. vaizdžiai aprašė "Liet. Sparnai" žurnale.

Tautinės Olimpiados orinio sporto varžybų metu, 1938.VII.25 J. Pyragius su sklandytuvu Ly-Biržietis nusklandė 173 km (108 mylių) atstumą, ir virš atsikabinimo nuolėktuvo aukščio pakilo dar 1820

J. Pyragius pasiekęs Lietuvos sklandymo rekordą. J. Penčylos šaržas 1935 m.

Tautinės Olimpiados metu Kauno aerodrome, 1938 m. liepos 25 d. Prie sklandytuvo "Ly-Biržietis" stovi J. Pyragius (vėliau gavęs aukso medalį).

metrų (5960 pėdų). Už tuos atsiekimus jam buvo suteiktas sklandytojo "sidabrinis C" laipsnis (pasaulinėje numeracijoje — Nr. 312). Olimpiados teisėjų komisija už surinktus 246 taškus jam paskyrė I-ą vietą ir aukso medalį.

1936-39 m. J.P. buvo LAK gen. sekretorium ir vyr. sklandymo instruktorium. 1936-40 m. jis atstovavo LAK tarptautinėje sklandymo studijų komisijoje (ISTUS).

LIETUVĄ OKUPAVUS. EMIGRACIJA. MIRTIS

1940 m. bolševikams okupavus Lietuvą, mjr. J. Pyragius su šeima pasitraukė į Vokietiją. Vokiečiams užėmus Lietuvą, jis buvo paskirtas Vidaus Reikalų tarėju. Frontui artinantis, 1944 m. jis vėl pasitraukė į Vokietiją ir, karui pasibaigus, 1945-49 m. gyveno britų zonoje, Gross-Heseppe tremtinių stovykloje.

Iš Vokietijos mjr. J. Pyragius, su žmona Amelija ir dukra Dalia,

1949 m. birželio mėn. emigravo Australijon ir įsikūrė Ridleyton, netoli Adelaidės. Čia jis tuoj įsijungė į lietuvišką veiklą.

Aktyviai dalyvavo Lietuvių Namų Adelaidėje steigime. Buvo vietinio sporto klubo "Vytis" mecenatu ir garbės nariu. Aktyviai dalyvavo ramovėnų veikloje. Adelaidės Liet. S-ga jį išrinko amžinuoju ir garbės nariu.

Buvo vienas iš Liet. Atgimimo Sąjūdžio Adelaidės skyriaus steigėjų. Jo pastangų dėka buvo išleistas prof. Voldemaro atmintinis medalis.

Būdamas numizmatu, jis turėjo surinkęs didžiulį lietuviškų žymenių ir medalių rinkinį. Nuo 1970 m. iki pat mirties buvo Adelaidės Lietuvių Archyvo-Muziejaus vedėju. Tose pareigose būdamas, ir toliau pavyzdinčiai tvarkė muziejų ir atkūrė Lietuvos kariuomenės uniformų ženklus ir žymenis.

Nuo 1950 m. priklausė australų

Waikerie (apie 100 mylių nuo Adelaidės) sklandymo klubui. Labai džiaugėsi savo vaikiaičio Antano Čibiro sklandymo sugebėjimais (šis, būdamas tik 16 m. amžiaus, tame klube gavo sklandytojo "sidabrinį C" laipsnį). Waikerie skl. klubas 1974 m. buvo surengęs pasaulines sklandymo varžybas, kuriose J.P. buvo pakviestas dalyvauti vertėju.

Aktyviai dalyvavo išeivijos spaudoje, rašė sporto ir oreivystės klausimais. Buvo Bostone leidžiamos Lietuvių Enciklopedijos bendradarbiu. Įvairiuose minėjimuose buvo kviečiamas skaityti paskaitas.

Mjr. Jonas Pyragius mirė staiga, 1975 m. spalio 14 d., būdamas 73 metų amžiaus. Spalio 18 d. jo palaikai buvo palydėti į krematoriumą. Atsisveikinimo metu, dalyvaujant didelei tautiečių miniai, buvo pasakyta daug kalbų.

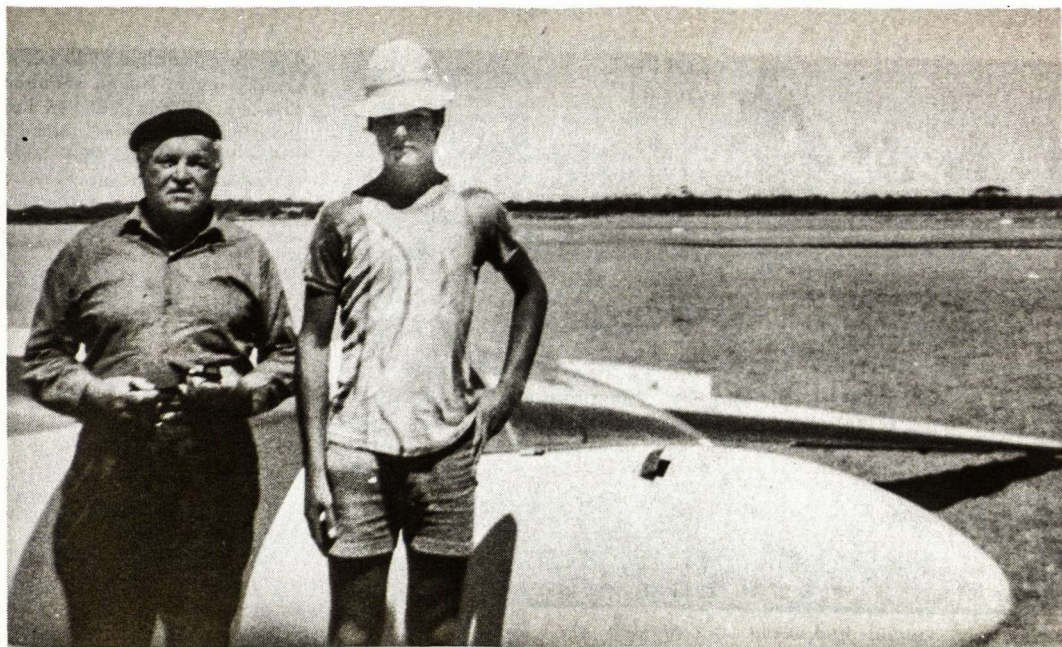
Velionis paliko Australijoje dukrą Dalią su šeima, ir Kanadoje brolių Juozą su šeima.

E. Jasiūnas

Lietuvos iškiliaji sklandytojai J. Pyragius ir Br. Oškinis svečiuose pas Amerikos lietuvius "Vytauto" darže prie Čikagos, 1937 m. liepos 15 d.

J. Pyragius su savo vaikičiu Antanu Čibiru, 1971 m. gruodžio 17 d., Waikerie aerodrome prie sklandytuvo "Blanik".

AV. MJR. J. PYRAGIAUS LAIŠKŲ FRAGMENTAI

E. JASIŪNAS

Su Australijoje gyvenusiu a.a. mjr. J. Pyragium pradėjau laiškais susirašinėti nuo 1970 metų, daugiausiai Lietuvos aviacijos praeities temomis. Jo laišku kalba pasižymėjo sąmojom, sparnuotu žodžiu, o mintys buvo gyvos, įdomios, aktualios, uždegančios. Kai kurios tų laišku vietos, mano nuomone, galėtų būti įdomios ir kitiems, ar gali turėti istorinės vertės, todėl žemiau jas ir pacituoju. Laiškų ištraukos eina chronologine tvarka, kalba nekeista.

1971.III.3 laiške jis rašė:

"... po 9 metų pertraukos š.m. sausio 22 d. buvau australų bičiulio prikalbėtas vėl pamėginti skristi. Ir net pats nustebau: atsipalaidavęs nuo lėktuvo 2,000 pėdų aukštyje, lengvai "įsisukau" į 4,000 pėdų ir, pabuvęs ore 40 min., gerai nusileidau. Instruktorius, buvęs antrėje sėdynėje vietoj maišo, pasakė: "Žuvis negali užmiršti plaukioti".

Savo atsiminimuose apie kpt. St. Darių, J. Pyragius tame pačiame laiške rašė:

"Nors Darius iš Lietuvos išvyko net nebaigęs pradžios mokyklos, jis kalbėjo ir rašė lietuviškai gana taisyklingai. Tiesa, jis kalbėjo stipriai žemaičiuodamas.

Pas mus buvo įprasta, kreipiantis, kad ir į pažįstamą asmenį, vadinti jį pavarde. Amerikiniu papročiu, Darius pažįstamus visuomet vadindavo vardais, nebent kai teko į ką kreiptis oficialiai.

Grįžęs į Lietuvą, Darius beveik nemokėjo mūsų futbolo, nes Amerikoje jis žaidžiamas kitokiomis taisyklėmis. Bet Darius buvo geras krepšininkas, todėl jis bematant pasidarė geru futbolo vartininku ir daug metų LFLS ir Lietuvos rinktinės vartuose žavėjo sirgalius.

Darius nemėgdavo šokių, ir man neteko matyti jį šokant. Užtat jis gal pirmas mūsų aviacijoje įsigijo motociklą (mūsų visų pavyduil!).

Kartą pasklido gandas, esą Darius vedęs, bet kažkodėl tai slepia. Mus jaunesnius tai kažkaip nustebino, ir kartą paklausiau apie tai jį patį. Jis atsakė: "Jonai, ar tai bloga? Palik tą reikalą man!"

1925 metais LFLS išvyko Liepojon sužaisti draugiškų rungtynių su latviais. Jų komandoje žaidė ir pora lakūnų. Sužinoję, kad Darius taip pat lakūnas, jie pakvietė jį paskraidyti hidroplanu. Jis kvietimu mielai pasinaudojo ir grįžęs apie tai pasipašakojo. Apie tai sužinojęs aviacijos viršininkas gen. Kraucevičius tai paskaitė nedrausmingumu (kam Darius, savo viršininkams nežinant, skrido svetimoj valstybėj kariniu lėktuvu) ir nubaudė jį keliom parom daboklės. Darius palaikė tai neteisinga, ir padavė skundą kariuomenės vadui gen. Žukauskui. Šis, atvykęs į aviaciją, įsakė sušaukti karininkų susirinkimą, viešai išbarė Darių ir dar pridėjo jam keletą parų. Suprantama, tai Darių labai įskaudino.

Įrengiant Ažuolyne LFLS sporto aikštę, patiems sportininkams reikėjo prisidėti darbu prie jos išlyginimo, nudrenavimo ir aptvėrimo, nes klubas lėšų neturėjo. Darius, būdamas klubo valdyboj, ne tik kitus spaudė padirbėti, bet ir pats vienmarškinis kasė griovius, klojo drenažo fašinas.

4-je oro eskadrilėje 1925 m., prie senųjų angarų Kauno aerodrome. Priekyje viduryje sėdi vyr. ltn. J. Pyragius. Už jo stovi eskadrilės vadas L. Peseckas. Vado kairėje (su odiniu švarku) stovi vyr. ltn. S. Darius.

Kartą Darius aerodrome nugirdo kažkurį civilinį svečią sakant ne "skrenda", bet "važiuoja". Tai Dariusi labai įstrigo, ir jis, matydamas kurį nevykusiai skrendant ar figuruojant, būtinai pridėdavo: "važiuoja".

Darius vedė plačią korespondenciją su pažįstamais Lietuvoje ir užsienyje. Mus tai stebino, nes daugelis mūsų neturėjo platesnių pažinčių ir nebūtų turėję apie ką rašyti.

1920-21 metais Kariuomenės Intendantūra kariams daliniams išdalino kažinkokias margas uniformas, atrodė, lyg būtų sportinės, odines minkštas pirštines, lazdas ir kt. Niekas nežinojo, kam tai tikėtų. Bet Darius žinojo: tai buvo Amerikos ekspedicinio korpo Europoje aprangos likučiai — beisbolininkų uniformos, kurias amerikiečiai su kita apranga perleido Lietuvai. Laiko negaišdamas, Darius suorganizavo karo aviacijos ir LFLS beisbolo komandas ir išleido žaidimo taisykles. Bet kažkodėl šis žaidimas Lietuvoje neprigijo.

Boksas buvo viena sporto šakų, kurią Darius Lietuvoje prigydė. LFLS buvo pirmas sporto klubas, kuris sudarė pilną, t.y., visų svarių boksininkų komandą. Jai pagrindą davė Darius ir iš Anglijos grįžęs Vincas Bartuška. Aviacijoje Darius boksuotis "pamokė" taip pat ne vieną, tame skaičiuje ir mane. Jis surengė mano tragikomiškas rungtynes su tik ką pradendančiu boksininku Juozu Vinča.

Man atėjus iš mokomos į 4-tą (kovos) eskadrilę 1925 metų gale, joje, be eskadrilės vado vyr. ltn. Pesecko, dar buvo lakūnai Čemarka ir Darius. Eskadrilė buvo ginkluota senais vokiškais žvalgybos lėktuvais Halberstadt C.V., kurie dėl blogų savybių buvo nemėgiami, ir lakūnai į 4-tą nesiveržė. Pradėjus lavintis skristi rikiuotėje, Darius vis priliūdavo prie grandį vedančio Pesecko arčiau, nei aš drįsdavau. Kartą Darius pasiūlė mane "pavedžioti". Prieš

pakylant jis įspėjo: "Bet žiūrėk, Jonai, nepralenk vedančio ir be komandos neišeik iš rikiuotės, nes žinai — 2 savaitės be starto..." Išskridus, jis savo mašiną pakabino ant kritiško greičio. Kadangi abu lėktuvai buvo vienodi, rizikavau "pakabinti" ir aš, bet buvau priverstas prilįsti prie pat jo sparno. Taip mane prakaituojantį jis vedžiojo gerą pusvalandį. Nusileidus, Darius man sako: "Matai, Jonai, nebaisu!" Nuo tada mūsų trejukės rikiuotė pasidarė pavyzdinga".

1971.VI.18 laiške:

"... 1974 m. Australijoje — Waikerie (apie 100 mylių nuo Adelaidės) įvyks pasaulinės sklandymo varžybos. Manau, kad ir lietuviukai iš tėvynės dalyvaus, nes jie yra pranašiausi Sovietijoje sklandytojai. Pažiūrėsim! Kad Šaltenis palaužė "Lituanicą II" svečiuodamasis Lietuvoje, aš žinojau. Tada tas įvykis nebuvo plačiau komentuos, nes lėktuvas kažkodėl nebuvo populiarus. Mat, jo niekam negalėjo pritaikyti, nors ir buvo už jį sumokėta 90,000 litų".

1972.II.4 laiške:

"Nors sveikata dar laiko, bet kai kada žmogus imi abejoti, ar neperilgai čia užgaišai. Štai Australijoje keliaujantiems sutomobiliais prisirišti diržais yra privaloma, bet sukakę 70 metų gali važiuoti neprisirišę, atseit, jei nusitrenks, good bye..."

1972.III.24 laiške:

"Senai spaudžiamas čionykščių draugų, rašinėju fragmentus atsiminimų. Vienas — kaip ištrūkau nuo bolševikų — jau baigtas ir padėtas archyve. Dabar baigiu kitą: "Tolimas kelias į Australiją". Jis apima 12 metų, nuo II karo kapituliacijos ligi įsipilietinimo su kengūromis.

Dabar dar tikiuos — gal ir perdaug optimistiškai — sulaukti 1974 m. sausio mėn. Waikerie pasaulinių sklandymo varžybų. Gal ir koks lietuviukas (iš sovietų ekipos) dalyvaus, nors paskutinės žinios

Adelaidės Lietuvių Muziejuje 1967 m. Iš k. į d. stovi: J. Vanagas, K. Šimkus, P. Bielskis, I. Taunys ir J. Pyragius.

iš ten rodo, kad Lietuvos sklandytojams kažkodėl ėmė nesisiekti. Ar jie neprisiaugino prieauglio, ar jiems pakirpo sparnelius didysis brolis?"

Iš 1972.VII.20 laiško:

"Mūsų archyve turiu didelį albumą, kur įdedu nuotraukas gyv. Australijoje buvusių Lietuvos kariuomenėje bet kurio laipsnio vyrų (tik uniformuotų). Taip pat yra skyrius tarnavusių ir kitur: Wehrmache, lenkų kariuomenėj, svetimšalių legione, Amerikos sargybų kuopose, ir dabar Australijos kariuomenėj. Už daugelio metų gal kam bus įdomu pamatyti, jei atominė neištirpina..."

1972.XII.27 laiške:

"Lietuviškos išeivijos į dangų ir tenykštės kolonijos papildymu nuo šimtmečių rūpinasi Roma. Kremlius komplektuoja lietuvišką sektorių pragare. Mums belieka rūpintis lietuviškos padermės buvimu šioje saulės sistemoje, kol neįsistieigė nauja kolonija kur nors už Andromedos.

Mano vaikaišis Antanas Čibiras per pr. Kalėdų atostogas Waikerie išpildė dvi sąlygas gauti sklandytojo sidabriniam C: pakilo savarankiškai į 10,000 pėdų (absoliutus aukštis) ir iškabojo ore 5 val. 20 min. Beliko 50 km perskridimas, bet čia tai menkiekis. Mane bus pralenkęs ta prasme, kad aš sidabrinį C uždirbau būdamas 35 metų senumo, o jam dabar tik 16".

1973.III.13 laiške:

"Sumaniau atkurti mūsų muziejui Lietuvos kariuomenės žyminius: 1919 metų karininkų trikampius, kur ženklinta einamos pareigos, ir vėlesnius laipsnių žyminius antpečiuose. Viskas pasisekė neblogai, bet užkliuvau už viršilos: niekur Adelaidėje neradau pusantro colio pločio auksinės spalvos galiono, iš kurio galėčiau padaryti ženklą. Išverčiau madų salionus, bažnytinių rūbų siuvyklas, uniformų gamintojus — niekur nėra. Galėčiau susiūti į vieną tris siauras juosteles, bet mano patarėjai suniekina, esą iš trijų grandinių vieno viršilos nepadarysi... Šiaip mano rinkinys jau baigtas, tik dėl to vieno negaliu išstatyti muziejuje".

1973.VII.11 laiške:

"Dar nepavyko sužinoti, ar būsimoje pasaulinėse sklandymo varžybose sovietus atstovaus koks lietuvis. Jie įregistravo 4 dalyvius. Interesuojuos todėl, kad esu pakviestas būti varžybose vertėju..."

1974.V.4 laiške:

"Pasaulinės sklandymo varžybos praėjo be lietuvių dalyvavimo, neskaitant manęs, vienintelio stebėtojo. Gaila, kad ruskiai neleido niekam iš Lietuvos atvykti pažiūrėti. O jiems būtų buvę labai naudinga daug ką pamatyti ir pasimokyti..."

Adelaidės Lietuvių Muziejų atidarant, 1967 m. sausio mėn. J. Pyragius kalbasi su PLB pirm. J. Bačiūnu. Prie jų stovi mons. P. Jatulis ir Ignas Taunys. Žemiau kairėje matosi dalis J. Pyragiaus medalių ir žyminių rinkinio.

1974.IX.2 laiške:

“Apie Lietuvos karo aviacijos ženklus ar uniformas ir jų keitimąsi ne ką galėčiau pasakyti, nes aviacijoje buvau tik nuo 1924 ligi 1934. Ten jūs turit lengvai pasiekiamų, išbuvusių tikrojoj tamyboj nuo pat pradžios ligi galo. Jiems susiėjus, būtų lengviau prisiminti visus duomenis ir datas. Pav., ar nemėgintumėt atkurti karo aviacijos vadovybės, skraidančio (eskadrilėmis) ir technikinio sąstato, buvusio 1940 m. birželio 15 d., pridėjus schemą. Būtų naudinga palikti istorijai.

... esu įklimpęs į mūsų archyvo ir muziejaus tvarkymą. Laiko liko neperdaugiausia, ir norisi viską pakenčiamai aptvarkyti. Blogiausia, kad neatsiranda, kas perimtų mano pareigas.

Liūdna buvo sužinojus apie Klemo Martinkaus mirtį. Buvom artimi draugai. 1931 metais su juo dalyvavom žvaigždinėse auto lenktynėse — Rallye Monte Carlo. Iš 64 ekipų, pasiekusių tikslą, buvom 29-ti. Tada iš Lietuvos mes buvom pirmieji. Vėliau keletą kartų tose lenktynėse dalyvavo inž. Pr. Hiksa ir kt., bet būdavo atsilikę toliau”.

1974.XI.14 laiške:

“Sužinojęs apie Dariaus-Girėjo medalio išleidimą, atkasiau savo archyve keletą raštų, liudijančių, kad mes čia Australijoje kadaise taip pat buvom besirūpiną tokį medalį išleisti, tik tada mūsų sumanymas kažkodėl nuėjo aitais...

Adelaidėje kas metai lapkričio 11 d. yra vad. Remembrance Day, kur žuvę ar mirę karo vetera-

nai yra atmenami kryželiu su aguonos gėle. Mūsų ramovėnai įrengia ir lietuvišką skyrių (siunčiu nuotrauką); jame būna įkalami kryželiai su įrašytais ir mūsų buv. karo aviacijos lakūnų ar žemės tarnybos karių pavardėmis”.

1975.III.11 laiške:

“Kai dėl gen. Gustaičio biusto išleidimo, tai mano nuomonė yra skirtinga (gal todėl, kad esu numizmatas)... Kas kita būtų buvę medalis. Pirmiausia, jį įsigytų numizmatai, kurių yra daug. Antra, jis užimtų mažiau vietos, kuri be to specialiai padaryta tos rūšies žyminiams. Trečia, medalyje galima sutalpinti daugiau duomenų apie asmenį, kuriam jis dedikuotas...

Š.m. vasario gale mano vaikaiš Antanas Čibiras pradžiugino — gavo sklandytojo sidabrinį C žyminį. Jį aš pats buvau gavęs Lietuvoj 1936 m. Kai palyginu dabartines technines priemones su ano meto, tai mano laikų sidabrinis C prilygtų mažiausiai dabartiniam auksiniam.

Yra daug plyšių-plyšelių, kurie čia mus jungia tam, kad palaikytumėm istorinį lietuvišką paprotį — tarpusavio rietenas. Kartais pagalvoju, kas įvyktų, jei staiga nustotumėm bumotis? Ogi nebeliktų lietuvių. Va, jaunoji karta nesirieja, bet jie ir nebekalba lietuviškai. Jei dar iš vardo ir laiko save lietuviais, tai tik tol, kol jų tėvai tebėra gyvi...

Brazinskių skydelis kabo mūsų muziejuje. Jo nuotrauką nusiunčiau Brazinskams. Dėkojo ir, atrodo, panaudojo ją savo bylai paremti turkų akyse”.

Žuvusių prisiminimas Adelaidėje, 1973 m. lapkričio 11 d., lietuvių skyrius. Parke pastatoma tūkstančiai kryželių, maždaug 1 pėdos aukščio, su žuvusių vardais.

SUSITIKIMAS

S. ŠETKUS

Sėdime abu su Kostu P. kelio pagriovy, stebėdami pralekiančius pro šalį anglų motorizuotus dalinius. Karas Vokietijoje neseniai pasibaigęs, tie daliniai skubina namo demobilizuotis. Šalia guli ir mudviejų motociklas, kuriam pritrūko benzino.

Benzino niekur negalime gauti, nes anglams uždrausta civiliams dalinti, o šiuose Liunebergo smėlynuose, buvusiame vokiečių kariškame poligone, nesimato jokios sodybos, jokio pastato ir jokio medelio prisiglausti nuo lietaus, kuris pradeda iš lėto, bet pastoviai lyti. Artėja naktis ir mudu net neturime nieko užkąsti.

Dar sykį siūlau Kostui palikti motociklą, žingsniuoti atgal lagerio linkui, bet Kostas apie tai nenori nė girdėti. Jis pats susidėstė tą motociklą iš surankiotų dalių, laiko jį technikos šedevru ir, atrodo, yra labiau linkęs šiame pagriovy likti visą savo likusio gyvenimo dalį, negu atsiskirti su savo kūryba.

Jei ne ta jo kūryba, galėjome šiame pagriovy neatsidurti. Šiuo pokariniu metu civiliams iš viso negalima pasirodyti šiuose keliuose, bet aš moku anglų kalbą ir Kostui atrodo to tik ir tereikia, kad laisvai maišytusi anglams po kojų.

Turėjau nueiti pas lagerio komendantą anglą ir bet kuria kaina gauti iš jo leidimą tolimesnei kelione išbandyti tą nedidelį, bet pašėlusį motociklą. Komendantas, kuriam padėdavau kaip vertėjas, turėjo ilgakai pagalvoti, kol surado šiokią tokią priežastį tokį leidimą išduoti, prasilenkdamas prieš to meto kariškus įsakymus. Kažkas jam iš karinės valdžios buvo pašnibždėjęs, jog Lingenio mieste, prie Wiliamshafeno, bus steigiamas baltams didelis bendras lageris. Buvo gana gera proga nuvažiuoti ten ir pasižiūrėti, ar tikrai kas nors ta linkme veikiama. Kad kelionėje jaustumės stipriau, gavome iš Lietuvos Komiteto Detmolde papildomą leidimą kaip "Lithuanian Representatives" ir išvažiavome nespėję nė maisto pasiimti, nei su žmonom atsiveikinti.

Iš pradžių kelionė sekėsi kaip patepta sviesu. Puikus oras, geri, minkšti, kad ir kiek dulkėti kaimų bei bažnytkaimių keliai, bet bėdos prasidėjo įvažiavus į pagrindinių kelių magistralę. Kelias buvo užkimštas tankais, patrankom, šarvuočiais, sunkvežimiais ir lengvom mašinom-džypais. Nedaug truko, kad būtume pakliuvę po tanko vikšrais. Koks tai kitas vežimas vos neįvertė mudu į griovį.

Pradėjo stabdyti kariška policija, žiūrėti dokumentus. Vieni žiūrinėja mandagiau, kiti grubiau, o treči be jokių ceremonijų klausia tiesiog iš kurios vokiečių belaisvių stovyklos esame pasišalinę? Nelabai bepadeda ir anglų kalba, nes įsakymas yra vienas: jokių civilių negali būti šiame kely. Išsibaigus benzinui — jokios kalbos apie jo gavimą. Taip ir sėdime pagriovy nebežinodami kas daryti toliau.

Netrukus buvome permirkę ir sušalę. Dar ir dar kartą stabdome kurį sunkvežimį, kurių vis mažiau ant kelio, nes lietus jau pila kaip reikiant, smėlio kelias darosi purvinas. Naktį nebeišturdami sustabdome dar vieną purve žliuogiantį sunkvežimį, vėl laukdami gero "vėjo", ir, tikrai, sunkvežimis sustoja pagriovy, atsidaro jo langiuokas, išlenda papurusi šoferio galva, užmiegotom akim, ir girdim kaip pasileidžia škotiškų keiksmų virtinė. Pasirodo, tą patį šoferį sustabdėm jau trečią kartą.

Išsikeikęs šoferis, galų gale, apsiramina ir duoda mums patarimą: "važiuokite, štai, ten, tiesiai po dešinei, rasite kalmelį, o už jo benzino, kiek norite". Papuręs šoferis garsiai nusikvatoja ir dingsta tamsoje.

Čiumpame motociklą ir tempiamo jį kur nurodyta, nors klimpstame smėlyje iki kelių. Kai jau pradėjome abejoti ar ką rasime, prisistatė du anglų patruliai. Apšvietė batarejine lempute, po to nusivarė į palapinių stovyklą ir perdavė budinčiam karininkui. Šis pasikvietė dar kelis karininkus, kurie mudu pačiupinėjo kaip reikiant. Mudviejų dokumentai buvo sulyti, lietuvių išduotas pažymėjimas nubėgęs rašalu.

Pasitarę, karininkai davė mudviem du pasiūlymus: arba dingti iš čia per penkias sekundes, arba sėsti į sunkvežimį esantį pakeliui į vokiečių belaisvių stovyklą. Pasirenkam pirmą pasiūlymą. Dar nebuvo matęs dviejų lietuvių taip greitai stumiančių motociklą, naktį, purvinais laukais.

Netrukus ir vėl buvome pagriovy. Sušilę, suplukę kritom kur sustojom, ir, matyt, gerokai užmigom, nes ilgakai šukavę, kažkokie vyrai baksnojo mums į pašones automatais. Vyresnysis norėjo žinoti kas mes tokie ir kokį biesą išdarinėjame lietui lyjant šiame pagriovy. Greitai pajutau, kad tai lenkai. Jie švietė lemputėm, žiūrinėjo dokumentus, glaudžiai apsupę mudu ratu. Žinojau, kad lenkų dalinys stovėjo prie Wiliamshafeno. Vadinosi jis "Divizja pancerna". Dėvėjo tie kariai angliškom uniformom, juodose beretėse įsisegę didokus baltus erelius. Baimė apėmė nemaža. Lenkai po karo laikė lietuvius

buvus vokiečių pusėje. Buvo tokių, kurie siūlė su lietuviais elgtis kaip su vokiečiais.

Aukšto ūgio karininkas ypatingai ilgai ir įdėmiai žiūrindamas mano lietuvišką pasą, spigino šviesa į akis. Po to, jis paklausė lenkiškai: „Z Kowna?“ Nesulaukęs atsakymo, jis dar daugiau sukėlė man rūpesčio klausimu, ar esu tarnavęs Valstybiniam Lietuvos Kelionių Biure Kaune, prie Centrinio Pašto?

Gintis nebuvo prasmės, atsakiau kad taip ir man pasidarė šilta. Galėjo būti kokių nesuvestų su lenkais sąskaitų, atsiradusių karštais gimnazisto ir studento laikais, bet žodžiai, kuriuos tuoj išgirdau, pritrenkė visai. Karininkas atsisuko į savo vyrus ir beveik iškilmingai pareiškė, kad šis „litvinas“ jam yra išgelbėjęs gyvybę. Po to, jis liepė įkelti motociklą į sunkvežimį, į kurį nusivedė ir mudu su Kostu. Brezentu dengtame sunkvežimio ant suolų sėdėjo kiti lenkai tankistai, kurie mudviem padarė vietos. Netrukus sunkvežimis jau judėjo nežinoma kryptimi. Motoras burzgė; lietus barbeno į brezentą, todėl niekas nieko nebeklausinėjo, važiuojame tylėdami.

Kostas, būdamas kaunietis, mokėjo lenkiškai. Jis viską suprato ir džiūgavo. Prisikišęs prie ausies, jis klausė koku būdu buvau tam karininkui išgelbėjęs gyvybę. Atsakiau jam, kad nesu net musei išgelbėjęs jokios gyvybės, ką čia kalbėti — lenkui. Patariau jam tylėti ir verčiau melstis, kol dar turime tam laiko. Po to, jau ir Kostas tylėjo kaip žemė.

Po geros valandos išsukome iš pagrindinio kelio ir važiuojame tarytum per kokį pušyną. Siūliau Kostui būti pasiruošusiam kiekvieną momentą šokti iš sunkvežimio ir bėgti taip greitai, kaip niekad savo gyvenime. Lenkai, tarytum supratę mudviejų mintį, užsėdo praėjimą. Pagaliau, sunkvežimis sustojo prie kažkokių barakų, atsirado karininkas ir įsivedė į vidų. Pasodino prie ilgoko stalo, atsirado maisto, kavos, ir net šio to stipresnio. Didesniam būriui lenkų susirinkus, karininkas papasakojo koku būdu šis „litvinas“ jam išgelbėjo gyvybę.

Tas karininkas, po Lenkijos-Vokietijos karo, buvęs internuotas Lietuvoje, Žagarės karininkų stovykloje. Nors stovykla buvusi puikiai suorganizuota, nors jos viršininkas lietuvis pulkininkas buvęs aukštos erudicijos karys, vistiek jis, progai pasitaikius, iš tos stovyklos pabėgęs. Sumintas Šiauliuose, vėl pabėgęs. Atsidūręs Kaune blogai padarytais dokumentais, atėjęs į Kelionių biurą vizos ir bilietų į Rygą, tikslu išvykti į Angliją. Aš matęs, kad jo dokumentai netikri, vistiek jam parūpinęs vizą ir bilietus, jis atsidūręs

Anglijoje. Vokiečiai jo ieškoję per savo ambasadą Kaune ir, be abejo, laikui bėgant būtų išreikalavę iš Lietuvos jį perduoti. Mano pagalba, tokiu būdu, buvusi jam gyvybiškai svarbi.

Aš gi, atlikau tik savo, biuro tarnautojo, pareigą. Turėjome neoficialų parėdymą lenkus praleisti, nes nebuvo tikslo juos laikyti užsklendus Lietuvoje. Karasėjo didyn. To, žinoma, būdamas šioje lenkų stovykloje neaiškinau. Nebuvo reikalo sumažinti to karininko didvyriškumo, nes toks jis vis tik buvo. Jis pasiekė Angliją, kovoti toliau už savo krašto laisvę.

Čia tuo, tą nerimtai prasidėjusią istoriją, būtų galima ir baigti, nes ji nelabai rimtai ir pasibaigė, bet kiekviena tikra istorija turi turėti ir tikrą galą. Prie stalo pasidarė gana jauku. Skambėjo „pastiprinti“ puodukai, išryškėjo senai lenkų literatūroje pasėtas sentimentas, kad lietuviai yra didvyriai. Nepakeičiami mūšiuose. Ar ne Vytautas sutriuškino kryžuočius prie Žalgirio? Ar ne jis lupo mongolus, rusus ir nuvijo juos toliausiai į rytus? O, kur Gediminas, Algirdas? Jei Lietuva ir Lenkija vėl kada eis kartu, tai šių tautų Europoje nebestumdys nei rusai, nei vokiečiai.

Nebuvo galima su šiom karštom kalbom, prie nemažiau karštos arbatos, nesutikti. Sutikau ir aš, bet labiausiai sutiko Kostas, kurio lenkiška kalba lenkams skambėjo „labai lietuviškai“. Iš tokios tai kalbos lenkai ir žiną, kas yra iš Lietuvos. Tokiu būdu nemaža Lietuvos lenkų sužinoję, jau būdami Lenkijoje, kad jie, iš tikrųjų, yra lietuviai. Kai prasidėjo kalba apie naują Žalgirio mūšį, šį kartą, atrodė, laikas jau mums eiti poilsio.

Vistiek, rytą, sunku buvo sėdėti ant mažo motociklo, nors pilno benzino ir dar su atsarginiais bakais. Joku būdu Kostas nepajėgė vairuoti tiesiai, pasuko ne į tą pusę ir, po valandos, vėl atpažinome savo pagriovį. Kai sustojome apsisukti, staiga, privažiavo didelis sunkvežimis, atsidarė langiukas, išlindo pro jį papurusi, užmiegotom akim galva ir, suktai šypsodamasi, paklausė ar gavome benzino? Šoferis buvo tas pats. Apėmė nemažas apmaudas. Tačiau, vietoje atsakymo Kostas užvedė motociklą, uždengdamas šoferio galvą benzino dūmais. Po to, šoferiui jis parodė du atsarginius bakus pilnus benzino. Šoferis iš nustebimo išpūtė akis ir perjungęs bėgius nurūko tolyn. Tačiau mudu nebepajėgėm važiuoti. Iš juoko abu nuvirtom nuo motociklo. Turėdami iš lenkų gautą gerą pažymėjimą, suvažinėjome į abu kelio galus be jokių tolimesnių nuotykių.

Redaguoja —
S. Kaunelienė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREM TIES TRIMITAS

MIELOS SESĖS, BRANGŪS BROLIAI!

Balandžio 24-25 dienomis Toronte, Kanadoj, LŠST atstovų suvažiavimas išsirinko trims metams naują Centro Valdybą. Sąjungos vairą perima nauji žmonės, tačiau Sąjungos gyvenime jie ne naujokai. Dirbę Sąjungos eilėse nepriklausomoj Lietuvoj, vadovauja šaulių daliniams už tėvynės ribų. Tačiau pirmieji naujosios CV žingsniai nebus lengvi: kiekvienas jų užmojis bus kritiškai vertinamas, lyginamas su tuo kaip veikė ir ko pasiekė buvusioji CV.

Prieš kritikuodami, apsvastykim ar kritikuojam Sąjungai gero norėdami, ar tik todėl, kad kritikuoti lengva.

Kiekvienas esame individas, skirtingas nuo kitų savo gabumais, sugebėjimais, savo galvoseną, būdu. Vieni šalti ir ramūs, kiti karštesni, jautresni ir kritiką kitaip priimam.

Į Sąjungos vadovybę kandidatavo asmenys, kurie jautė, kad S-gai galės tinkamai vadovauti, kad jų vadovaujama S-ga augs, tvirtės, tad ne kritikuokim, o kooperuokim, padėkim savo darbais, pozityviais patarimais, tvirtinkim juos jiems rodoma pagarba ir meile. Sąjunga augs ir stiprės jei kiekvienas šaulys-ė bus susipratęs lietuvis, karštas patriotas, tvirtas savo nusistatyme, atsparus "komunistinio rojau" vilionėms. Priešai nesnaudžia, įvairiausiai būdais, rafinuočiausiom priemonėm bando mus skaldyti, S-gos pagrindus griauti, gražiai besireiškiančios organizacijos pastatą griauti.

A.a. popiežius Jonas XXIII savo viename laiške tikintiesiems rašė:

"Mylėkite vienas kitą, mano brangūs vaikai!

Siekite to kas mus jungia,

Bet ne to kas mus galėtų atskirti

Vieną nuo kito".

Tie žodžiai tinka mums lietuviams, tinka mums šauliams. Jei vienas iš okupanto pirmųjų darbų okupuotoj Lietuvoj, buvo Lietuvos Šaulių S-gos likvidavimas. Jei šauliai daugiausia nukentėjo baisyjo birželio metu. Jei Šaulių S-gos nariai sudėjo daugiausia aukų ant tėvynės auku-

ro, tad savaime suprantama, kad atsikūrusi laisvame pasaulyje Šaulių S-ga yra didžiausia rakštis, kurią reikia pašalinti bet koku būdu, bet kokiom priemonėm.

Prieš pasiduodami pagundai aplankyti saviškius tėvynėj, gerai apsvastykim, ar tos kelios dienos praleistos su saviškiais, ta atnaujinta žaizda, pateisina tai, kad kiekvienu apsilankymu, kiekvienu neatsargiai ištartu žodžiu į pavojų statome tėvynėj likusius gimines, draugus ir organizacijas laisvajame pasaulyje. Visi mes ilgimės tėvynės, norėtume aplankyti artimųjų kapus, tas vietas kur praleidom kūdikystę ir vaikystę, kur mokėmės, kur pirmą kartą įsimylėjom... Nei vienas nesam geležinis, tačiau sugebam apvaldyti savo jausmus.

Prieš kritikuodami naująją CV, pagalvokim kam pasitarnaujam: S-gai ar priešui. Juk priešas tik laukia, kad mes vienas kitą niekintume, nepkęstumė, draskytumės. Jis tik juokiasi ir kursto, savo spaudoj paplavas pila ant mūsų vadovujančių asmenų. Pasimokykim iš tėvynėj likusių kovotojų, iš sovietinės Rusijos disidentų.

Naujamai Centro Valdybai geriausios sėkmės ir našių darbų!

Viktoras Veselka — Pabaigtuvės

MOTINAI

*O motina, o saule manoji!
Tu taip toli, ir taip arti,
Kasdieną per šešėlių tvaną
Tu man buities kelius švieti.*

*Kai rytuose aušra liepsnoja,
Ir rieda nuo žiedų rasa,
Tavo šypsa mane šarvuoja
Tvirtybe, meile ir drąsa.*

*Kai vakare padangė blanka
Ir vasaros gėsta žvaigždyne
O motina, keli tu ranką,
Ir nakčiai laimini mane.
Ar aš pulke, ar vienu-vienas,
Mane tu saugai ir guodi,
Senai užmerkusi blakstienas,
Širdyje mano vis budi.
Tavo masinanti lopšinė,
Girdėta tarpuose sapnų,
Mokė mane mylėt Tėvynę,
Tai tau ir jai aš gyvenu...*

Meilės ir pagarbos puokštelė kiekvienai motinai šaucei, kiekvienai motinai lietuvei! Jūs esate tautos druska, tautos širdis ir tautos sąžinė. Nepavarkit, beaugindamos mūsų tautos atžalyną, nesusvyruokit kūrendamos jų širdelėse meilę ir ištikimybę tolimai, pavergtai tėvynei!

Marcė Katiliūtė — Motina

GARBĖ ŠAULIŲ SAMPRATA

Šaulių Statuto 9 skyrius apibrėžia garbės šaulių teisinę sampratą. Redaguojant tą skyrių, pagrindiniu ir svarbiausiu punktu buvo pabrėžiama, kad garbės šauliai, dalyvaujant susirinkimuose ar posėdžiuose, turi sprendžiamąjį balsą.

Lietuvos Šaulių Sąjunga Tremtyje yra Lietuvos Šaulių S-gos tėša. Garbės šauliai ir Sąjungos garbės nariai yra tartum mūsų buvusios Lietuvos Šaulių S-gos tęstinumo pradai. Jie yra lyg tos liepsnelės, kurios šviečia, kad kartais nenuklystume nuo tų šauliškų idealų ir pagrindinių tikslų, dėl kurių veikiama ir siekiama.

Panaikinus tas teises, garbės šauliams dalyvauti susirinkimuose ir posėdžiuose, bei atimant jų sprendžiamąjį balsą, būtų lyg nugriovimas tų švyturių, kurie saugoja Lietuvos Šaulių S-gą, esančią Tremtyje nuo audringo gyvenimo bangų, o gal net ir nuo neatitaisytinių klaidų padarymo.

Šaulių statusas straipsniuose 53 ir 58 imtinai aiškiai nusako garbės šaulių išrinkimo būdus ir jų kompetenciją.

Įvedimas įvairių naujovių, kurios griaua pagrindinius šauliškąs ideologijos pamatus, kaip šaulių nuostatų nesilaikymas ir net jų griovimas, yra smerktinas. Prie ko pri-

eitume, jei nebūtų garbės šaulių institucijos ir jiems suteiktų teisių.

Mūsų šauliškos veiklos ideologas Vladas Pūtvis savo raštuose yra visa tai išgvildenęs. Todėl, mieli broliai ir sesės šauliai, eikime jo pėdomis su šūkiu "Viskas Nepriklausomai Lietuvai".

Garbės šaulių teisės ir kompetencija negali būti mažesnė už bet kokią Šaulių S-gos vadovaujančio asmens, nes LŠST statusas jiems visiems tas teises yra suteikęs.

Drausmė, susiklausymas ir S-gos statuto nuostatų įgyvendinimas yra Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje stiprybės ir galybės pagrindas.

Algirdas Budreckas

“Balsą iš Grabo” išgirdus

A. MIKULSKIS

Okupuotoje Lietuvoje, rodos, ir pačioje Maskvoje, bolševikai paskaite LŠST Moterų vadovės Onos Mikulskienės, gerai nusimanančios apie mūsų tautinius drabužius straipsnį, tilpusį “Tremties Trimite”, pereinčių metų “Kario” žurnalo Nr. 8, tema “Rusai naikina mūsų tautinį meną”, kaip matyti, gavo nervų priepuolį. Jų spauda prapliupo pasipiktinimo straipsniais, kuriais bando Mikulskienę sunaikinti. Deja, jos teigimai yra paremti mokslinėmis žiniomis, ilgų metų patyrimu ir gyvais pavyzdžiais iš giliausios senovės, nepriklausomos Lietuvos dailininkų Tamošaičių kruopščių tyrinėjimų daviniais ir dabartinės ok. Lietuvos valdinių audyklų audžiamais. Tai, vargšai okupantai jaučiasi priremti prie sienos. Nes dar duotas autentiškas ansamblio “Lietuva” vadovo, mano draugo ir bendradarbio komp. Jono Švedo pasisakymas, kaip Meno Dekados Maskvoje metu buvo Kremliuje padarytas sprendimas, kad lietuvių tautiniai drabužiai yra buržujų merginų išmislas — tauta tokių nenešiojo. Tautiniai šokiai taip pat esą netikri, nes nieko bendro neturi su rusiškais; kad toks buržuazinis menas komunizmo statybai netarnauja. Aukščiausiais sovietų ordiniais dekoruotas, aukščiausiais titulais pagerbtas, puikus tautinio meno žinovas komp. J. Švedas, dar jaunas vyras (56 m.) buvo, staiga, atleistas iš pareigų ir išgrūstas į pensiją, dvasiniai sunaikintas.

Kaip paprastai, bolševikai, kai neturi jokio pagrindo jiems padarytus teisingus užmetimus nuneigti, tada panaudoja jiems įprastą “bolševikinę žurnalo etiką”: savo oponentą pulti ir kolioti. Mikulskienė savo gyvenime koliojimosi žodžio nėra ištarusi, tad su tokios etikos oponentu visai nenori diskutuoti. Be to, straipsnyje yra paliesta ir mūsų, laisvame pasaulyje gyvenančių lietuvių laikysena, pavergtoje Lietuvoje likusių lietuvių atžvilgiu, todėl imuosi atsakyti tam slapukui “Vilniečiui” į jo neprotingus ir nepagrįstus svaičiojimus.

Mirus mano mielai kolegei, Pedagoginio Instituto lektorei, vienai iš žymiųjų tautinių drabužių žinovei, dabartinėj Lietuvoje ta sritis sąmoningai yra apleista ir žymesnių specialistų neturi, nes jų neberuošia. Tai “Vilnietis” į priekį išstato jų išauklėtą šokių choreografą, ordiniais apdovanotą, Lingį, kurį gerai pažįstu nuo jo tautinių šokių karjeros pirmųjų žingsnių. Mat, prieš

II Pasaulinio karo pradžią jaunimas iš Vilniaus traukėsi į provinciją ir Filharmonijos Ansambliui prireikė poros vyrų — šokėjų. Būdamas to Ansamblio dirigentu ir administratorium, paskelbiau konkursą. Tuo būdu Lingys pateko į Filharmonijos Ansamblių. Šokių vadovė M. Baronaitė daug vargo, kol jį šiek tiek apšlifavo, tačiau, iki vokiečiai Ansamblių uždarė, jis buvo prasčiausias šokėjas. Artėjant sovietų armijai prie Lietuvos, beveik visos kvalifikuotos šokių mokytojos pasitraukė į Vakarų, tad bolševikams ir pats prasčiausias šokėjas, buvo geriausias. Gavęs Leningrade bolševikinį tautinių šokių mokslą, dabar triumfuoja ir nešioja aukščiausius ordinus. Buvo atvažiavęs ir į Clevelandą, apie mėnesį laiko išbuvo pas p. Sagius, bet man, jo dirigentui ir geradariui, net telefonu paskambinti neišdrįso. Nieko blogo jam nebūčiau pasakęs, tik priminęs, kad jis labai negerai daro, klaidina tautą, rusiškus ir lenkiškus tautinius šokius vadindamas lietuviškais. Tas pat ir su jo sukurtais naujais šokiais. Vadinti juos lietuvių tautiniais šokiais yra nusikaltimas. Jie turi būti vadinami Lingio šokiais, nes jis turi teisę kurti savo originalius šokius, juo geriau, kad pagal lietuviškus motyvus, kaip daro kompozitoriai. Bet jie nėra tautiniai šokiai ar tautinės dainos, o yra kūrėjo kūryba. Kas Lingį verčia taip veidmainiauti ir žiūrovus apgaudinėti, sunku suprasti. Bet tai negerbinga ir neakademiška.

Kad mano teigimai neatrodytų, kaip “Vilniečio”, nepagrįsti, duosiu keleta pavyzdžių. Lingys lenkišką “Lezginką” padarė lietuvių tautiniu šokiu. Ta negeroji Ona Mikulskienė, spaudos tremtinių dukra, gimusi Sibire, Omske, lankydamą lenkišką-katalikišką pradžios mokyklą, tą šokį šoko, kaip lenkų tautinį šokį... Lankydamą rusų gimnaziją, šoko “Kaspinų” šokį, kurį Lingys pavadino mūsų tautiniu šokiu, nes vietoje rusiškų mėlynų kaspinų, jis vartoja tautines juostas. Ar mūsų tautinės juostos rusišką šokį padaro lietuvių tautiniu šokiu? Kas Lietuvoje šoko “Gaidį”? Tai gryniasusias rusų šokis. Galėčiau priskaityti nemažą skaičių panašių šokių, nes kaip folklorininkas, gerai pažįstu ne vien savo ir kitų tautines dainas, bet ir šokius, pasakas ir papročius.

“Vilnietis” pagarbinęs “didelį autoritetą Lingį”, primena dar didesnę šokių srities autoritetą, viešnią iš Australijos, mano vargšę pusėsere, Mariją Baronaitę, pavadindamas ją sceninio liaudies šokio močiute. Ji buvo ne sceninio, kaip bolševikai sugalvojo vadinti, bet tautinių šokių kvalifikuota mokytoja ir tautinių šokių mokytojų paruošėja. Tautinių šokių močiutė buvo

garbingoji poetė, folkloristė J. Augustaitytė-Vaičiūnienė, prieš metus mirusi Čikagoje. Kada ji Marijampolės gimnazijoje, paruošusi gerą skaičių autentiškų tautinių šokių, pademonstravo Kauno valstybiniame teatre Kauno visuomenei ir vyriausybės nariams, ta proga padarė vizitus Švietimo

Ministerijoje, tada M. Baronaitę, pasireiškusią baleto srityje žymiais sugebėjimais, išsiuntė į Austrijos sostinę Vieną, į folklorinių šokių institutą: tada ji tapo pirmąja tautinių šokių akademike mokytoja. Sunku man kalbėti apie savo mielą pusseserę. Ji jau iš mažens mokyklose išsiskyrė dideliu talentu šokių srityje. Karjerą ji padarė kaip tautinių šokių nepamainoma specialistė, bet asmeniniame gyvenime ir tautinių šokių populiarinime ji iniciatyvos nerodė, vis reikdavo ir Filharmonijos Ansamblyje, vėliau Čiurlionio Ansamblyje, nuolat priminti: „Šoki iššlifuoti bei išlyginti“. Ji darbą pradėjusi Kauno Kūno Kultūros Rūmuose, su maža šokėjų grupe, pernai Vilniuje pamačiusi valstybiniu mastu suruoštą masinę šokių šventę, be abejo, abstrulbo ir nepastebėjo nei rusiškų šokių, nei subiaurintų mūsų tautinių drabužių. Tuo „Vilnietis“ tenetriumfuoją, nes pedagogai ir psichologai gerai žino, kad gilios senatvės sulaukę visi džiaugiasi tuo ką daro jaunimas, į detales nekreipdami dėmesio, nes žino, kad jau nieko nebepataisys. Be to, ji buvo viešnia, labai pagerbta, tad toje jų televizijoje ir nedrįso ką nors neigiamo pasakyti, o ir baimė vertė būti santūria. Man nuoširdžiai gaila tos mielos pusseserės, kuri likimo buvo priversta prieš mirtį labai nešvankiai savo garbingą vardą suteršti.

Primenu ir Klevelando Sagius, mano mielus studentus ir buvusius čiurlioniečius, kad jie protingai elgiasi, imdami šokių choreografijas iš Lingio. Sagys yra labai geras šokių mokytojas, o Sagienė puikiausia administratorė ir „Grandinėle“ puikiai tvarkosi ir šoka. Jų šokimu žavimės ir plojame, bet pykstame, kad Sagys eina tuo pačiu visuomenės klaidinimo keliu ir rusiškus bei lenkiškus šokius, pagal Lingį, programose vadina lietuvių tautiniais šokiais. Tai neteisinga, nesąžininga ir negarbinga. Gal Lingys, ten, ok. Lietuvoj, yra priverstas būti lietuvių ir rusų šokių sutuokėju, bet kas verčia laisvėje gyvenanti puikų šokių mokytoją sekti bolševikų vergą, belaisvį, taip pat gerą žmogų, Lingį? Neaišku, ar Sagys nesupranta ką jis daro, ar nenori suprasti? Stebėsime, kaip toli tuo keliu Sagiai nužygiuos.

Po nevykusio vapaliojimo apie tautinius šokius, apie kuriuos „Vilnietis“, kaip matyt iš straipsnio, nieko nenusimano, galų gale, jis prieina

prie tautinių drabužių. Čia ir vėl talkon kviečiasi M. Baronaitę, kuri apie tautinius drabužius absoliučiai nenusimanė ir nenusimano. Ji jų nestudijavo, pasitikėjo ansamblio vadovais, jai rūpėjo tiktai šokis. Taigi, vėl „Vilnietis“ šovė „Dievui į langus“. Kad mūsų tautiniai drabužiai sudarkyti ir planingai stumiami iš tautos gyvenimo, O.M. savo straipsnyje aiškiausiais faktais ir pavyzdžiais įrodė, todėl vargšas „Vilnietis“, neturėdamas faktų nei pavyzdžių jos tvirtinimams atremti, ima kaip vežikas koliotis. Deja, „Vilnietis“, koliojimais tiesos neužslopinsi. Duotais pavyzdžiais, kad Dainų šventėje visi rajonai dėvėjo skirtingus tautinius drabužius, pats save nusižudei. Matėme gerai nufilmuotą Dainų, Šokių ir Ansamblių šventę. Matėme ir tuos „tautinius drabužius“, kuriais pasipuošę dainininkai žygiavo į estradą. Deja, tai ne tautiniai drabužiai, o tautiniais motyvais papuoštos paprasčiausios suknišos. Taigi, žmogeli, esi visiškai susimaišęs, kad nebeskiri kur yra tautiniai drabužiai, o kur tautiniais motyvais papuoštos suknišos. Šokių šventėj matėsi šiek tiek autentiškų tautinių drabužių, bet jie buvo traktuojami kaip visos grupės uniformos, toje pat grupėje nebuvo skirtingais drabužiais dėvinčių. Taigi, visur uniformos, tai bolševikinis principas ir žmonių individualios fantazijos ir laisvės varžymas. Dėkui jūsų propagardinio laikraščelio redaktoriui, kuris labai laiku ir vaizdžiai atėjo į talką, „Gimtojo Krašto“ pirmame puslapyje įdėtos Vilniaus universiteto studentų ansamblio nuotraukos aiškiai parodo kaip subiaurioti mūsų tautiniai drabužiai okupuotoj Lietuvoj. Vyrai dar pusėtinai aprenkti, bet jaunos, iš veidelių žavios studentės, aprenktos pilkos spalvos burliokiškom „nažutkom“, o ant galvų uždėtos karūnėlės. Vieton karūnėlių labiau tiktų į rankas įduoti kiaulviedriai, nes jie tiktų prie tų „nažutkų“. Netikėjome, kad jūs patys galite taip apsijuokti.

Vilnietis plepa, kad mes išeiviai, jam, žinoma, reacionieriai, viską niekiname, kas dabartinėje Lietuvoje yra sukurta ir pasiekta. Atvažiuok, bro-lau, į Ameriką, pasiklausyk lietuviškas radijo vandenėles, ateik į mūsų solistų rečitalius ir ansamblių koncertus ir pamatysi, kad be reikalo lietuvius išeivius kaltini. Mes sekame kas okupuotoj Lietuvoj kuriama ir gauname sukurtus kūrinius. Kas mums, laisviems lietuviams tinka, kur nėra bolševikinio purvo, viską mielai naudojame ir scenose išpildome. Mes iš patyrimo žinome, kad ok. Lietuvos kūrėjai turi prisitaikyti prie esamų aplinkybių ir tą toleruojame. Širdingai sveikiname už tuos kūrinius, kurie sukurti ne

ŠAULIŠKOJ PASTOGĖJ

Kas gero pas Vytautėnus?

Kovo 28 d. DL valdovo "Vytauto" šaulių rinktinė turėjo susirinkimą, kurį pirmininkas Vl. Išganaitis pavadino istoriniu, nes tai buvo pirmasis bendras susirinkimas savuose namuose ir atsilankiusiųjų skaičiumi pralenkė visus.

Po vėliavų inešimo ir tautos himno, šauliai, Juozas Pranaitis ir Valdis Džiuvė, įteikė rinktinei naujutėlės Amerikos ir Lietuvos vėliavas, nes senosios, ilgas metus tarnavusios, buvo jau apsi-nešiosios. Šie du, daug rinktinei nusipelnę šauliai, įteikdami šią brangią dovaną, palinkėjo, kad Trispalvė, atgavus nepriklausomybę, būtų pargabenta į laisvą Lietuvą.

Daugelį metų kovo mėn. būdavo daromi Šaulių Sąjungos tėvą Vladą Pūtį pagerbti, minėjimai. Šiomet platesnio minėjimo, dėl daugelio darbų ir rūpesčių, neruošta. Šis mums taip brangus lietuvis pagerbtas trumpu Vl. Išganaičio žodžiu, minutės atsistojimu ir jo raštų platinimu.

Apie Namų reikalus ir finansinį stovį kalbėjo J. Pocius. Pajamų ir išlaidų ratas sukasi apie šimtą tūkstančių dolerių. Reikia džiaugtis, kad šauliai šiam reikalui dosnūs, nors užbaigtuvėms dar trūksta.

Vasario 16-sios proga apdovanota Šaulių Žvaigždės ordinu — Marytė Dapkienė, o šaulių medaliais: K. Milašauskaitė, K. Juškevičius, J. Baškauskas ir J. Skeivys.

Trumpą, bet turiningą kalbą pasakė

Sibiro tremtinys Jonas Kreivėnas, kuris tikrai nesigailėjo pylos bendradarbiavimams, pataikūnams ir okupantų batlaimėms.

Rinktinės kapelionas, Marquette parko parapijos klebonas A. Zakarauskas prisakdino 67 naujus šaulius. Šis iškilmingas momentas visados jautriai išgyvenamas, ypatingai, kada matai jaunuolius, prisiekiančius dirbti savo tautos labui. Tarpe visokio amžiaus, išsilavinimo ir profesijų naujųjų šaulių, džiugu buvo matyti ir šaulių Pileckų jaunamėtį sūnų Algirdą, klūpančią ir bučiuojančią šaulių vėliavą. Jis yra aktyvus skautas, liuanistinės mokyklos mokinys. Pati jauniausia naujai prisakdinta, Ritutė Česnauskaitė, tik dvylikos metų. Jos močiutė J. Sasnauskienė yra rinktinės finansų sekretorė, puikiai tvarkanti sąskaitybą. Ritutės vyresnė sesutė ir mamytė Dana — abi šaulės. Taigi, net trys kartos. Džiugu, nes tai teikia vilčių į šviesią ir garbingą ateitį.

Į Toronto atstovų suvažiavimą vyksim erdviu autobusu, nes vyksta gausi delegacija. Po susirinkimo sesės šaulės visus pavaišino.

J. Yla

Dr. Kosto Jurgėlos knygai išleisti au-kojo:

LŠST Spaudos ir Informacijos sekcija per sekcijos vadovą Vladą Mingėlą: — 135 dol., V. Vaškėlis iš Toronto — 100 dol., Patersono Būrio p-kas Antanas Rugsys (garbės pren.) — 55 dol., Povilo Lukšio šaulių kp. St. Catharines — 50 dol.; prenumeratoriai: Jonas Remeikis, Maironio kp., Vl. Mingėla, Lidija Mingėlienė — visi po 15 dol.

LŠST Spaudos-Informacijos premijas už 1975 m. laimėjo:

I-ją premiją 100 dol. — Juozas Stašaitis, II-ją premiją 75 dol. — Stepas Paulauskas, III-čią premiją 50 dol. — Stasys Urbonas. Sveikinam laimėtojus!

"Martyno Jankaus" kp. Brockton, Mass.

Prieš 14 metų buvo įkurta mūsų patriarko Martyno Jankaus vardo kp. Brocktone. Kovo 13 d. įvyko metinis kp. susirinkimas. Atsilankė daug šaulių. Pirm. R. Bielkevičius perskaitė 2-ųjų metų veiklos išsamią apžvalgą. Sekretoriaus St. Gofensienė, mūsų kp. širdis. Įsigyta kp. vėliava. Buvo surengtas vakaras, kuriame buvo pristatyta knyga "Vl. Pūtvis — Gyvenimas ir Parinktieji Raštai" ir knygos autorius Aleksandras Mantautas.

Iškilmingoj Akademijoje, dalyvaujant kuopų vėliavom, garbės svečiams, uniformuotiems šauliams ir tautiniais rūbais pasipuošusioms šaulėms, buvo įkurta Naujosios Anglijos šaulių rinktinė. Įkūrėjo Vl. Pūtvio 100 metų minėjime Bostone kp. šaulė J. Šaulienė skaitė "Leidėjo Žodis" (Iš Vl. Pūtvio knygos).

Sandaros salėj parodytas filmas apie rūkymo žalą žmogaus veikatai, kurį mums atsiuntė dr. K. Pautienius. Ačiū.

Atstovauta kultūriniuose suvažiavimuose Maine, Wasagoj ir Worcester, Mass. Suroštas šeimyninis išvažiavimas prie ežero su Joninių laužu. Ten plevesavo Trispalvė ir dalyvavo daug jaunimo iš Bostono. Vasario 16 d. minėjime dalyvavome su savo vėliava bažnyčioje ir salėje.

Atvykus šv. Kazimiero par. kleb. kun.

pagal komandą, bet iš lietuviškos širdies gelmių trykstančiais jausmais. Nekartą kalbėjau Lietuvai per "Amerikos Balsą" ir daug muzikų mane girdėjo, tad mano nusiteikimą žino, mes likusiųjų Lietuvoje ne tik nesmerkiame, bet didžiai gerbiame, nes jie kuria tautai ir išlaiko tvirtą tautos kamieną. Aš pats su Čiurlionio Ansambliu dainuoju Juzeliūno, Kavecko, Švedo ir Klovos dainas, neskaitant vyresniųjų, kaip Karoso ar Andriulio. Mikulskienės kanklių studijoje skamba Švedo, Klovos, Balčiūno ir kitų muzika. Sekančios Dainų Šventės programon paėmėm keletą ok. Lietuvos kompozitorių dainų. Ar jūs taip darote? Tai kur niekinimas ar ignoravimas?!

Gaila man tavęs, vargšas "Vilnieti", nes už duonos kąsnį esi priverstas kolyti savo padorius brolius.

Negaliu neprisiminti ir tų iš mūsų, net žymių veikėjų, besilankančių OK. Lietuvoje, resto-

ranuose prasėdėjusių, pamačiusių tik tai, ką valdžia parodė, iš tolo žvilgterėjusių į vadinamus dangoraižius Antakalnyje ir čia giedančius garbės himnus okupantams. Reikėjo arčiau prieiti prie tų dangoraižių, patikrinti kaip veikia vandentiekis, kaip atrodo laiptai lauke ir viduje, kokios lubos, kokios vonios ir kas juose gyvena. Reikėjo nuvykti į kolūkius, pamatyti jų baisų skurdą, apleistas trobas, pamatyti kaip pensininkas savo karvutei, kaip egiptietis vergas, pats ratais veža šieną, ką jis valgo, kaip apsirengęs. Tuomet būtų kita kalba. Buvo gėda skaityti, kaip Marijošius didžiavosi, kad teatre sėdėjęs direktoriaus ložėj, buvęs iškilmingai priimtas ir aukštųjų pareigūnų vaišintas. Čia jis išdidžiai galvą iškėlęs vaikšto, o ten, už suteiktą okupantų malonę, žinoma, nusilenkė nekartą iki žemės. Kitaip ten negali būti. Kur mūsų savigarba? Nejaugi reikės čia organizuoti partizanų ir tautos išgamas rišti prie gėdos stulpo?!

Žalgirietės grožisi savo margučiais ir Vilniaus verbomis. Iš k. į d.: Nora Braziulienė, Marta Tijūnelienė, Ona Čiurinskienė, Ona Mikulskienė, Elena Šarkauskienė, Lilijona Čaplickienė, Antanina Pinkuvienė, Uršulė Grincienė. Nuotr. V. Bacevičiaus

Petrui Šakaliui ir sutikus būti šauliu, jam buvo įteiktas šaulių ženklas ir statutas. Ta proga jis pasakė: "Nešiokit savo brangius ženklus ir nesigėdykit, o aš taip pat nešiosiu". Pasidžiaugęs tokiu gražiu skaičiumi, paprašė ką nors paruošti jaunimui. Prof. E. Pūtvytė sutiko atvežti skaidres.

Susirinkimas nutarė: įsigyti uniformas, naujai įstojusiam nariui duoti š. ženklą ir statutą, užsakyti dr. K. Jurgėlos 10 knygų ir jas įteikti Brocktono bibliotekai, miesto pareigūnams, kurie labai palankūs lietuviams, tam pačiam tikslui jau išsiųsta 50 dol. auka.

Valdyba pasiliko sekančios sudėties: pirm. R. Bielkevičius, vicepirm. P. Šaulys, vicepirm. M. Klimas, sekretorė St. Gofensienė, išd. VI. Jakimavičius. Po to buvo paruošta kavutė.

Į visuotiną atstovų suvažiavimą Toronte vyksta šaulė Bronė Batisienė.

"Martyno Jankaus" kp. valdyba reiškia nuoširdžią padėką S-gos pirm. V. Tamošiūnui, kad mus aplankė ir parodė reikiamą dėmesį mūsų kuopai ir CV atstovui Stasiui Jokubaičiui iš Toronto, kuris su būriu šaulių atvyko į mūsų kp. vėliavos šventinimo iškilmes ir pasakė pagrindinę kalbą akademijoj

ir vakare atidarant Joninių laužą. Jis nukėlė mus į Rambyną, kur būdavo švenčiamos Joninės.

Padėka Gintarui Karosui, tiems, kurie atvyko iš Bostono ir atliko meninę programą, taip pat — Bostono ir Worcesterio šauliams ir šaulėms, kurie uniformuoti dalyvavo su vėliavomis ir tuo praturtino mūsų vėliavos šventinimo iškilmes.

Vienybėje — galybė.

J. Šaulienė

"Žalgirio" kuopa, Klevelandas Žalgirietės puoselėja tautinius švenčių papročius

Penketa savaitių po pora pusdienių, žalgirietės ir jų viešnios subėgdavo į sueigas, Čiurlionio Ansamblio salėn, tobulintis margučių marginimo ir Vilniaus verbų pynimo mene. Mokytoja Ona Žilinskienė ir sesė Laima Jucai-

tienė — margučių meno specialistės ir mokytoja, sesė Stefanija Radzevičiūtė — Vilniaus verbų pynimo menininkė, atėjo žalgirietėms į talką. Sesė St. Radzevičiūtė turi sudėjusi gausią kolekciją Vilniaus verbų, tai buvo akivaizdus pavyzdys įvairios technikos ir įvairių formų verbų. O sesė Laima, taip pat, atsinešdavo gausybę nuostabiųjų margučių. Tais pavyzdžiais sužavėtos sesės stengėsi kurti kas galima gražesnio.

Balandžio 3 d. Čiurlionio Ansamblio salėj sesės suruošė savo kūrybos ir viešnių suneštų margučių bei vilniaus verbų parodą, kuria ir svečiai ir pačios sesės džiaugėsi.

Žymi kultūrininkė, mok. Stefanija Stasienė, savo pašnekesyje vedė seses per visas etnografinės Lietuvos sritis, vaizdžiai nupasakodama kiekvienos žymesnės vietovės margučių puošimo meno bei verbų pynimo skirtingumus ir savybes. Ji taip pat papasakojo, kaip ir kokius velykinius valgius gamindavo mūsų motinos ir močiutės. Sesės su dideliu dėmesiu išklusė pašnekesio ir pačios pasisakė ką būdingesnio iš savo tėviškės. Tai buvo malonus visų pabendravimas, suartėjimas ir dar stipriau pasireiškė šauliškoji vienybė ir meilės dvasia.

Ta proga sesės atliko rikiuotės pratybas, kurias pravedė kuopos išdininkas Albinas Karsokas. Taip pat pasidarė nuotraukas prie LŠST Močiutės vėliavos, kurią trejus metus globojo Sąjungos Mo-

"Žalgirio" š. kp. Moterų Sekcijos narės prie LŠST Močiutės vėliavos. Vėliavą laiko vėliavnešė Lilijona Čaplickienė. Antroji iš k.: LŠST Moterų vadovė Ona Mikulskienė, jai pavesta vėliavą globoti. Nuotr. V. Bacevičiaus

ŠAULIŲ SUVAŽIAVIMAS TORONTE

Įvairiais keliais ir priemonėmis, jau iš vakaro, balandžio 23 d. į Torontą rinkosi Lietuvos šauliai. Čikagiškiai išvykę autobusu penktadienio vakare, jau šeštadienio, balandžio 24 d., rytą 6 val. stovėjo prie Lietuvių Namų durų, 1573 Bloor Str. Šaulių skaičius daugėjo ir daugėjo. Šnekos ir pasisveikinimai. Juk buvo ir tokių, kurie buvo sutikti prieš 3 metus Lietuvių Namuose Detroite įvykusiame suvažiavime Registracija prasidėjo 8 val. Joje dirbo Dana Jokubaitytė, Regina Daugelienė ir Adolfas Šetikas. Buvo mę priregistruoti. Išdavė mums balsavimo ir banketo bilietus ir prisegė atstovo kaspiną.

Iškilmingoji dalis

Rengimo Komiteto pirmininkas Stasys Jokubaitis 10 val. atidarė suvažiavimą ir pasveikinęs atvykusius, programą vesti perdavė studentei Vidai Javaičiai. Įnešė 16 vėliavų: centro valdybos, moterų ir 14 dainių. Prieš akis scenoje — Lietuvos vėliava ir kabojų didelis šaulių ženklas, o žemiau įrašas: "Sveikiname Šaulių Sąjungos Atstovų Suvažiavimą Toronte, balandžio 24-25 d. 1976". Kanados himną pianinu paskambino Dana Jokubaitytė. Invokaciją sukalbėjo kun. P. Užubalis. Po invokacijos sekė LŠST pirmininko Vinco Tamošiūno sveikini mo kalba, į kurią buvo įjungta šiek tiek veiklos apibūdinimo ir — atsisveikinimas. Savo kalboje Vincas Tamošiūnas pažymėjo, kad šiandien suvažiavome į tą vietą, kurioje šau-

Šaulių namuose, dalis prisiekiančiųjų šaulių. Rinktinės kapelionas A. Zakarauskas su knyga rankoje. Nuotr. C. Genučio

lių sąjunga įsikūrė. Vieta brangi ir istorinė. Paminėjęs mirusius sąjungos veteranus: gen. Stasį Dirmantą, Rapolą Skipitį, Alfą Valatkaitį, Vladą Rušą, nepamiršo ir jos pagrindinių iniciatorių — Šaulių Sąjungos atkūrėjų: sesės Eugenijos Klupšienės, S. ir A. Mantautų, prof. Emilijos Pūtvytės, prof. Vaidievičiaus Mantauto ir labai apgailestavo, kad jie dėl vienos ar kitos priežasties suvažiavime negalėjo dalyvauti.

Jis pranešė ir linksmą žinią: 1976 m. vasario 15 d., Sąjungos veterano Stasio Pačėsos nuopelnu, Sidnėjaus mieste, Australijoje, įsteigta "Dariaus ir Girėno" šaulių kuopa ir ją šiandieną, šiame suvažiavime, atstovauja "St. Butkus" kuopos šaulys-žurnalistas Antanas Grinius, kuris perduos tos kuopos sveikinimus

ir pageidavimus. Vincas Tamočiūnas, baigęs savo pranešimą tarė: "Mie li broliai ir sesės! Išėinu ne poilsiui, bet darbui. Dirbsiu kur reikės ir kur mano darbas bus reikalingas ir naudingas Nepriklausomai Lietuvai atstatyti. Ačiū, Ačiū visiems". Atsistojimu buvo pagerbti mirę ir žuvę dėl Lietuvos laisvės šauliai ir kovotojai.

Suvažiavimą žodžiu sveikino į jį atvykę garbės svečiai: dr. Jonas Žmuidzinas, Kanados LB p-kas Jonas Simaitis, Toronto Lietuvių Namų — Teodoras Staniulis, Toronto LKK savanorių — Stasys Banelis ir LB apylinkės pirmininkas Jonas Birėta. Raštu sveikino Lietuvos diplomatinio šefas Stasys Lozoraitis, Lietuvos atstovas Vašingtone J. Kajecikas, gen. konsulė Juzė Daužvardie-

terų vadovė Ona Mikulskienė. Žalgirietės gailisi, kad nebeteks Klevelande joms taip brangios vėliavos, kurią jos taip vertino ir saugojo. Mač, Sąjungos Moterų vadovė sekančiam terminui nebekandidatuoja ir šią vėliavą reikės perduoti būsimos vadovės globai.

Sesės niekuomet nesuserienka tuščiomis. Greta parodos stalo atsirado jų su neštų skanėstų stalas ir girkšnojant kavutę, prabėgo dar pora malonių valandėlių. Čia sesė Laima Jucaitienė padarė staigmeną — atsivežė paruošusi dailų krepšelį su meniškais margučiais ir saldiniukais pabandymui "laimės". Tokį menišką krepšelį laimėti norėjome visi,

tačiau šį kartą laimė nusišypsojo mėlajai sesei St. Radzevičiūtei. Antra maloni staigmena: iš viešnių tarpo, žinoma Klevelando senosios išėivijos dukra, žymi visuomenininkė Stefanija Sankalaitė įstojo į kuopą ir pažadėjo su dviem vietos lietuvaitėm artimiausiu laiku įsigyti uniformas. Įstodama ji pareiškė, kad kaip viešnia besilankydamą pas šaules, ji patyrė, kad Šaulių S-ga yra kilni organizacija savo kultūriniais darbais ir ji prie tų darbų nori prisidėti.

Moterų sekcijos vadovė sesė O. Mikulskienė ir visos sesės žalgirietės pareiškė nuoširdžią padėką instruktorėms, bei pašnekėsio pravedėjai ir su paki-

liausia nuotaika skirstėsi namo. Tokios suėigos ir meniški darbeliai, kaip čia minėimasis, ir Kalėdų eglutėms šiaudinukų varstymas, užtrukęs net devynias suėigas, nusipelnė Lietuvai garbės svetimųjų tarpe, išpuošus jais didžiulę eglę miesto bibliotekoj ir antrąją Strongsvillėj.

"Žalgirio" kuopa šiuo metu turi 34 seses, t.y., sesių skaičius padvigubėjo. Metiniame sesių susirinkime vadovė vienbalsiai perrinkta š. O. Mikulskienė, kuri iki šio laiko taip gražiai sekcijai vadovavo ir tris metus buvo visos S-gos Moterų vadovė.

Rambynas

né ir kons. Anicetas Simutis, Lietuvių atstovas Aglijoje Vincas Valickas, Australijos šaulių kuopos — S. Pačėsa, ALToS dr. Kazys Bobelis, S. ir A. Mantautai, prof. Emilija Pūtvytė, gen. Kazys Musteikis, Juozas Tadarauškas, Eugenija Klupšienė, K. Karuža, Petrušaitis ir kiti. Vliko valdybos narys ir šaulys Bronius Bieliukas skaitė paskaitą: “Rytų Europos rezistencija ir Pavergtų Tautų pasipriešinimas”. Po paskaitos Ona Mikulskienė ir Alfa Šukys, Sąjungos pirmininkui Vincui Tamošiūnui įteikė gražų “Žalgirio” kuopos šaulio Algio Andriušino kūrinį, CV dovaną.

Spaudos ir Informacijos vadovas Vladas Mingėla ir Komisijos sekretorė Elene Gorodeckienė įteikė šauliams laikraštiniams skirtas premijas: I premiją 100 dol. — Juozui Stašaičiui, II premiją 75 dol. — Stepui Paulauskui (jam neatvykus priėmė K. Milkovaitis) ir III premiją 50 dol. — foto reporteriui Stasiui Urbonui.

Premijas gavusiųjų vardu padėkojo ir 100 dol premiją grąžino tam pačiam fondui Juozas Stašaitis. Premijų komisiją šiais metais sudarė: K. Čėsna — pirm., E. Gorodeckienė — sek., ir Algirdas Zenkus — narys. Buvo išneštos vėliavos ir baigta iškilmingoji dalis. Ėjome užkandžių.

Darbo posėdis

Į suvažiavimo prezidiumą nuvo pakviesti: Garbės Teismo pirminin-

kas Marijonas Snapštys ir Juozas Šiaučiulis pirmininkais ir Ada Petraitienė, Augustinas Milė ir Adolfas Šetikas — sekretoriais. Sudarytos komisijos: mandatų — R. Daugelienė, A. Šetikas ir J. Mockus; nominacijų — Vladas Išganaitis, Jonas Švoba ir Antanas Balčytis; rezoliucijų — kun. dr. Jonas Borevičius, Bronius Bieliukas ir Juozas Stašaitis. Sudarius komisijas sekė valdybos narių ir dalinių vadų pranešimai. Juos padarė: Sąjungos pirm. V. Tamošiūnas, vicepirm. A. Šukis, G.T. pirm. M. Snapštys, statuto — V. Išganaitis, išdininkas Stasys Bernatavičius, R.K. B. Latoža, tiekimo sk. — P. Padvaiskas, moterų — O. Mikulskienė, jūrų — A. Šukis, jaunimo — Stasys Jokubaitis, Kultūros — Alfonsas Mikulskis ir Jonas Švoba, šaudymo — Jonas Šostakas, sveikatos — dr. K. Pautienius, dvasios vadas kun. dr. J. Borevičius. “T. Trimito” redaktorės Stefos Kaunelienės pranešimą perskaitė Lidija Mingelienė. Po valdybos narių pranešimų sekė dalinių vadų pranešimai. Juos padarė: Povila Kanopa, J. Stašaitis, V. Bačėnas, V. Išganaitis, K. Šimėnas, V. Sušinskas, J. Leščinskas, K. Milkovaitis, A. Šukys, P. Jonikas, A. Šetikas, dr. K. Pautienius, A. Šmigelskis, M. Kizis, A. Mikulskis, J. Staškus, naujai įsikūrusios Australijoje šaulių kuopos pirmininko S. Pačėsos pranešimą perskaitė A. Grinius ir kiti. Kalbėjo ir Sibiro tremtinys Jonas Kreivėnas.

12 metų jaunuolė, Ryta Česnauskaitė pasižada būti gera lietuvaite ir ištikima šaulė. Nuotr. C. Genučio

Duotų pranešimų neįmanoma čia surašyti. Jie lietė savus reikalus. Viena kuopa dirbo daugiau, kita mažiau. Visos dirbo kiek galėjo ir sugėbėjo. Pranešimų diskusijos buvo nukeltos ateinančiai dienai ir buvo eita prie LŠST rinkimų. Buvo išstatyti du kandidatai: Stasys Jokubaitis ir Karolis Milkovaitis. Rinkimai buvo slaptu balsavimu ir balsų gavo: Karolis Milkovaitis 77 ir Stasys Jokubaitis 6. Balsavime dalyvavo 149 šauliai ir iš jų 11 balsavo už nepastatytą kandidatą, arba įmetė tuščią kortelę. Naujasis Sąjungos pirmininkas suvažiavimui tuojau pristatė naują valdybą ir ji yra tokia:

Karolis Milkovaitis — pirmininkas, Alfa Šukys — vicepirmininkas, Juozas Žemaitis — vicepirmininkas, dr. Kazys Pautienius — vicepirm. sveikatos reikalams, Stasė Cecevičienė — moterų vadovė, Stasys Jokubaitis — kultūros reik. vadovas. Stepas Paulauskas — jūrų šaulių vadovas, Stasys Juozaitis — sekretorius, Bronius Bernatavičius — iz-

Jaunuolis Algirdas Pileckas bučiuoja šaulių vėliavą. Nuotr. C. Genučio

LIETUVIŲ ŠAULIŲ SAJUNGOS VEIKLA 1940 M. PRADŽIOJE IR LIKVIDAVIMAS

(pradžia sausio Karyje)

Aišku, kad tokie atkaklūs šauliai po paleidimo iš kariuomenės buvo pirmieji kandidatai į kalėjimą arba ištrėmimą.

Kaip kariuomenėje, taip ir civilinėse įstaigose šauliai buvo saugumo agentų ir, taip vadinamųjų, kadrių skyrių pareigūnų ypatingoje "globoje". Tarnautojų atestacijose šauliškumas visada būdavo pažymimas. Štai vienam tarnautojui jo charakteristikoje buvo įrašyta: "Priklausė Šaulių Sąjungai, kurios tikslas — ginti buo-

žes"; kitam mažiau įrašyta: "Priklausė Šaulių Sąjungai"; tretysis gavo atestaciją: "Kariuomenėje tarnavo puskarininkiu ir tuo būdu didesnę savo jėgų dalį yra pašventęs Smetonos režimui išlaikyti; vėliau priklausė Šaulių Sąjungai"; dar kitam jo charakteristikoje pažymėta: "Buvo Šaulių Sąjungos aktyvus narys ir net būrio vadu" ("Lietuvių Archyvo" II t. 291-292 psl.).

Visi šie faktai rodo, kaip bolševikai buvo jautrūs buvusios Šaulių Sąjungos narių atžvilgiu.

Todėl ir iš Maskvos atėjusiame įsakyme tremti lietuvius į SSSR ne visos tremiamųjų grupės buvo pažymėtos, bet šaulių vardas ten stovėjo antroje vietoje. Buv. LTSR socialinio aprūpinimo ir miškų pramonės liaudies komisaras Jurgis *Glušauskas* savo atsiminimuose

dininkas, Jonas Jasaitis — spaudos ir informacijos vadovas, Antanas Markauskas — jaunimo vadovas, Petras Padvaiskas — ūkio ir tiekimo sk. vadovas, dvasios vadas — kun. dr. Jonas Borevičius. Kandidatai: Jonas Yla, Juozas Skeivys ir Antanas Balčytis.

Į Garbės Teismą patvirtinti: Marijonas Šnapštys — pirm. Jurgis Baublys ir Vincas Šarka — nariai. Kandidatai: Antanas Petrauskas, Vincas Šarka. Kontrolės komisija: Jonas Platakas, Julius Počius ir Pranas Beinoras — nariai, Jonas Kreivėnas, Jonas Švoba ir Antanas Rūkštelė — kandidatai. K. Milkovaičio padėkos žodžiu buvo baigtas tos dienos posėdis.

Bankietas-Koncertas

Studentė Vida Javaitė, 8 v.v., pakvietė suvažiavimo rengimo pirmininką Stasį Jokubaitį atidaryti bankietą. Jis angliškai pristatė į bankietą-koncertą atvykusius garbės svečius. Kalbėjo ir sveikino: Kanados federalinės, Ontario provincijos ir Toronto miesto burmistro atstovai. Raštu gautus sveikinimus perskaitė Vida Javaitė. Po sveikinimų V. Tamošiūnas ir A. Šukys, už atliktus gerus darbus šauliams ir Sąjungai, Stasiui Jokubaičiui įteikė dovaną — gražų adresą.

Meningę dalį atliko Toronto lietuvių jaunimo ansamblis "Gintaras". Pašoko: Abrūsėlis, Subatėlė, Sadutė, Pakeltkojis, Ūsaunykas ir Trumpapolkė. Padainavo: Meilės vasara, Kokiais keliais bekeliaučiau, Pienė

ir Jau Vakarėlis. Jiems grojo jų pačių orkestras, susidėjęs iš įvairių instrumentų. Programa buvo atlikta meniškai, gražiai. Jie savo šokiais ir dainomis žavėjo visus: lietuvius ir kitataučius. Po kiekvieno šokio ar dainos publika jiems plojo ir plojo. Ansamblio šokių vadovė yra R. Karaziejienė, orkestro vadovas — sol. V. Verikaitis. Dainavimo vadovai — G. ir R. Paulioniai. Pranešėjos — V. Javaitė ir R. Krasauskaitė. Po to, sekė vakarienė ir šokiai. Šokiams grojo 5 asmenų estiškas orkestras. Veikė bufetas ir buvo dalinamos dovanos.

Pamaldos

Sekmadienį balandžio 25 d. 11:30 val. Prisikėlimo parapijos bažnyčioje įvyko iškilmingos pamaldos. Į pamaldas šauliai vyko rikiuotėje su 16 vėliavų. Prie jų prisijungė dar dvi skautų vėliavos, nes ir jie uniformuoti dalyvavo pamaldose ir minėjo šv. Jurgio šventę. Mišias atlikė ir suvažiavimo proga gražų pamokslą pasakė Sąjungos dvasios vadas kun. dr. Jonas Borevičius. Mišių metu lekciją skaitė Marijonas Šnapštys. Aukas prie altoriaus nešė: Ona Mikulskienė ir Vincas Tamošiūnas. Mišių metu gražiai giedojo choras. Po mišių, buvęs įneštas į bažnyčią vainikas, buvo nuneštas ir padėtas prie paminklinės lentos. Buvo sugiedotas Lietuvos himnas. Grįžus į salę, buvo tęsiamas vakar pradėtas posėdis. Buvo pasisakyta dėl vakarykščių pranešimų, kurie buvo išdiskutuoti ir patvirtinti. Rezoliu-

cijos buvo nespėtos parengti ir jos nebuvo skaitomos. Jas parengus skelbs jau naujoji Centro Valdyba. Ateinantį suvažiavimą nutarta šaukti Čikagoje. Toliau vyko atsisveikinimo kalbos ir vėliavų perdavimo ceremonijos.

Stasys Jokubaitis, rengimo komiteto vardu, padėkojo atvykusiems, rengėjams ir šeiminkėms, kurios suvažiavimo metu visais rūpinosi ir vaišino. Sugiedota jiems ilgiausių metų! Prezidiumo vardu visiems padėkojo Juozas Šiaučiulis. Dėkojo senasis Sąjungos pirmininkas Vincas Tamošiūnas ir naujasis Karolis Milkovaitis. Ona Mikulskienė moterų vėliavą perdavė Stasei Cecevičienei, o Vincas Tamošiūnas — Karoliui Milkovaičiui. Bučiavo vėliavas ir patys bučiavosi ir verkė. Segė vieni kitiems gėles. Buvusiai ir naujai moterų vadovėms įteikta po puokštelę ir gražų Jadvyga Budrienė šaulių moterų vardu Onai Mikulskienei įteikė dovaną — Elenos Juciūtės knygą "Pėdos Mirties Zonoje". Buvo sugiedotas Lietuvos himnas ir pasivaišinę skirstėsi namo. O oras, oras! Išvykdamį Detroito palikome saulutę ir gražų pavasarį, o čia — lietus ir sniegas. Šlapia ir slidu. Naktį dar ir trečią naktį. Atsikėlus radome dar blogiau. Automobilai apsnigti, o motorai užšalę ir be garažo pagalbos negalėjome jų užvesti. Laimė, užvedus motorą, grįžome laimingai.

Antanas Grinius

apie tai šitaip rašo ("Į Laisvę" Nr. 212 (373), 1942.IX.11 d.):

...Lietuvoje kilo masinis, nors tylus, bet labai kietas boikotas. Apie tai oficialiai buvo painformuota Maskva (Lietuvos TSR Valstybės Saugumo Liaudies Komisariato specialus pranešimas 1941.V.10 d. Nr. 939). Maskvoje įsitikinta, kad lietuvių pasipriešinimą galima palaužti tik sunaikinus pačią tautą. Dėl to Visasąjunginis Valstybės Saugumo Liaudies Komisaratas 1941.V.31 d. įsakymu Nr. 9174 štai ką pavada Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos valst. saugumo liaudies komisarui mjr. Gladkovui: "Susipažinęs su Jūsų 1941.V.10 specialiu pranešimu Nr. 1939 apie antisovietinius pasireiškimus iš buvusių tautininkų, šaulių, policininkų ir kulokų pusės, ryšium su pravedimu priemonių privalomo pristatymo grūdų valstybei, SSSR valstybės saugumo liaudies komisaras drg. Merkulov įsakė: "Antisovietiskai nusistatčiusius asmenis, vedančius aktyvią kontrrevoliucinę agitaciją, paruošti ištrėmimui į tolimas SSSR vietas".

Kiek iš viso buvo ištrėmta iš Lietuvos į SSSR lietuvių šaulių, šiandien visai tiksliai dar negalima pasakyti, nes smulkesnės statistikos tuo tarpu dar trūksta. Ji paaiškės kiek vėliau. Išvežtųjų šaulių tarpe buvo garsių Lietuvos vyrų ir moterų, daug žymių mūsų visuomenės veikėjų, net ištisų šaulių šeimų. Daug jų buvo ir yra žinomi visai Lietuvai, visai mūsų tautai. Kadangi ištrėmtųjų likimas iki šiol dar neaiškus, todėl saugumo ir atsargumo dėliai, nenorėdami jiems pakenkti arba apsunkinti ir šiaip jau nelaimingą jų gyvenimą, jų pavardžių čia viešai visai neminėsime.

Pradėjus šaulius persekioti, šie turėjo ieškoti įvairių garbingų būdų save ir savo šeimą išgelbėti. Vieną tokį būdą šitaip aprašo ats. plk. ltn. Ališauskas savo straipsnyje "Naujos karo mokyklos steigimas" ("Karys" Nr. 38 (1147), 1942.IX.12 d.):

"Reikia pažymėti, kad priimtųjų į karo mokyklą kursantų tarpe buvo ir tokių, kuriuos privertė stoti susidariusios sąlygos. Bolševikai persekiojo buvusius šaulius, skautus ir šiaip veiklesnį jaunimą arba jų tėvus. Kai kurie jaunuoliai, norėdami pateisinti savo arba tėvų anksčiau vyresnę veiklą, stėjo į karo mokyklą. Jie manė, kad bolševikai nereikš pretenzijų ir paliks ramybėje juos pačius ir šeimą. Bet tokių buvo labai nedaug".

Aišku, kad tai buvo ne laimės ieškotojai, ne pataikūnai, ne savo įsitikinimų išsižadėję, arba savo galvosena pakeitę žmonės, bet tai buvo pasišventėliai savo tėvams ir šeimoms gelbėti nuo nelaimės ir persekiojimų.

Bolševikų okupacijos laikais lietuviai patriotai buvo patekę į politinę klaikumą. Žmonės sako: "Būtų bala, o varlės pačios atsiras". Nors Lietuvos piliečių tarpe tokių "varlių", t.y. išdavikų, ir tikrai atsirado, tai vis dėlto su dideliu pasitenkinimu, pasididžiavimu ir pagarba drąsiai galima teigti, kad, kaip lietuvių karių, taip ir šaulių tarpe, tokių negarbingų vyrų beveik nebuvo.

Lietuviai šauliai, kaip ir lietuviai kariai, bolševizmo metu turėjo daug aukų, tik labai gaila, kad tuo tarpu šaulių aukų skaičiai dar nėra taip tiksliai žinomi, kaip mūsų karių aukos ir jų sąrašai.

Kalinta buvo daug šaulių, ypatingai vyresniųjų ir vadų. Štai kelios pripuolamai atsimintos daugeliui lietuvių žinomos pavardės. Šaulių Sąjungos Vadas plk. *Saladžius*, Šaulių Sąjungos centro tarybos narys plk. *Šarauskas*, buvęs Šaulių Sąjungos centro valdybos pirmininkas gen. *Daukantas*, buvęs Šaulių Sąjungos viršininkas plk. *Kalmantas*, garbės šaulys gen. *Gustaitis*, Šaulių Sąjungos štabo viršininkas gen. št. plk. ltn. *Žukas*, Vilniaus šaulių rinktinės vadas plk. *Kaunas*, ilgametis Zarasų šaulių rinktinės vadas plk. ltn. *Podgaiskis-Pašilys*, Šaulių Sąjungos štabo gen. št. mjr. *Impulevičius*, Šaulių Sąjungos štabo kultūros ir propagandos skyriaus viršininkas šaulys V. *Daugvardas*, Kauno šaulių rinktinės šaulys mjr. *Tomkus*, 1-sios šaulių Vlodo Putvinskio vardo kuopos vadas mjr. *Leknickas*, Žemės Ūkio Ministerijos šaulių vadas kpt. *Venslovas*, "Trimito" redaktorius šaulys J. *Kalnėnas* ir daug, daug kitų.

Kaip pavyzdį, kiek nukentėjo nuo bolševikų teroro atskiri šaulių daliniai, galima paimti 22-osios geležinkelio šaulių rinktinės trečią kuopą (Šančiuose). Kuopoje buvo suimta 16 šaulių, be to 6 šauliai su savo šeimomis buvo ištrėmti į SSSR. Kuopos vadas inž. *Avižonis* buvo suimtas ir nuteistas 10 metų kalėti. Kuopos vado pavaduotojas ltn. Br. *Siemaška* taip pat buvo nuteistas 10 metų kalėti. Šaulys Adolfas *Daknys* buvo nubaustas mirties bausme. Visų šitų trijų šaulių likimas nežinomas. Visi 16 suimtų šaulių buvo nubausti:

- 1 šaulys — mirties bausme,
- 3 šauliai — 10 metų kalėti,
- 3 šauliai — 8 metus kalėti,
- 2 šauliai — 7 metus kalėti,
- 2 šauliai — 5 metus kalėti,
- 3 šaulių — bylos nebuvo baigtos,
- 2 šauliai — liko išteisinti.

(*Bus daugiau*)

Šiomet sukako 30 metų, kai Švedijos valdžia išdavė Sovietų Rusijai lietuvius karius, patekusius Švedijon iš Vokietijos, pabėgusius iš vokiečių kariuomenės. Jų buvo 9, tai tvirtina gyvas liudininkas L. Keras. Štai, jų pavardės: mjr. Mikalojūnas, bat. vadas; kpt. Langė-Langas Vladas, grįžęs iš Rusijos į Vak. Vokietiją; gyd. Zinkevičius, buvo atvykęs iš Dresdeno 1944 m., Rygoje bolševikų pakartas; ltn. Jančys Jonas, vargęs Sibire, vėliau atvykęs į Zelandiją, ten ir miręs; ltn. Plevokas Justinas, baigęs ypatingąją Karo Mokyklos laidą 1936 m., jo likimas nežinomas; j. ltn. Langvelis Vosylius, nežinia kur dingo išduotas; psk. Ingelevičius Vacys ir grandinis Dranaška, likimas abiejų nežinomas. Kaip žinom, Švedija išdavė ir dar daugiau karių, kurie pabėgo tiesiog iš Lietuvos. Jų tarpe buvo kpt. Umbraziejus, šarvuotininkas. Tektų juos paminėti plačiau ir parodyti pasauliui, kaip kultūringa valstybė Švedija nesiskaitė su Ženevos konvencijos įstatymais ir atidavė mūsų jaunos karius tiesiog žvėriui į nasrus.

Jonas Stankevičius, buvęs Lietuvos kariuomenėje viršila, mirė sausio 4 d. šv. Vincento ligoninėje. Jis buvo "Dr. Vinco Kudirkos" šaulių kuopos narys. Lietuvoje liko šeima.

Dr. Česlovas Masaitis, dirba JAV armijos balistinių tyrimų laboratorijoje. Jis gavo iš armijos premiją už laimėjimus išvystant būdus analizuoti šarvų tinkamumą tankų planavime ir vadovauja laboratorijai. Jis yra patekęs į žymiųjų JAV žmonių vardyną.

Aviecijos serž. Juozas Kurapka, gyv. Wyoming Pa., buvęs II Pas. karo, Korėjos ir P. Vietnamo veteranas, mirė sausio 5 d. Veteranų ligoninėje.

Pranas Pulipauskas, sav.-kūrėjas, mirė Čikagoje vasario 29 d. Anglijoje, Boltone, nuo širdies priepuolio mirė Vladas Panavas, buvęs DBLS narys. Jonas Dagilis staigiai mirė kovo 4 d., Kaiserslauterne. Jis buvo 8593 LS lietuvių kuopoj. Kیلės iš Biržų apskr., sulaukęs 60 metų.

Stasys Astramskas, tarnavęs 2040 LS kuopoje, mirė vasario 2 d., Kaiserslauterne, kur ir palaidotas. Kilimo buvo vilkaviškietis ir sulaukė 73 m. amžiaus.

Vitalis Duoblys, dabar tarnauja Korėjoje, išrado naudingą tanko patobulinimą ir už tai buvo amerikiečių karinės vadovybės apdovanotas.

Komand. dr. Petras Žuromskis dirba dėstytoju JAV karo laivyno akademijoje, Annapolyje, Md. Jo tėvai gyvena Shrewsbury, Mass.

Vincas Mačiokas, sulaukęs 78 m. amžiaus, mirė vasario 10 d., Waterbury,

LIETUVIAI KARIAI! laisvajame pasaulyje

Conn. 1919-20 m. jis dalyvavo Lietuvos Neprikl. kovose vyresniu puskarininkiu. Tarnavo DLK Algirdo 2 pulke. Palaidotas Waterbury, Calvary kapinėse.

Vidmantas Petras Vileniškis, kovo 22 d. mirė tesulaukęs vos 31 metų. Gyveno Richmond Hill, N.Y. Buvo gimęs Bavarijoje. Tarnavo JAV kariuomenėje. Liko nuliūdusi motina, sesuo ir 4 broliai. Visiems giliausia užuojauta!

Plk. K. Ališauskas, nors spaudžiamas ligos, baigė rašyti didelę istorinę knygą apie Klaipėdos kraštą ir jo išlaisvinimą iš svetimųjų priespaudos 1923 m. "Kario" atstovas Šaulių Rintinei, Ant. Balčytis, buvo sunkiai susirgęs, bet kovo 28 d. jau ėjo pareigas ir dalyvavo susirinkime.

A.A. Jurgis Gudaitis, g. 19.1.1901, mirė 28.1.1976. Adelaidės skyriaus ramovėnas. Lietuvoje tarnavo pasienio policijoje. Palaidotas Centennial kapinėse.

Dagilis Jonas mirė Kaiserslauterne, 1976 m. kovo 5 d. Buvo gimęs 1915 m. sausio 14 d., Biržų apskrityje. Ilgą laiką dirbo daliniuose prie USA armijos (Labor Service Co.). Palaidotas 1976 m. kovo 8 d., Kaiserslauterne, Waldfriedhof kapinėse.

Šleikus Antanas mirė Anglijoje 1976 m. sausio 25 d. ir buvo palaidotas Halifaxo kapinėse. Garbės sargybą prie karto nešė ramovėnai persijuose tautinėmis juostomis. A.A. psk. A. Šleikus tarnavo Lietuvos kariuomenėje ir viešojoje policijoje.

Seržantas Algis Paškevičius (deš.) liudininkas naujoko vestuvėse, Camp Pendleton

— Paskutinė naujiena moderniam ginklavime tai „miegančios raketos“. SIAM (Self-Initiated Antiaircraft Munition) raketos yra skirtos kauti lėktuvus, kylančius iš aerodromų. „Pluoštas“ SIAM raketų, sutalpintų cilindre, iš lėktuvo išmetama virš prieš aerodromo. Jos, tam tikram aukštyje, cilindrą su raketom susprogdinus, išsisklaido aerodromo apylinkėje ir nukritę žemėn „miega“ iki kuriam nors lėktuvui pradant kilti. Artimiausia mieganti raketa paveikiama kylančio lėktuvo išmetimo vamzdžiais išeinančios kaitros bangų, pradeda veikti ir pakilusi seka lėktuvą, vedama tų pačių šiluminių bangų. Pasivijus smogia tiesiai į lėktuvo variklių dujų išmetimo vamzdžių sritį, susprogdindama ir patį lėktuvą.

— Amerikiečių policija rankiniams ginklams pritaikė heliaus-neono dujų šviesos — laserio taikiklį. Pieštuko dydžio šviesos spindulių pluoštas nukreipiamas į taikinį pirm negu paleidžiamas šūvis. Taikiny (šiuo atveju žmogus) žino kur bus kliudytas, nes mato atkreiptą spindulių pluoštą, todėl nebėga ir nesipriešina sulaikomas. Tuo būdu bus išvengta daug bereikalingų nušovimų. Taikymo įtaisai išbandyti praktiškai su teigiamais įvertinimais ir numatomas plačiai naudoti. Laserio taikymo instrumentas gaminamas Austrijoje, Voere fabrikuose.

— Šiais metais šveicarai pirks iš amerikiečių 72 kovos lėktuvus už 460 milijonų dolerių.

— Nauja Australijos vyriausybė leidžia amerikiečiams statyti ir naudoti laivyno ir aviacijos bazes Australijoje.

— Š.m. kovo mėn. 23 d. mirė feldmaršalas Viscount Montgomery, anglų laikomas iškiliausiu vadu nuo Vellingtono (19 šimt. pradžioje). Montgomery vadovavo anglų jėgoms kovose šiaurės Afrikoje prieš Rommelį 1942 m. ir laimėjo lemiamas kautynes ties El Alemainu. Su aštunta anglų armija jis išsikėlė į Siciliją ir Italiją. 1944 m. gruodžio mėn., vokiečiams vykdant priešpuo-

lį Belgijos Ardėnuose, Montgomeryui buvo pavesta vadovauti armijų grupę, susidedanti iš anglų II, kanadiečių I, amerikiečių I ir IX armijų, kurios buvo kairiam Normandijos operacijų tęsinio šparne, su uždaviniu sustabdyti vokiečių priešpuolį ir nustumti juos atgal už Reino. Keturių dienų bėgyje, vokiečių priešpuolis, kuriam vadovavo feldmaršalas Karl von Rundstedt, buvo sustabdytas (amerikiečių I ir IX armijų pastangom). 1945 m. gegužės 5 d. Montgomerys priėmė vokiečių karinių pajėgų šiaurinės dalies kapituliaciją.

Montgomerys nepasižymėjo kaip iškilus karo vadas, jis daugiau pasireiškė kaip geras buhalteris, atsargiai apskaičiuodamas jėgų persvarą savo naudai. Jis pasižymėjo ir kaip kritikas kitų vadų. Amerikiečiai, gen. Pattonas, gen. Eisenhoweris, savo atsiminimuose apie Montgomery entuziazmo neparodė.

Montgomerys buvo paskutinis likęs gyvas iš sąjungininkų aukštesnių II Pas. karo vadų.

— Šių metų pradžioje amerikiečiai išleido žemės orbiton keturis karinės paskirties satelitus, du iš jų su atominiais įrengimais.

— Kiniečių spaudoje keliamas susirūpinimas, kad Indijos vandenyne plaukioja apie 800 įvairių rusų laivų. Ten rusai vykdo ir karinius laivyno manevrus. Per Indijos vandenyną gabenami ginklai Afrikos „tautų laisvinimui“.

— Amerikiečių dieninėje spaudoje jau kelintą kartą minima rusus gaminant naujus ginklus, stipresnius už branduolinės energijos. 1975 m. gegužės mėn. savo kalboje Brežnevas paminėjo labai pavojingą ginklą, kuris esąs baisesnis už branduolinės energijos bombas. Vėliau, Ženevoje, rusų atstovas Alexei Roščin išsireiškė rusus gaminant naujus baisesius ginklus masiniam naikinimui.

Žinovų nuomone, tai gali būti laseris (koncentruotos šviesos), arba mirties spinduliai (prieš II Pas. karą apie tokius mirties spindulius kalbėjo italas mokslininkas Marconi). Toki spinduliai

iš didesnių atstumų galėtų sustabdyti tankus, lėktuvus, raketas. Prisimintina, kaip 1960 m. pradžioje Kruščevas grąsino pasauliui naujais, viską naikinančiais ginklais.

— Veik tylomis praėjęs 1975 m. turkų — amerikiečių konfliktas, amerikiečių spaudoje neretai minimas, nes amerikiečiams tebėra svarbu išlaikyti turėtas Turkijoje bazes, taip pat turėti turkus sąjungininkais, nes Turkijos stiprybė yra jos kariuomenė.

Turkų kariuomenė yra valstybė valstybėje, jos žodis yra galutinas. Turkų ginkluotas jėgas sudaro pusė milijono vyrų, antroji pusė milijono yra rezerve. Kariuomenėje tebėra išsilaikę tradicijos iš Ottomanų imperijos. Yra sakoma, kad turkų ginkluotų jėgų drausmė yra didesnė už buvusių prūsų kariuomenės. Turkų kareivio niekad nedrįso užkliudyti civilis. Turkas kareivis neskaito civilinės spaudos, neklauso civilinių radio pranešimų, nežiūrint, kad jiems tai yra nedraudžiama. Turkas kareivis yra daugiau negu pirmos rūšies kovotojas — jis yra laikomas geriausiu kovotojų karų istorijoje. Jis nebijo nei rusų, nei amerikiečio ir visai dėl paprastos priežasties: jis mažiausiai bijo žūti. Turkų kareivis priklauso karinei drausmei; civilinis — abiem: civilinei ir karinei.

Vietnamo kare yra dalyvavęs ir turkų dalinys, apie kurį teko išgirsti atsiliepiumus iš ten buvusių amerikiečių. Esą turkai buvę išskirtini kovotojai, ypatingai geri nakties veiksmuose. Šiaurės vietnamiečiai esą vengdavę turkų veikimo zonos.

— Amerikiečių tarpžemyninių raketų laidymo lizduose, kaip dieninėje spaudoje rašoma, šiuo metu yra apie tūkstantis Minuteman raketų — iš jų daugiau kaip pusė yra daugiagalvės (raketa neša smaigalyje kelių atskirų užtaisų raketas, kurios tam tikrame atstume atsipalaiduoja ir skrenda į taikinius skirtingomis kryptimis; tokios atskiros raketos turi užtaisus po 200 kilotonų; viengalvių raketų užtaisai normaliai yra vienos megatonos). Minuteman tolinė 8,000 mylių — 12,800 km., skridimo greitis — 1,500 mylių — 2,400 km. per valandą; kliudymo tikslumas — 0,3 km. (rusų 1,2 km.).

Raketos išdėstytos Montanos-Wyoming, šiaurės ir pietų Dakotose ir Misouri rajonuose, su raketų laidymo centrais, įrengtais apie 20 metrų požemiuose. Čia turima maisto išteklių dviem savaitėm. Minuteman raketos gali būti laidomos ir iš lėktuvų.

Paleisti raketą, techniškai užtrunka apie 30 sekundžių. Raketai atsiskyrus iš laidymo šulinio, nėra jokių galimybių ją

nukreipti į šalį nuo taikinio. Daromi bandymai su nauja sistema, kurios pagalba bus galima pakeisti raketų taikinius kelių minučių bėgyje (šiuo metu tai padaryti truktų kelias valandas).

Panašiai kaip ir rusų turimai Maskvos priešraketinė apsauga, prareitais metais amerikiečiai užbaigė vienos krypties šiaurinės priešrakinės apsaugos sistemą, kuri susideda iš tolimo ir artimo radarų sekimo ir priešrakinės apsaugos Spartan ir Sprints raketų. Tolimo sekimo radaro sistema nustatytų prieš raketų skridimo vietas dar tolimam atstume (1,500 mylių — 2,400 km.). Raketoms priartėjus apie 800 mylių — 1,200 km. jų skridimo sekimą perimtų trumpų atstumų radaro sekimo sistema, kuri kartu valdo elektroniniais įrengimais ir Spartan raketų paleidimą. Spartan susprogdintų prieš raketą vienos megatonos užtaisui apie 100 mylių — 160 km. atstu nuo taikinio, Nepavykus, raketa Sprint prieš raketą susprogdintų 25 mylių — 40 km. nuotolyje nuo taikinio.

— Su 1976 metų pradžia rusai baigė erdvių programą — žmogaus (ruso) į mėnulį neiškels. (Science Trends).

— Jack Anderson, "Star Ledger" sausio 15 d. numeryje rašo, kad Amerika šiuo metu atsidūrė pavojuje, kokio savo istorijoje iki šiol neturėjo, nes rusai nuo 1968 m. iki šiol pasigamino apie 5,000 tankų ir pastatė laivų dvigubai daugiau, negu amerikiečiai dabartiniu laiku turi.

— 1976 m. amerikiečiai numato išleisti žemės orbiton 18 satelitų įvairiais nuotoliais, skirtų sekimui ir ryšiu, ne kariniams tikslams. 1976 m. sausio mėn. pirmas šios programos išleistas satelitas buvo 2,000-tasis. Pirmas buvo išleistas 1950 m. liepos 24 dieną.

— Po 15 metų pertraukos, 1976 m. amerikiečiai vėl parduos jugoslavams ginklų; tarp kitų — prieštankines ir priešlėktuvines raketas, radaro įrengimus ir kompiuterius. Tarp 1951 ir 1961 metų jugoslava nupirko iš amerikiečių įvairių ginklų už apie 1 bilijoną dolerių. Apie 80% viso ginklavimo jugoslava pasigamino patys.

— Prof. Heinz Kaminski, Bochumo observatorijos erdvių sekimo skyriaus vedėjas (Vak. Vokietijoje), yra pareiškęs, kad šiuo metu kiniečiai yra pajėgūs nukreipti branduolinės energijos užtaisų raketas į bet kurią pasaulio vietą. Prof. Kaminski duomenimis, kiniečiai žemės orbitoje turėjo keturis satelitus (panašiai kaip amerikiečiai ir rusai), kuriuos iš orbitų saugiai, su informacijom, nuleido žemėn. (Šiais metais sausio mėn. buvo išleistas žemės orbiton pentas satelitas).

Pagal ankstyvesnius duomenis, kiniečiai turi laidymo šuliniuose strateginių branduolinės energijos užtaisais raketų, su tolianaša siekiančių 4,000 mylių (6,400 km.). Manoma, kad kiniečių pagrindinis dėnesys nukreiptas į rusų karinių jėgų koncentraciją šiaurės pasienyje ir Ramiajam vandenyne.

— Š.m. sausio 23 d. kiniečiai susprogdino septynioliktą branduolinės energijos bombą. Kaip kiniečių spaudoje skelbta, sprogdinimas vykdytas tikslu pagerinti ir sustiprinti krašto gynybą ir pašalinti kitų valstybių pirmavimą branduolinės energijos ginklavime. Pirmą tokią bombą kiniečiai susprogdino 1964 m.

Dar apie 1944 metų liepos 4-9 d. kautynes Vilniaus mieste

1975 m. lapkričio 6 d., "Tėviškės Žiburiuose" tilpo J. Buto pasisakymas dėl LTSR Mokslų Akademijos leidinio — "Vilniaus miesto istorija", kurio santrauką yra davęs Varanka "Tėviškės Žiburių" 10 numeryje. Neatpasakojant pamegrykos ir nebūtų įvykių aprašymų, paminėtina tik J. Buto pasisakymai dėl kautynių Vilniaus mieste, 1944 m. liepos mėn. 4-9 dienomis.

Vilniaus miesto gynybos linija, rašo J. Butas, prasidėjo kelių kilometrų atstume nuo miesto ribų šiaurėje ir nuo Verkių suko rytiniu pakraščiu, kur nuo Naujos Vilnios jau dengė miestą iš pietų ir pro aerodromą pasiekė Panerių kalnus. Vakarinėje miesto dalyje jokių įtvirtinimų nebuvo... Apkasai pėstininkams, minosvaizdžiai ir prieštankinių pabūklų lizdai, patrankų ir tankų pozicijos, prieštankinės kliūtys, Vilniaus miesto gynyboje buvo prieš miestą, o ne pačiame mieste, kaip skelbia rusiški šaltiniai. Liepos mėn. pirmomis dienomis, kai Vilnių perėmė vokiečių karinė vadovybė ir paskelbė mieste karo

stovį, nei gatvėse, nei namuose nebuvo ruošiami pasipriešinimo lizdai ar gynyba, nebuvo niekur minuojama, nebuvo niekur įtvirtintų artilerijos pabūklų miesto gatvių apšaudymui. Pačiame mieste jokių rezervų nebuvo. Liepos 7 d. Vilnių paliko keli Savisaugos Dalinių kariai.

Vilniaus miesto gynybos liniją užėmė besitraukiančių vokiečių dalinių likučiai, kurie liepos mėn. 7-8 dienomis sėkmingai atmušė pirmąjį Vilniaus miesto puolimą. Pagal rusų šaltinius, Vilnius kapituliavo liepos 13 d., 17:00 val. Niekur neužtikta, kad Vilnius buvo apsupstas, todėl negalėjo ir kapituluoti. Vokiečių radio komunikatas skelbė: Buvusi Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos sostinė Vilnius, jį gynusių dalinių palikta priešui. Liepos 13 d. vokiečių karinės pajėgos iš Vilniaus pasitraukė, nes Daugpilis-Vilnius ruožė, rusai nesutikdami pasipriešinimo, jau buvo pasiekę Panevėžį, o pietuose nuo Vilniaus artėjo Alytaus link.

— Tėviškės Žiburių 1975 m. Nr. 51-52 tilpęs pareiškimas, nesenai Kanadon atvykusio lietuvių daktaro A. Saunorio, kuriame užklaustas, ar Sovietų Sąjungos griuvimo atveju nebūtų pavojaus iš nacionalistinės Rusijos, atsakė: — Neatrodo. Tuo atveju rusams reikėtų bėgti iš visos Rytų Europos, Kaukazo, Ukrainos. Gudai yra gerokai nutautinti. Didesnis pavojus atsikuriančiai Lietuvai būtų iš Vilniaus krašto sulenkėjusių lietuvių ir ten esančių lenkų. Vilniuje lenkų nedaug, bet Vilniaus krašte veikia lenkų mokykla, per kurias lenkinimas vykdomas toliau. Sulenkėjusiems lietuviams atitautėti reikės daug pastangų, juoba, kad rusai varo ne tik rusinimo, bet ir lenkinimo stiprią politiką Vilniaus krašte.

Ramovėnui

A.A. Pulkininkui **KAZIMIERUI PAŽEMĖNUI** MIRUS, jo sūnums, inžinieriams Kęstučiui, Regimantui ir Vytautui, o taip pat ir jų šeimoms bei artimiesiems reiškia nuoširdžią užuojautą ir kartu liūdi

*Los Angeles Ramovėnai,
Birutietės, ir
Šauliai — Daumantiečiai*

Kalbant toliau apie 16-tą lietuvių diviziją, paaiškėja, kad 1944 m. birželio 23 d. ji buvo vėl įvelta į vokiečių vykdomas puolimo operacijas. Čia liepos 4 d. žuvo 156 pulko vadas papulk. A. Keselis. Jo vietą užėmė papulk. Vladimiras Lunia. Divizija pasiekė Lietuvą liepos viduryje ir buvo papildyta vietoje mobilizuotais lietuviais. Iki karo pabaigos į jos eiles įsijungė net 12,000 naujų karių. Būnant divizijai Lietuvoje, lietuviai joje sudarė 68% karių. Čia jai vadovavo gen. mjr. A. Urbšas. Rugpjūčio 3 d. divizija buvo įjungta į 2 armijos sudėtį ir turėjo ginti Šiaulius. Spalio 5 d. ji persikėlė per Dubysą ir kovojo Žemaitijoje. Manoma, kad ši divizija 1945 m. sausio 28 d. užėmė ir Klaipėdą, nes ji buvo pavadinta Klaipėdos vardu. Tačiau bolševikų kautynių schema rodo, kad Klaipėdos puolime dalyvavo 16, 179, 70, 32 ir 344 divizijos. Lietuvių divizija dar kariavo ir Kurše, bet 1945 m. liepos 13 d., vadovaujama jau plk. V. Motiekos, pradėjo žygi į Vilnių, kur ji buvo demobilizuota.

Knygoje yra šiek tiek žinių ir apie lietuvių karo lakūnus, nors iš tikrųjų tik vienas kitas lietuvis pateko į Rusiją. Pirmomis karo dienomis žuvo eskadrilės vadas mjr. J. Kovas, bet nemini, kad jo lėktuvą numušė patys bolševikai. Karo pradžioje eskadrilei buvo įsakyta keltis iš Ukmergės į Gomelį, bet Pabradės aerodromą pasiekė tik 7 lėktuvai, o vokiečių lėktuvams bombardavus Pabradės aerodromą, į Gomelį pakilo tik 5 lėktuvai. Trys lėktuvai grįžo atgal, mjr. Kovas ir lt. Jarčiuk, jo padėjėjas, buvo numušti Gudijoje. Kiek toliau nuskrido politrukas Zaika ir lt. Kalasiūnas, bet pastarasis niekur toliau neminimas. Lt. Putna, būdamas karo pradžioje atostogose, raud. armiją pasiūlyo ir buvo viename aviacijos dalinyje šturmanu. Sakoma, kad jis žuvo Sibire. Minimas lt. Voldemaras, kuris iki karo skraidė oro linija Maskva -

Baku - Tiflisas, vadinas, jis jau buvo bolševikas. Knygoje minimas kaunietis lakūnas lt. P. Dargis, bet p. Vaičieliūno teigimu, tokio karininko Lietuvos karo aviacijoje nėra buvę.

Iš lietuvių bolševikų kariuomenėje buvo gen. lt. V. Juškevičius, vadovavęs 22, vėliau 31 armijai. Karo pradžioje pulkui vadovavo plk. Blaževičius, vėliau paskirtas divizijos vadu. Karo pradžioje zenitinės artilerijos mokyklos viršininko pavaduotoju buvo plk. Žiburkus, vėliau paskirtas 28 armijos priešlėktuvinės gynybos v-k. Karui prasidėjus į frontą pasiprašė Kirovo karo akademijos medicinos katedros vedėjas prof. S. Banaitis ir buvo paskirtas į 3 Gudijos fronto vyr. chirurgo. Karo akademijos dėstytojais buvo gen. V. Vitkauskas, gen. F. Baltušis-Žemaitis, gen. V. Karvelis, gen. A. Čepas, plk. A. Šurkus. Karo mokykloje dėstė: plk. A. Urbšas, mjr. A. Raugalė, mjr. A. Svičiulis, kpt. A. Keselis ir lt. V. Rimas.

Be to, Latvių divizijoje tarnavo šie lietuviai: lt. Svirskis, vadovavęs kuopai ir lt. Giedraitis — pionieriams ir kariai — O. Bačiūnaitė, Smilkauskas, P. Likas, G. Abramavičius, A. Karpulis, D. Milašius ir kt.

Knygoje paminėti ir kai kurie JAV ir Kanados komunistai lietuviai, kurie, karui prasidėjus, važinojo po lietuvių kolonijas su pranešimais. Tai buvo aktyviausieji "Vilnies" ir "Laisvės" veikėjai, kaip: V. Andriulis, L. Prūseika, J. Jonikienė, R. Mizara, J. Siurba, J. Gasiūnas, A. Bimba, Petrikienė, K. Karosienė ir kt. Esą lietuviai komunistai suaukoję 400,000 dol. bolševikams remti, o New Yorke įsisteigęs komunistinis pagalbos teikimo Lietuvai komitetas, vadovaujamas A. Bimbos, surinkęs 112,000 dol., kurie buvo sunaudoti Maskvos Botkino ligoninės įrengimams tobulinti, bet ne Lietuvos gyventojams šelpti. Kanados komunistai lietuviai už surinktus 20,000 dol. nupirko Stalinui dvi sanitarines mašinas.

Čia šio skyrelio autorius nori kai ką ir daugiau pasakyti apie J. Vaičieliūno aptartoje knygoje "Tarybų Lietuva didžiajame tėvynės kare" paminėtus lt. S. Vaznelį ir papulk. V. Lunią. Lt. S. Vaznelis tarnavo 179 divizijos atskiro žvalgomosio bataliono motociklistų kuopoje. Karui prasidėjus ir batalionui pasitraukus iš Pabradės stovyklos, lt. Vaznelis buvo sužeistas motociklo katastrofoje, pateko į kažkurią ligoninę, ir niekas apie jį daugiau jokių žinių nebuvo girdėjęs. Bet matyt, pasveikęs jis pateko į lietuvių diviziją ir čia žuvo karo lauke. Jis visai nebuvo paraudonavęs. Vykdamas į Pabradės stovyklą, kažkokiu

būdu sukombinavo radijo aparatą ir stovykloje visus patikimesnius karininkus supažindindavo su paskutiniais pasaulio įvykiais. Ir apie karo pradžią jis pirmas sužinojo ir pirmas apie tai painformavo kitus dar birželio mėn. sekmandienio priešpietinėmis valandomis, tuo tarpu, oficialiai stovyklai apie tai buvo paskelbta tik tos pat dienos pavakariais.

Kitoks buvo kpt. V. Lunia, paskutinėmis Lietuvos kariuomenės gyvavimo dienomis tarnavęs Vilniaus komendantūroje. Jo laikysena tuoj pat išryškėjo bolševikams tik okupavus Lietuvą. Jis visiems atvirai pasakojo tada, kad jis džiaugijasis Lietuvą ištikusiomis permainingomis, nes smetoninis režimas jį visada persekiojęs už tai, kad jis esąs rusas. Esą už tai jis nepatekęs ir į gen. štabo akademiją. Bet, matyti, kpt. Lunia ir jo taip garbinamoje raudonojoje armijoje didelės karjeros nepadarė — iškilo tik į papulkininkius, arba mūsiškai pulkininkus leitenantus.

1976 m. balandžio 7, 9 ir 10 d. "Naujienos" išspausdino J. Girdžiūno straipsnį apie 1939 m. Lietuvos kariuomenės įvykdytas mobilizacijas, 1939 m. kovo 21 d., Vokietijai rengiantis užimti Klaipėdos kraštą, ir 1939.9.1. paskutinėmis Lenkijos žlugimo dienomis. Iš autoriaus pasakojimo susidaro įspūdis, kad ir 1939 m. rugsėjo 17 d. buvo paskelbta antroji "visuotinė" Lietuvos kariuomenės mobilizacija, bet iš tikrųjų Lietuvoje buvo paskelbta tik dalinė mobilizacija, nors ji gal būt ir buvo vykdoma keliais tarpais. Be autoriaus asmeniškų įspūdių apie mobilizacijos metu praleistas dienas, jis nurodo keletą ir bendro pobūdžio pastabų apie pačios mobilizacijos eigą ir tvarką. Esą jam viena moteriškė nuo Biržų verkdama pasipasakojo, kad ji pačios darbymetės metu turėjusi palikti ūkį prie žiūros, nes turėjusi atgabenti sūnų į Radviliškį, jos vyras turėjęs pristatyti arklį į Kėdainius, o samdinys balną — į Panevėžį. Teigimas skamba kiek anekdotiškai, tačiau atskirais atvejais galėjo ir tokių įvykių atsirasti. Mobilizaciją vykdyti yra kraštui daug kaštuojantis įvykis, todėl net ir bandomosios mobilizacijos negalėjo būti dažnai vykdomos. O mobilizacija yra labai sudėtingas ir komplikuotas darbas.

1976 m. kovo 12 ir 13 d. "Naujienos" išspausdino Jono Našliūno straipsnį "K. Škirpos knyga 'Sukilimas' ir slapukas P. Kriaunys". Jų ginčo šaknys glūdi J. Našliūno šios knygos pristatyme "Dirvoje" ir P. Kriaunio kaltinime, kad tame pristatyme plk. Škirpa buvo išgarbintas ir kad pati knyga neturėsianti vertės Lietuvos istorijai. J. Našliū-

TRAGEDIJOS PĖDSAKAI

Artėjant birželio mėnesiui ir vėl atgimsta mūsų vaizduotėje tie baisūs, tragiški vaizdai, kai žmogus-žvėris, atkeliavęs iš rytų, pavergė ne tik gražią Lietuvos šalį, bet be jokios teisės pradėjo žudyti jos sūnus ir dukras, pradžioje pavieniai, o už metų ir masiniai.

1940 m. birželio mėnuo ir buvo genocido pradžia, kuris tęsėsi ištisus metus, t.y., iki vokiečių-rusų karo pradžios. Lietuviai-ės, vienas po kito dingdavo be žinios: vieni negrįždavo iš darbovietės, kiti negrįždavo iš kokios nors kelionės ir pan. Viena iš pirmųjų aukų buvo atsargos majoras J. Tomkus, žiauriai, be jokio teismo, nužudytas Kauno kalėjime 1940 m. liepos mėn.

Bet Maskvos kraugeriai nepasitenkino pavienėmis aukomis, jų buvo užplanuota išžudyti bent didesnę dalį lietuvių tautos. Kad nesukeltų visuotino tautos pasipriešinimo, tie galvažudžiai darbavosi rafinuotai ir kiek galima paslapčia. Pirmoje eilėje, jiems rūpėjo izoliuoti Lietuvos kariuomenę, o su policija jie labai lengvai susidorėjo.

Prieš didžiuosius 1941 m. birželio mėn. trėmimus, kuriems buvo rengiamasi gan paslapčiomis, Lietuvos kariuomenės, kuri tuo laiku jau buvo vadinama liaudies kariuomene, viena divizija, su atitinkamais spec. daliniais buvo dislokuota Valkininkų rajone, o kita, t.y., 179, Pažeimėnės rajone, t.y. apie 8 km. į rytus nuo Pabradės.

Maskvos galvažudžiams rūpėjo, galimai greičiau, pašalinti ir iš Lietuvos kariuomenės aktyvesnį elementą. Į Liet. kariuomenės dalinius, tuojau buvo atsiųsti rusai politrukai, o jiems padėjėjais — lietuviai komunistėliai ir taip buvo sekamas kiekvienas lietuvių kario žingsnis. Kariuomenės daliniuose prasidėjo, taip vadinamos, politinės pamokos, o tiksliau pasakius, komu-

nas prikiša P. Kriauniui tendenciją plk. Škirpą paniekinti ir nužeminti, neatsižvelgiant į jo nuopelnus nepriklausomai Lietuvai. Esą, nepriklausomoje Lietuvoje tokie žmonių įžeidinėjimai spaudoje buvo laikomi nusikaltimu ir jų autoriai buvo baudžiami pagal Baudž. statuto 533 str.

nistinė indoktrinacija. Ypač stropiai buvo ruošiamasi naujai — bolševikinei priesaikai.

Daugumas lietuvių karių, pradžioje nei girdėti nenorėjo apie kokią tai priesaiką tėvynės galvažudžiams. Bet tuojau prasidėjo represijos prieš indoktrinacijai nepalankius: politrukų nepalaužiami, neva tai, buvo paleidžiami į atsargą, bet jie savo tėviškių niekad nepasiekė, nes pakeliui būdavo suimami, kiti gi, buvo neva tai, perkeliama į kitus dalinius, bet pakeliui taip pat būdavo areštuoti ir kalėjimuose nužudyti.

Pav. Vilniuje, vieno dalinio kareiviai, J. Sausaitis ir K. Mereckas atsisakė priimti galvažudžių priesaiką, buvo neva tai, perkelti į kitą dalinį, bet pakeliui buvo suimti ir karo pradžioje, galvažudžiams pabėgus, abiejų lavonai buvo atrasti Vilniaus Lukiškių kalėjime.

Vokiečiams spaudžiant ir "nenugalimajai" paskubomis traukiantis, Maskvos galvažudžiai iš desperacijos, šaudė kiekvieną kiek nors įtartiną.

Taip pakeliui, Švenčionėlių apylinkėje, žiauriai buvo nužudytas kpt. Pilvelis, kiek toliau majoras Bartkus, netoli Molodečnos kpt. P. Kaladė, prie Prozoroki, eilinis J. Mus-teikis, apie 2 km. į pietus, t.y., prie Sanikų kaimo, vasarajuje, buvo nužudyti du neatpažinti liet. kareiviai, o prie Ziapki gelež. stotelės, psk. M. Porutis, ir taip visa pakelė liko nusėta lietuvių karių kapais. Bet tai tik maža dalelė nekaltų aukų.

Kartais, mūsų periodinės spaudos vadovai, net pasididžiudami pabrėžia, kad spauda yra mūsų kardas, kovoje už būsimą Lietuvos Laisvę.

Bet su kartėliu tenka pabėžti faktą, kad ta pati spauda, dažniausiai primiršta savo tą išgarbintą reikšmę ir nesiteikia laiku net tokių tragiškų įvykių, kaip kad birželio trėmimų ir pan. prisiminti ir paraginti kitus, kad atitinkamai atžymėtų.

A. Lukas
P.S.: Laikui bėgant, vienas kitą klausinėjo, kodėl taip staiga ats. mjr. J. Tomkus buvo areštuotas ir nužudytas. Caro armijos gusarų pulko pulkininkas A. Vaitekūnas tarnavo Valstybės Kontrolėje, kur ir J. Tomkus dirbo. Abu gyveno tame pat name, Kanto gatvėje, prieš Susisie-

kimo m-ją. Dar Vokietijoje, A. Vaitekūnas man pasakojo, kad a.a. mjr. J. Tomkus, jam esant bolševikų nelaisvėje, buvo atitinkamai apmokytas špionažo darbo ir paleistas iš nelaisvės su sąlyga, kad dirbs Maskvai. Bet kai tik jis grįžo į Lietuvą, tai ne tik kad Maskvai nedirbo, bet apmokymo bei veiklos priemones perdavė Liet. Kariuomenės Štabo II-ram skyriui. Tad, turbūt, ir buvo jam bolševikų kerštas. A.L.

NUOMONĖS, NUOMONĖS ...

Saliėtis

Kai prieš kurį laiką Kario puslapiuose pasirodė įvairių nuomonių dėl nesipriešinimo 1940 m. bolševikiniam okupantui ir kai teko paminėti kaikurias ano meto aplinkybes dėl kurių Lietuvos vyriausybė ir kariuomenė nebuvo pajėgus užpuolikai pasipriešinti, tai atsirado skirtingų nuomonių, neturėjo ir tos srities žinovų, "autoritetų". Trumpai paminėjus kaikurias nepalankias aplinkybes, dėl kurių buvo neįmanoma priešintis, k.a., nepakankamai didelis (apie 22,000 kv. mylių) platesniems karo veiksmams plotas, jokių gamtinių kliūčių nesaugomas, nesitikint, vakariečių pagalbos, Stalino ir Hitlerio slaptus susitarimus liečiančius Baltijos valstybes, o taip pat ir nepasirengimą tokiems karo veiksmams, tuojau iš karto atsirado bent du oponentai. Vienas — Nepriklausomybės kovų dalyvis p. Šukis ir kitas J.N., kurie be jokių abejonių tvirtina, kad iš Lietuvos pusės buvo viskas tvarkoje, tik visų kalčiausia buvo to meto Lietuvos vyriausybė, kuri nedavė kariuomenei įsakymo priešintis užpuolikai. Pasipylė kaltinimai, kaip aš išdrįsau aiškinti, jog nereikėjo priešintis. P. Šukis sako, kad 1918-20 m. Lietuvos kariuomenė nugalėjo priešus, tai ne kitaip turėjo atsitikti ir 1940 m. Kad per tą laiką daug kas pasikeitė, tai tam nepriduodama reikšmės. Man patariama pasiskaityti gen. Raštikio atsiminimų II tomą, kur nurodoma mūsų kariuomenės pajėgumas. Čia atsidėkodamas p. Šukiui patarčiau paskaityti knygą "Paskutinis posėdis". Ten tas pats generolas truputį kitaip išsireiškė apie mūsų kariuomenės pajėgumą.

Toliau jau visai rimtai man daromi priekaištai, kodėl aš neatsakau į man patiektus klausimus. Deja, galiu pasakyti, kad ir šį kartą savo oponentus turėsiu apvilti, nes pateikiama daug klausimų, kuriuos aptarti geriau tiktų prie stalo su dešromis, kopūstais ir, žinoma, konjaku, bet ne spaudos puslapiuose. Nors mielas J.N. man daro priekaištus,

(nukelta į virš. 3 psl.)

1976-tiems metams Čikagos skyriaus valdyba. Iš kairės: kultūros reikalams vadovas Aleksas Atutis, sek. — Albinas Repšys, pirmininkas — Kostas Juškaitis, Vicepirmininkas — Vladas Garbenis ir išdininkas — Bronius Masiokas. Nuotr. J. Stankūnas

ČIKAGOS RAMOVĖNŲ SUSIRINKIMAS

Kovo 21 d. Jaunimo Centre įvyko skaitlingas LKVS-gos "Ramovė" Čikagos skyriaus narių susirinkimas. Tai pirmas susirinkimas sušauktas jau naujosios skyriaus valdybos, kuri buvo išrinkta vasario 8 d. visuotiniame narių susirinkime. Valdybos pirm. Kostas Juškaitis perskaitė Tėvynės Prisiminimą ir susirinkimui pirmininkauti pakvietė Stasį Jurą, o sekretoriauti — K. Markų. Patiektoji susirinkimui dienotvarkė buvo perskaityta ir priimta be pakeitimų.

Susirinkusiųjų priešakin buvo iškviesiti ir pristatyti naujosios valdybos nariai: pirmininkas — Kostas Juškaitis, vicepirmininkas — Vladas Garbenis, kultūros reikalų vadovas — Aleksas Atutis, sekretorius — Albinas Repšys ir išdininkas — Bronius Masiokas. Kontrolės komisija 1976-tiems metams: pirmininkas — Pranas Žitkus ir nariai — Juozas Bagdžius ir Albinas Beniulis. Valdybos mirm. Kostas Juškaitis čia pat iškvietė Antaną Tverą ir jam naujosios valdybos, o kartu ir visų skyriaus narių vardu, padėkojo už tinkamą skyriui vadovavimą 1975 metais ir buvusiai visai valdybai už atliktą nelengvą veikimo darbą, o viso to prisiminimui įteikė su atitinkamu įrašu K. Škirpos "Sukilimą".

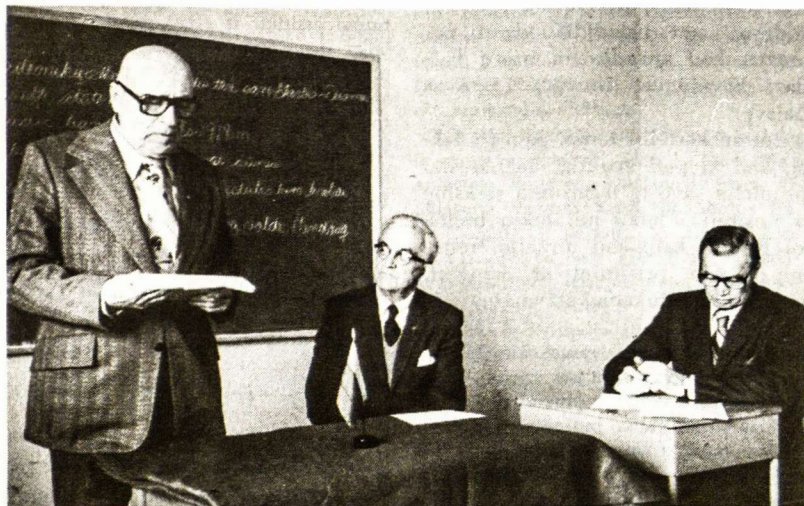
Pereito susirinkimo protokolą perskai-

tė sekretoriauęs Juozas Tamulis. Aiškus, sklandus, tikslus, trumpai ir nuosekliai surašytas protokolas susirinkimo buvo priimtas be pataisų ar pastabų. Iš ankstesnio laiko užsilikusius net tris neskaitytus Centro valdybos bendraraščius perskaitė sekretorius Albinas Repšys.

1976-tiems metams veiklos planą susirinkimui patiekė valdybos pirm. Kostas Juškaitis, pradžioje pažymėjęs, kad ir ateinančių metų skyriaus veikla ne daug kuo skirsis nuo jau per eilę metų nusistovėjusios, kiek trafaretinės veiklos, ir kad šių metų numatomas skyriaus veikimas talpintis irgi beveik į tuos pačius mūsų besireiškiančio judėjimo rėmus. Metų bėgyje valdyba numatė: sušaukti keturis skyriaus narių susirinkimus, kurių du būtų darbo ir du paskaitomis ar kitkuo pajvairinti. Gegužės 9 d. ruošiamas sulaukusiujų 80 ir dau-

giau metų ramovėnų pagerbimas. Gegužės 31 d. Kapų puošimo dieną — mirusiujų ramovėnų kapų lankymas. Birželio 13 d. rengiama išvyka į gamtą, International Friendship Garden prie mūsų prezidentų egliųčių, kartu ten bus paminėta ir tragiškieji birželio išvežimai. Pavergtų Tautų, Dariaus ir Girėno, Tautos Šventės — Rugsėjo 8-sios ir Vilniaus pavergimo minėjimuose numatomas aktyvus valdybos ir skyriaus narių dalyvavimas. Spalio 17 d. ruošiamam žurnalui "Karys" paramos kavutė. Lapkričio 2 d. Vėlinių Dieną — žuvusių už Lietuvos Laisvę pagerbimas. Lapkričio 21 Kariuomenės Šventę numatoma pradėti pamaldomis Tėvų Jėzuitų koplyčioje ir po jų būtų iškilmės prie paminklo; 4 val. p.p. Lietuvių Tautiniuose Namuose numatomi ramovėnų, birutininkų ir jų svečių iškilmingi bendri pietūs. Taip pat kartu su birutininkėmis numatyta suruošti Naujųjų 1977-tų Metų sutikimą Jaunimo Centro kavinėje. Toks būtų veiklos planas 1976-tiems metams. Į užklausimą, kodėl Kariuomenės Šventės minėjime neruošiama akademinė dalis, pirm. Kostas Juškaitis paaikšino, kad valdyba tai svarstė ir visgi nutarė šiais metais vietoje akademinės dalies suruošti bendrus pietūs. Tokie pietūs taipgi priduoūt šventei iškilmingumą ir jų dalyvius atitinkamai

Praeito susirinkimo protokolą skaito Juozas Tamulis, viduryje, susirinkimui pirmininkauęs, Stasys Juras ir sekretoriauęs Kazys Markus. Nuotr. G. Janula

šventiškai nuteiktų. Akademinė dalis gal daugiau tiks švenčiant mūsų Kariuomenės kūrimo kokią daugiau apvalesnę sukaktį, kaip pav. 60-ties metų. Juk ir pereitais metais akademinės dalies nebuvo. Be to, valdyba pasiryžo padaryti šiojį tokių pajavairinimą, kas, neatrodo, pakenktų pačiai skyriaus veiklai.

Reikia pasakyti, kad naujoji skyriaus valdyba griebėsi tikrai entuziastiškai savo darbo ir jau pirmuose žingsniuose parodė šio to naujo; aplankė ligoninėje sunkiai sergantį daug "Ramovėi" pasidarbusį gen. Miką Reklaitį ir jam įteikė, su atitinkamu įrašu, Sibiro tremtinės E. Juciūtės knygą "Pėdos mirties zonoje"; o čia susirinkime įvertino ir atžymėjo buvusios valdybos veiklą. Atrodo, ir tolesnius savo užmojus valdyba pasiruošusi tinkamai ir entuziastingai atlikti, nes visi jos nariai pilni energijos, darbštumo ir ryžtingumo. Skyriaus narių pareiga būtų pagal išgales jiems talkinti, padėti ir visuose jų renginiuose aktyviai dalyvauti.

Baigiant, tačiau, reikia pažymėti, kad mūsų skyriaus susirinkimuose dabartiniu laiku visgi pasireiškia ir šiojį tokių nesklaidumų ar negerovių. Viena tokių būtų — iškelto kokio klausimo ar pasiūlymo nepajėgumas tinkamai, trumpai ir konkrečiai išspręsti. Vos tik pasiūloma ar iškeliamas kas — tuojau atsiranda tam įvairiausi kiti pasiūlymai, sprendimai ir kritika, tuoj daromos visokios prielaidos ir išvados, pareiškiami begalės viena kitai priešingų minčių, viskas tik išplečiama, sumaišoma ir sukomplikuojama. Dažnai net viename susirinkime jau baigtas ir aptartas reikalas vėl atnaujinamas sekančiame, vėl prasideda ginčai, įrodinėjimai ir vėl nauji pasiūlymai. Susirinkusieji pristigę kantrybės pradeda skirstytis, o tada apspręsti skyriaus einamiesiems reikalams nebelieka nei laiko, nei kam.

Nepagirtina ir tai, kai nekurie skyriaus nariai susirinkimuose iškelia ir pradeda spręsti tokius klausimus, kurie nieko bendro neturi nei su skyriaus veikla, nei su "Ramovės" dvasia. Kad ir šiame susirinkime pradėta diskutuoti ir ginčytis tokiais reikalais, kurie yra toli už "Ramovės" tikslų, siekių ir ribų. Tokios diskusijos tik paskleidžia mūsų tarpe nesantaiką, nustato mus vienus prieš kitus, veikia į mus neigiamai, ardo mūsų tarpusavį sugyvenimą, nuvertina mūsų susirinkimus ir pačią organizaciją. Argi jau tiek nesusingaudoma ir neatskiriamas kas mus vienija ir kas mus ardo?! Kodėl pamirštama, kad kitas gali kitaip galvoti ir būti kitokių įsitikinimų negu aš?! Tikrai nemalonu tokių pasireiškimų kelti, bet juk negali-

ma jį nutylėti ir toleruoti. Manau, kad turint gerą valią ir siekiant "Ramovės" dvasios visgi būtų galima vieningai dirbti bendram tikslui — Laisvės Lietuvai!

Jonas kunigėlis

LVS "RAMOVĖS" MANČESTERIO (ANGLIJOJE) SK.

Kazimieras Murauskas — skyriaus garbės narys

Š.m. vasario 7 d. L.V.S-gos "Ramovės" Mančesterio skyriaus metinį narių susirinkimą, kuris įvyko Mančesterio Liet. Soc. klube, K. Murauskas už nuopelnus ramovėnų organizacijai ir visuomenei, buvo vienbalsiai išrinktas garbės nariu, kartu sugiedant jam Ilgiausių Metų.

Kazimieras kilimo yra aukštaitis. Būdamas 18 metų, savanoriu įstojo į 1 gusarų pulką Kaune, kur mokomąją kuopą baigė pirmuoju ir užsitarnavo puskarininkio laipsnį. Iš kariuomenės išėjo 1936 m. Įstojo viešojoje policijoje ir tarnavo rytinėje Lietuvoje. 1945 m., artėjant rusams, pasitraukė į Vokietiją. 1947 m. atvyko Anglijon ir dirbo įvairių darbų keliose vietose. 1952 m. atsikėlė į Eccles ir įsigijęs namą, pastoviai įsikūrė. Tuoj įsijungė į kultūrinę veiklą. 1955 m. dalyvavo ramovėnų sąjungos skyriaus steigiamajame susirinkime ir buvo išrinktas naujai įsteigto ramovėnų organizacijos išdininku, vėliau sekretorium. 1959 m. buvo išrinktas skyriaus pirmininku ir buvo pertraukos 16 metų sėkmingai vadovauja iki šios dienos.

Kazimieras priklauso ne vien ramovėnams. Jis kartu yra DBLS-gos ir M.L.S. klubo narys, kur ejo įvairias pareigas, dalyvauja visuomeninėje veikloje, remia tautinį ir politinį judėjimą ir skautus. Buvo apdovanotas skautų rėmėjo ordinu. Yra draugiškas ir vaišingas. Nelaimėje ar varge yra padėjęs daugeliui tautiečių.

K. Murauską, pakėlimo į garbės narius proga, sveikiname ir linkime sėkmės asmeniniame gyvenime ir veikloje.

Mančestery ramovėnų organizacija įsisteigė 1955 m. ir tarp šiuo metu veikiančių organizacijų, yra viena iš pajėgiausių, skaitlingiausių ir geriausiai susitvarkusių. Šiuo metu skyrius turi 50 narių, 7 jau yra mirę. Numatoma, kad narių skaičius dar didės. Ramovėnai energingai veikia ir yra gražiai užsirekomendavę liet. visuomenėje, o taip pat ir anglų tarpe, nes ramovėnai su savo vėliava kiekvienais metais organizuotai dalyvauja Eccles mieste eisenose su britų kariuomenės daliniais bei organizacijomis ir prie Eccles miesto už laisvę karuose

žuvusiems kariams paminklo padeda vainiką. Eisenose kartu dalyvauja ir lietuvaitės, apsirengusios tautiniais rūbais, bei vyrai ir moterys. Kadangi Mančestery veikia DBLS-gos skyrius, MLM Ratelis "Rūta", skautai-ės, MLK-likų Bendrija, Mančesterio Liet. Soc. klubas bei MLK Koordinacinis Komitetas, tai visa kultūrinė veikla, pagal bendrą visų organizacijų sutarimą, yra paskirstyta tarp minėtų organizacijų. Ramovėnams tenka N. Metų sutikimas, Dariaus ir Girėno minėjimas ir atkurtos Lietuvos Kariuomenės minėjimo surengimas. Šie minėjimai yra rengiami kas metai, kartais ir su didesnio masto koncertais. Be to, surengia 2-3 išvykas, šelpia savo narius, remia kultūrinį ir politinį veikimą. Skyrius yra ir Lietuvių Fondo narys. Šios organizacijos, kaip ir visų kitų, pagrindinis tikslas yra Lietuvos laisvė.

Ramovėnais

Dėl p. Tapulionio straipsnio "Kary" Nr. 3, 1976, turiu pastebėti:

1. Althofas buvo užimtas ne 15 d., bet anksčiau. Aš dalyvauju, kalbėjau su belaisviais prancūzais ir policininkais, tik miglotai atsimeinu kaip aš ten patekau, ar su Strelniku, ar su Labučiu, ar atskirai įsakytas. Ten buvome labai prislėgti Noreikos žuvimo. Man buvo įsakyta surinkti išsiplaškiusią Noreikos kuopą. Vėlai vakare mane surado Labutis, davė pakietą, įsakė joti į pietus ir surasti Kalmanto rinktinę. Visą audringą naktį jokiai ir tik paryčiumi suradau tą rinktinę.

2. Perskaitęs tą pakietą, Kalmantas įsakė žygiuoti. Artėjant prie Klaipėdos pragiedrėjo, saulė ir baltas sniegas akino. Iš Smeltės pasigirdo šūviai. Žavėtinai gražiai ir tvarkingai visa rinktinė perėjo į kovos rikiuotę ir sulindo į miestą. Prie pat miesto Kalmantas įsakė man pranešti Budriui, kad Kalmanto rinktinė operuoja jau mieste ir prašo ją remti.

3. Althofe smarkiai šaudė iš kelių kulkosvaidžių. Pakelyje suradęs ten vadą, p. Išlinską, pranešiau Kalmanto sugestiją. Išliskas pasakė man, kad be Budrio įsakymo negali pajudėti. Lėčiau į Gindulius. Pakelyje girdėjau mieste smarkų šaudymą ir sprogimus. Ginduliuose Labučio neradau, bet sutikau patį Budrį, kuriam raportavau. (Kaip p. Tapulionis tuo laiku galėjo matyti Budrį Althofe?)

4. Kol suradau Labutį praėjo gal kokia valanda. (Matomai, tuo metu Kalmantas atlėkęs su auto mašina, išsivežė Budrį ir jo štabą į jau paimtą pre-

A.A. DIV. GEN. MIKO RĒKLAIČIO NETEKUS

Čikagoje, kovo 31 d., Šv. Kryžiaus ligoninėje, mirė Vyčio Kryžiaus kavaliarius, savanoris-kūrėjas, div. gen. Mikas Rėklaitis, gimęs 1895 m. rugsėjo 6 d., Daugirdėlių km., Alytaus valsč. ir apskr. Jo gyvenimas susiklostė kitaip, negu jis norėjo, nes ruošėsi būti pedagogu, o tapo kariškiu. 1915 m. vykstant I Pasauliniam karui, tik baigęs Veiverių mokytojų seminariją, jis buvo pašauktas į rusų kariuomenę. 1916 m. jau matome jį jauną karininką, rusų-austrų fronte. Vėliau jo dalinys perkeliamas į vokiečių frontą.

Prasidėjus rusų revoliucijai, jis nuo rusų kariuomenės atsipalaidavo ir 1918 m. grįžo į Lietuvą. Tais pačiais metais gruodžio mėn. organizavo Alytaus apskr. miliciją ir buvo jos pirmas vadas, bet išgirdęs apie Lietuvos kariuomenės organizavimą, 1919 m. sausio 15 d. savanoriu įstojo į 1 pėst. pulką. Vadovavo būriui, kuopai, batalionui, pulkui. Dalyvavo kovose dėl Lietuvos laisvės, buvo apdovanotas Vyčio Kryžiumi su kardais, ir baigęs Aukštuosius Karininkų kursus, o taip pat Aukštuosius Kariuomenės Viršininkų kursus, pasiekė karo tarnyboje generolo laipsnį ir diviziono vado vietą.

Jo gyvenimas nesiklostė sėkmingai, nes bolševikams okupavus Lietuvą, 1940 m. birželio 25 d. buvo paleistas iš kariuomenės į atsargą, o 1940 m. liepos mėn. suimtas ir patalpintas į Kauno kalėjimą. Jo žmona Adelė Bielskutė-Rėklaitienė su dukrelėmis Asta ir Jolita buvo išvežtos į Sibirą. Sovietai suimtus, ku-

riuos ruošėsi tardyti, neišveždavo, bet palikdavo Lietuvoje, kol baigs tardymą ir visi bylos liudytojai bus apklausingi. Vokiečių-sovietų karas ir vokiečių okupacija jį iš kalėjimo išlaisvino. Didelis moralinis smūgis jam buvo žinia, kad jo šeima išvežta į Sibirą.

Tremtyje, kaip ir kiti tremtiniai, dirbo kartu dalyvaudamas visuomeninėje veikloje. Buvo JAV LB pirmosios tarybos narys, Savanorių-kūr. s-gos pirmininkas, o vėliau ir garbės pirmininkas, priklausė LKVS "Ramovėi", Džukų draugijai, Lietuvių Fondui, Tautinei s-gai, ALVUD-UI, buvo Tautinių namų direktorių pirmininkas, dėstė Pedagoginiame Lituanistikos Institute. Išėjęs į pensiją, daug laiko pašvėsdavo socialinei senesnių žmonių aprūpinimo įstaigai, lankydamas vargšus, išrūpindamas jiems pašalpas ir draudimą nuo ligos. Sužinojęs, kad žmona su dukrelėmis grįžo iš ištremimo į Kauną, visomis išgalėmis jas rėmė ir padėjo įsikurti.

Atsisveikinimas su velioniu įvyko laidojimo koplyčioje, balandžio 4 d., vakare. Jį pravedė inž. J. Jurkūnas. Prie karsto stovėjo garbės sargyba su savanorių ir ramovėnų vėliavomis, o karstas buvo padengtas tautine vėliava. Rožinį sukalbėjo kan. kun. V. Zakaruskas.

Atsisveikinimo žodį tarė Savanorių-kūrėjų vardu s-gos pirm. plk. J. Švedas, LKVS "Ramovės" vardu — centro v-bos pirm. plk. K. Dabulevičius, Ped. Lit. Instituto vardu — prof. P. Jonikas. Ir taip iš eilės atsisveikino visų organizacijų atstovai, kurioms velionis priklausė, apgailestaudami jo netekimą ir

reikšdami užuojautą šeimai ir artimiesiems. Net du atstovai svetimtaučiai, dirbę su velioniu socialinio aprūpinimo įstaigoje, atėjo atiduoti jam paskutinę pagarbą. Po atsisveikinimo kalbų dalyviai sugiedojo Marija, Marija ir Tautos himną, vargonais pritariant A. Kalvaičiui.

Balandžio 5 d., 9 val. ryto, Marquette Parko parapijos klebonas kun. A. Zakaruskas velionio palaikus iš koplyčios palydėjo į parapijos bažnyčią, kurioje šv. Mišias atnašavo kun. J. Borevičius, S.J. Per Mišias giedojo sol. Momkienė. Po pamaldų ilga vilkstinė automobilių nulydėjo velionį į šv. Kazimiero Lietuvių kapines.

Prie kapo religines apeigas atliko kan. kun. V. Zakaruskas, o kun. Borevičius, S.J. užbėrė ant karsto žemės, atvežtos iš Lietuvos. Dalyviamis sugiedojus Marijos giesmę ir Lietuvos himną, karstas pamažu nusileido į duobę.

Velionis, div. gen. Mikas Rėklaitis, savo ramia laikysena, mokėjimu susivaldyti ir sugebėjimu aiškiai išdėstyti savo mintis, pirmavo tarpe kitų kariškių. Jis daugiau rūpindavosi kitais, negu savimi, nieko nesmerkdamas, nenagrinėdamas kitų klaidų ir savęs neaukštindamas. Savo ir visuomenines pareigas atlikdavo rūpestingai, nesireklamuodamas, nieškodamas sau naudos. Su visais jis buvo vienošas, nieko neužgaudavo, ir nors visuomet turėjo savo nuomonę, ją pareiškėdavo ramiai, nesikarščiudamas. Jo mirtis padarė didelę spragą ramovėnų ir lietuvių visuomenės tarpe. Tegul jam būna lengva žemė, kurioje rado prieglobstį, ištremtas iš savo tėvynės.

G. S.

fektūrą kalbėtis su Petisne.) Atvykę su Labučiu Štaban, Budrio jau neberadome.

5. Įsakymo man antrą kartą vykti pas Kalmantą nebuvo ir negalėjo būti. (Čia vėl p. Tapulionio klaida.)

6. Visai nesuprantamas p. Tapulionio pasakymas, būk aš vedžiojau Kalmanto rinktinę. Kalmantas buvo ne iš tokių, kuriems reikėjo "vedžiotųjų".

5. Iš Budrio gautas įsakymas Labučiu pasiūsti mane su keliais gusarais saugoti uostą, krantinėje prie bokšto. Ant rytojaus gavau įsakymą pasikrauti su būreliu gusarų ir arkliais į traukinį, kelionei į Pagėgius, kur iš pasalų buvo nušauti keli mūsų vyrai. Apie jokių paradus Klaipėdoje aš nieko nežinau, nedalyvavau ir dalyvauti negalėjau.

6. Pagėgiuose radau kuopą, gelež. stotyje komendantą Lioraitį (vietinis, klaipėdielis), bet — nei vieno karininko. Ponas Lioraitis pasakė man, kad Tilžės gelež. stotyje yra daug vagonų pilnų

žmonių, atvežtų iš Ruro krašto, kurie tikriausiai ir šaudo iš pasalų į mus. (Prancūzai tuo laiku brovėsi į Ruro kraštą.) Ponas Lioraitis patarė būti atsargiems.

7. Kad per langus neįmestų granatų, sustiprinom sargybas, o su likusiais kasnakt manevruodavome po apylinkes, dienomis susimetę kur nusnaudavome, pakeisdavome šlapius autus; tvarkėmės kaip išmanėm. Mūsų laimei atsirado karininkas Zamkus, kuris tvarkydavo šaulius.

8. Ponas Lioraitis surado mums sunkvežimį, kuriuo (sustiprinę smėlio maišais pakraščius) siautėme paplenčiais, gaudėme tuos "ruriečius", tikrinome karčiamas kur jie slapstėsi ir tikrinom kas nevietinis, atvykęs iš anos Nemuno pusės. Tuos varėme per Tilžės tiltą atgal. "Ruriečiai" aiškinosi, kad atėjo padėti mums kariauti su lenkais. Tokių "ruriečių" sugavome apie 200.

9. Pagerėjo mūsų padėtis kai išsiliejo Nemunas, apsėmė laukus ir pievas.

Taip vargome mes 2 ar 3 savaites, kol koks tai mūsų kariuomenės batalionas pakeitė mus.

10. Ponas Tapulionis rašo, kad gusaras Simonavičius negalėjo žūti, bet jis tikrai žuvo ir buvo palaidotas Klaipėdos kapinėse. Paliktas ryšiu prie Strelniko kuopos, pats savo noru pasiprašė Strelniko į nakties žygį ir žuvo.

11. Su p. Tapulioniu niekadosis nešipykome, nieko prieš jį neturiu, nieko blogo prieš jį nerašiau ir negaliu suprasti, kodėl jis iš manęs tyčiojasi... ir iš visų kitų, kurie nesutinka kuonors su jo, po 50 metų įvykių, surašyta schema apie Klaipėdos paėmimą. Rodos p. Tapulionis turėtų tik padėkoti už teisingas pastabas. Tas visas be-reikalingas žodžiavimasis dėl menkniekių kliudo rimtai tyrinėti Klaipėdos įvykius pasišventusiam, bešališkam žmogui, kurį, ačiū Dievui, turime.

Petras Balzaras

A.A. MUZ. BRONIUS JONUŠAS

Š.m. vasario 12 dieną su šiuo pasauliu atsiskyrė a.a. muz. Bronius Jonušas; sulaukęs 77 metų (be 2 savaičių).

Gimė 1899 m., Pašilės kaime, Ylakių valsč., Mažeikių apskr., muzikaliroje ir skaitlingoje šeimoje. Būdamas 7 su puse metų, pas kaimyną ūkininką jau ganė bandą, kad palengvintų šeimos maitinimąsi. Per 3 metus išgyveno visus piemenėlio džiaugsmus ir vargus. Žiemos metu, nuo 7 su puse metų amžiaus visur ėjo groti smuku tėvo vadovaujamoj kapelėj, o nuo 9 metų jau grojo ir trompete.

Pradžios mokyklą lankė Ylakuose, vėliau tęsė Skuodų vid. mokykloje. Toliau ruošėsi privačiai ir gimn. brandos atestatą gavo prie Švietimo ministerijos Kaune. Muzikos mokslus studijavo Rygos ir Kauno konservatorijose. Praktiškoje muzikinėje veikloje išbuvo 16 metų kariškų orkestrų kapelmeisteriu: 1-am savanorių p., 8 p.p., ir 3 p.p. Be šio tiesioginio darbo, jis dar buvo muzikos ir dainavimo mokytoju mokyklose bei įvairiuose kursuose. 1937 m., norėdamas baigti Kauno konservatoriją, iš 3 p.p. perėjo į reprezentacinį policijos orkestrą Kaune ir jam pradėjo vadovauti. Čia atsivėrė jam platus muzikinės jo energijos ir sugebėjimų srities laukas.

Už sumanią ir sąžiningą tarnybą Lietuvai, vyriausybė jį apdovanojo Gedimino ordinu.

A.a. muz. Bronius Jonušas buvo žymiausias lietuviškų maršų kūrėjas. Už lietuviškų maršų kompozicijas ir kitus kūrinis, yra laimėjęs 10 piniginių premijų.

Tremties sąlygose, jis pakeitė muzikinės veiklos kryptį — organizuodamas chorus ir jiems vadovaudamas šiose vietovėse: Kemptene, Dillingene, Hanau, Baltimorėje, Čikagoje ir galiausiai, nuo 1959 metų, Rambyno chorui Omahoje. Šis choras giedodavo sekmadieniais per lietuviškas pamaldas, tautinių švenčių minėjimuose, amerikiečių publikai, rengė koncertus vietoje ir artimesnėse lietuvių kolonijose, dalyvavo visose dainų šventėse; 1975 m. surengė choro sidabrinio jubiliejaus koncertą.

Omahiečiai pagerbdami jo didelius darbus ir užsimojimus ateičiai, suruošė jo muzikinės veiklos 50 metų sukakties minėjimą, jo amžiaus 70 ir 75 metų sukaktuvinius minėjimus.

Jis nebuvo užsidaręs vien muzikos pasaulyje, bet buvo aktyvus lietuvių bendruomenėje, ramovėnuose, Vasario 16 gimn. rėmėjų būrelyje, Liet. Fonde ir dažnas svečias Čikagos liet. operos pastatymuose, taut. šokių šventėse ir kituose didesniuose Čikagos parengimuose, kartais net su didele parama.

Omahos ramovėnams jis bus nepamirštamas ne tik kaip uolus ramovėnas, bet ir daugelio koncertinių parengimų sumanytojas, paruošėjas ir vadovas.

Į laidotuves atvyko: duktė Nijolė Toliušienė su šeima, sūnus Algis, broliai (muzikai) Domas ir Zenonas, artimi giminės Bernardas ir Birutė Vindašiai.

Po rožinio, Omahos LB apyl. pirm. A. Reškevičius pasakė atsisveikinimo žodį. Po religinių apeigų prie kapo atsisveikino choro valdybos pirm. A. Totilas, ramovėnų vardu — P. Totilas ir Omahos skautų-čių vardu — J. Šarka. Pabaigoje našlaitis choras "Rambynas" sugiedojo Lietuvos himną.

P. Totilas

A.A. ANTANAS GRIGONIS

Gimęs ir augęs Trakų apskr., Kruonio valsč., Buividonių dv., kur ir sukūręs šeimą. 22 metų mobilizuotas į rusų kariuomenę ir paskirtas į Harbino kavalerijos pulką, Mandžūrijoje. 1914 m. perkeliamas į Vokiečių frontą prie Mozūrų ežerų, iš kur, frontui neatlaikius, pasitraukė į Gardiną. Čia Antanas žinią apie žmonos mirtį. Pavėluotai išleistas į laidotuves, rado palaidotus žmoną ir tėvą. Po metų pulkas buvo perkeltas prie Rumunijos sienos. Sulaukęs karo pabaigos ir kariuomenei pairus, Antanas pasitraukė arčiau gimtojo krašto ir perėjęs prie Oršos frontą, pateko į vokiečių nelaisvę. Pabėgęs iš Smorgonių

Antanas Grigonis

belaisvių stovyklos prie Žiezmarų, vėl pateko į vokiečių žandarų rankas ir iš Vilniaus suimtųjų stovyklos buvo varomas į stočių išvežimui darbas į Vokietiją, bet pabėgo. Pasiekęs gimtinę, per vasarą padirbėjęs prie žemės darbų, fiziniškai užgrūdintas ir kariškai išminkintas, 1919.10.2 d. stojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę ir buvo paskirtas į Gusarų pulką. Dalyvavo kautynėse prieš lenkus.

Pasibaigus Lietuvos laisvės kovoms, 1922.10.1 d. Antanas paskirtas IV eskadrono vachmistru. Po demobilizacijos, 1923.1.1 d. Antanas liko virštarnybiniu iki 1924.7.5 d., kada tarniuosavęs iš kariuomenės, perėjo tarnybai į Kauno policijos raitųjų rezervą.

Tarnyboje buvo drausmingas, darbštus, pareigingas, sąžiningas, tiesaus ir atviro būdo.

Už savanorio tarnybą Lietuvos Nepriklausomybės kovose prieš lenkus, buvo apdovanotas 14,5 ha žemės sklypu, gimtajame Buividonių dvare.

Sukūręs šeimą ir sutaupęs pakankamai pinigų, pradėjo naujakurio gyvenimą Buividonyse, kur nepasisėkęs įsikurti, persikėlė gyventi į Šančius.

Karo audra Antaną su šeima atbloškė į Australiją. Melbourne priemiestyje — Seaford, kukliai gyvendamas sulaukė 85 metų amžiaus ir 1976.3.19 d., išsekus sveikatai, amžiams užmerkė akis, palikdamas žmoną Petronėlę, posūnį Vl. Aglinską su šeima ir dukterį Marijoną Glizickienę, Kanadoje.

Laidotuvės vyko Frankstone. Prie karsto stovint ramovėnų garbės sargybai, kun. Pr. Vaseriui atlaikius gedulingas mišias, artimųjų buvo palydėtas į kapines, kur karių "Ramovės" sk. pirm. V. Šalkūniui apžvelgus jo nueitą gyvenimo kelią, buvo sugiedotas Tautos Himnas.

Ilsėkis ramybėje.

V. Š.

MJR. JONAS GRINCEVIČIUS-GRINCIUS

buvęs gusaras, po sunkios ir ilgos ligos mirė okupuotoje Lietuvoje, Vilniaus krašte. Buvo gimęs 1898 m., baigęs Aukštuosius Karin. Kursus 1921 m. Paliko liūdinčius: žmoną Augustiną ir dukrą Nijolę Lietuvoje, brolių Stasį, gyv. Dayton, Fla. Žinių suteikė brolienė, U. Grincevičienė, gyv. Klevelande, Ohio.

— — — — —

Remkime KSU Lituanistinės Stipendijos Fondą!

Vėl kreipiamės į lietuvių spaudą, organizacijas, draugijas, taip pat ir į pavienius asmenis, prašydami paremti Kent Valstybinio Universiteto Lituanistinės Stipendijos Fondą.

Kent State universitetas yra valstybinis Ohio valstijos universitetas netoli nuo Clevelando miesto. Jame jau keleri metai yra dėstoma lietuvių kalba; šio universiteto bibliotekoje yra sutelktas vienas iš geriausių lituanistinių rinkinių visose

A.A. ATS. VIRŠILA BRONIUS LEŠČIUS

Š.m. kovo 21 d. Adelaidėje, širdies smūgio ištiktas, staiga mirė ramovėnas Bronius Leščius. Velionis gimė Liepojoj 7.11.1915, geležinkeliečio šeimoj. Po karo tėvai grįžo į Lietuvą, apsigyveno Šiauliuose, kur Bronius baigė pradžios ir vidurinį mokslą. 1934 metais savanoriu stojo į Lietuvos Kariuomenę — Karo Aviacijos, mechanikos skyrių. Vėliau, bene 1935 m., baigė II karo lakūnų laidą ir 1938 metais buvo jau karo lakūnas-instruktoriaus.

Atsidūręs Vokietijoje mokytojavo Eichstaetto gimnazijoje. 1948 m. emigravo Australijon ir apsigyveno Adelaidėj.

Savo darbštumo ir pareigingumo dėka viršininkų buvo įvertintas ir ėjo skyrėms vedėjo pareigas. Labai daug pasidarbavo Adelaidės Muziejaus Archyve, kartu su a.a. J. Pyragium. Velionio pagėdavimu, kūnas buvo sudegintas Evergreen krematoriume. Organizacijų vardu atsiveikino: Adelaidės Lietuvių Bendruomenė, Adelaidės Lietuvių Sąjunga,

JAV; šis universitetas — kartu su PLJS Ryšių Centru — jau trečia vasara ruošia dviejų savaitių lituanistikos seminarus; šiame universitete jau yra parašytos dvi MA tezės ir viena daktarinė disertacija lituanistinėmis temomis. Dabar čia jau kuris laikas stengiamasi sudaryti nejudomą KSU Lituanistinės Stipendijos Fondą, iš kurio procentų būtų kasmet duodama stipendija lituanistinėms studijoms. Siekiama surinkti virš 50,000 dolerių, bet jau bus galima pradėti skirti dalines stipendijas, kai šiame fonde bus apie 20,000 dolerių.

Pernai panašų atsišaukimą pasirašė platus šios stipendijos komitetas, kurio garbės pirmininkė yra

A.A. virš. B. Leščius

LKVS "Ramovė", Lietuvos Atgimimo Sąjūdis, draugai — karo lakūnai. Liūdesy paliko žmona Juta ir dukters Ingrida ir Patricija.

K.T.

Lietuvos Gen. Konsulė Čikagoje p. J. Daužvardienė. Po to buvo gauta keli tūkstančiai dolerių aukomis ir pažadais, bet vis nesiseka surinkti tų 20,000 dolerių... Ir šiais metais prašome visų paaukoti, kiek kas gali. Aukos nurašomos iš pajamų mokesčių. Aukas prašome siųsti:

**Lithuanian Fellowship Fund
Kent State University
Foundation
Kent, Ohio 44242**

Visiems, kurie jau aukojo ir kurie aukos, viso Komiteto vardu širdingai dėkojame.

Prof. Antanas Klimas
Univ. of Rochester, Pirmininkas
Prof. John F. Cadzow
KSU, Įždininkas

KNIEČIAME BENDRON TALKON

Šiais metais Jungtinės Amerikos Valstybės švenčia savo 200 metų amžiaus sukaktį. Tą didžią mus priglaudusią krašto šventę KARYS paminės padidintu Birželio-Liepos numeriu.

Redakcijos telkiama medžiaga parodys kai kuriuos Amerikos ir Lietuvos santykius tų 200 metų bėgyje ir nušvies lietuvių įnašą šios galingos valstybės gyvavime.

Šiam mūsų užsibrėžtam tikslui reikalinga visų skaitytojų, o taip pat ir RAMOVĖS ir LŠST vienietų parama.

Sutelktom, bendrom jėgom galėtume išleisti ne padidintą, bet **dvigubą** numerį.

Visi prisidėję auka prie Birželio-Liepos KARIO Nr. išleidimo bus toje pat laidoje išvardinti.

Redakcija

Nuomonės — atkelta iš 195 psl.

kad aš tai ką nors išgalvoju, tai susipainioju. Kaip faktą pateikia, kad ir į "N. Vilties" žurnale iškeltą teigimą neatsakau ir tyliu, kaip pelė po šluota. Na, ką gali žmogus padaryti, mat vis to laiko stoka. Tačiau — "N. Vilties" žurnale dr. Nemickas patiekė anuo metu Lietuvoje susiklosčiusias aplinkybes ir dėl to manau, mano oponentas bent dalinai bus patenkintas ir man bus atlidus. Stengiuosi viešai pasisakyti tik kiek teko pačiam asmeniškai patirti. O čia jau užtikrinu, kad likimui taip susiklosčius, labai iš arti teko stebėti ir Lietuvos iškilimą, josios gyvavimą ir 1940 m. žiauriai okupaciją. Kai dėl tolimesnių klausimų į kuriuos J.N. reiškia pretenzijas, kodėl jis nesulaukia atsakymų, tai ką gi galima atsakyti, kai žmogus tvirtai įsitikinęs, kad Lietuvos kariuomenė turėjo žygiuoti ir atsiimti Vilnių, nes to ir vokiečiai norėjo; bet kokie buvo vokiečių tikslai, tai į to meto susidėjusias aplinkybes nekvaršinama sau galvos. Nors nebuvo didelė paslaptis, kad pasitarnauti Lietuvai jie visai ir nemanė.

J.N. teigimu mūsų kariuomenės daliniai, k.a., artilerijos ir aviacijos ir pėstininkai nė kiek nebuvo blogesni, kaip bolševikų, o dargi pranašesni. Kad netoli Radviliškio buvo ginklų dirbtuvės tai teisybė, bet kokius ten ginklus galėjo pagaminti, tai aiškinti netenka. Tiesa, mano oponentas aiškina, kad pav. kulkosvaizdžiai ir kt. buvo supirkinėjami kitose valstybėse. Tačiau, norėtusi paklausti, ar tokia nedidelė valstybė kaip Lietuva galėjo su nupirktais riboto kiekio ginklais išieiti į platesnės apimties karą? Lyginti Lietuvos kariuomenės apginklavimą su bolševikų, nors ir kapitalistams padedant (nuo pat revoliucijos pradžios Amerikos kapitalistai-bankininkai milijonais dolerių irgi rėmė Rusijos bolševikus) vergų pagamintais ginklais, turint galvoje ir mases žmonių ir milžiniškus plotus, tai yra labai nerimtas palyginimas. Taip pat negalima pavadinti rimtomis išvadomis, kai sakoma, kad Lietuvos kariuomenė įsijungdama į karo veiksmus galėjo net sukliudyti Stalino ir Hitlerio planus ir ko gero patį karą pakreipti visai kita linkme, kitaip tariant, mūsų naudai. Lietuva, kaip valstybė Stalinui ir Hitleriui jokios reikšmės neturėjo. Jų ir vieno ir kito buvo tas pats tikslas: užgrobti Baltijos valstybes, ypatingai kai tam susiklostė palankios aplinkybės. Kitaip tariant, rimtesnių kliūčių, kad ir Vakarų demokratių valstybių savo tikslams jie nepramatė. Vietoje, kad būtų bent kiek reaguota į tokius grobuoniškus pasikėsinimus,

tai Potsdame susirinę, kaip sakoma, dvasiniai paliegėliai atidarė bolševikams plačiausiai duris į pasaulį. Jeigu iki II Pasaulinio karo rusai murdėsi savo tame "rojuje", tai dėka demokratių kraštų ypač amerikiečių nenuovokos, iki šiol jie jau yra įsitvirtinę įvairiuose pasaulio kraštuose, viso apie 2 milijonų kv. mylių plote.

Lietuvoje, kaip naujai atsikūrusioje valstybėje, bolševikai savo veiklai turėjo labai neblogą dirvą. Iš vienos pusės, dėdamiesi gerais draugais įėjo į platesnę visuomenę, valdžios sluoksnius, į inteligentiją, o taip pat ir į kariuomenės organizaciją. Iš kitos pusės, susirado sau patikėtinių, kuriuos panaudojo griaunamai veiklai. Tokių patikėtinių vieni pasidarė idealistais, daugiau iš kitataučių, kiti dirbo už atlyginimą. Ir dabar, kai mano oponentai tvirtina, kad tik reikėjo tuo metu vyriausybei duoti įsakymą sumobilizuoti tūkstančius karių ir tuojau įsijungti į karą, net nesigilinant į susidėjusias aplinkybes, tai jie parodo tik visišką nesiorientavimą padėtyje ir tenka stebėtis, kad turi drąsos išieiti į spaudos puslapius save pasivadinę kritikai ir reikalauti atsakyti į jų klausimus. Gal kas ir galėtų į kokius klausimus atsakyti, kur yra paliečiami tokie aiškinimai, kad Lietuvos kariuomenė įsijungdama į karo veiksmus galėjo turėti įtakos į pasaulio įvykius.

Toliau, dėl visų tų nelaimių kaltinama vyriausybė, bet jei būtų buvus kitokia vyriausybė, ar galėjo turėti kokios reikšmės, kai pasaulyje didžiulės valstybės griūva.

Kiek yra liečiamas Vilniaus atsiėmimo klausimas, kad vokiečiai siūlė Lietuvos vyriausybei duoti įsakymą kariuomenei žygiuoti į Vilnių, tai dabar mesti kaltę vyriausybei, kad taip nebuvo įvykdyta, tik parodo, kaip į tokius dalykus lengvai žiūrima. Pirmiausia, nei vokiečiai, nei bolševikai nieko gero Lietuvai nelinkėjo. Cituoti "Pupų dėdės" išsireikškimus, tai pirmiausia, pačiam reikia tokiu tapti. Vokiečių tikslas buvo ne Lietuvai pasitarnauti, bet Lietuvos kariuomenę įjungti į vokiečių kariuomenę. Apie kokį nors mūsų kariuomenės pasilikimą Vilniuje negalėjo būti ir kalbos. Iš įvairių šaltinių buvo aiškus vokiečių nustatymas: laimėjus karą, Baltijos valstybes kolonizuoti. Na, o kaip paguoda, labai privačiuose pasikalbėjimuose vokiečių buvo aiškinama, kad Baltijos valstybių tautos nebus išnaikintos, bet tik pastumtos į Rytus ir ten apgyvendintos geros sąlygose. Taip, kad mano gerbiamas kritikas neturėtų per daug gailėtis, kad nebuvo išnaudota Dievo dovana — nebuvo žygiuota į Vilnių. Pirma,

geriau tiktų daugiau pasiūdomauti gyvenimiškais faktais, o savo, nors ir lakią, fantaziją palikti ramybėje. Tai maždaug tiek gali iš savo pusės pasiūlyti "Kazinkoks Salietis".

Pasinaudota:

1. American Opinion, February, 1976.
2. Iš bolševikų XX suvažiavimo, kur buvo pasmerktas Stalinas.
3. U.S. News & World Report, March 29, 1976.
4. N. Viltis, Nr. 8, 1975.
5. Dokument. medžiaga neskelbta spaudoje.

— — —

LAIŠKAI "KARIUT"

... Norėtusi kiek daugiau straipsnių mūsų tiesioginiu, karišku reikalu: supažindinti "Kario" skaitytojus su kitų kariuomenių organizacija, jų tvarka, ypač tų, kurios yra okupavę mūsų Lietuvą. Mes juk siekiame Lietuvai laisvės, tam turime ruoštis ne tik banketais, piknikais ir susirinkimais, bet kariniu apmokymu, statutais, rikiuote, o ypač partizaniniais veiksmais. Visi žinome, kad raudonoji "bestija", imperialistinė valstybė, žlugs ir ant jos griuvusių išaugs ir vėl gražios ir padorios valstybės, tikėkime — ir Lietuva...

Stasys Juras
Čikaga

— — —

The Immigration History Research Center will again offer grants-in-aid and research assistantships during 1976-1977.

Grants-in-aid up to \$3,000 for travel and living expenses are available to doctoral candidates, recent Ph.D.s and established scholars. Deadline for 1976 applications is May 1, 1976.

Research Assistantships for graduate students enrolled at the University of Minnesota and engaged in studies relating to American immigration and ethnic history are available for the academic year 1976-1977. Candidates should be proficient in one or more languages of Eastern, Central or Southern Europe, or the Middle East. Deadline for 1976-1977 applications is February 15, 1976.

For more information please contact the

Immigration History Research Center
826 Berry Street
St. Paul, Minnesota 55114

PRENUMERATORIŲ DĖMESIUI!

1. PRENUMERATOS MOKESČIO LYDRAŠČIAI

Kartais į žurnalą įdedame geltonus lapelius, tai yra prenumeratos mokesčio lydraščiai, bet ne paraginimai, kaip daugelis prenumeratorių mano. Juos naudojame norėdami padėti prenumeratoriui ir palengvinti administracijos darbą. Atsiskaitant su administracija prašome jus būtina naudoti ir užpildyti aiškia rašysena, arba rašoma mašinėle, arba užspausti savo adreso štampaną. Kas nori gauti pakvitavimą už prenumeratą, prašome užpildyti du lapelius (siunčiu ir gauta) ir abu pasiųsti su mokesčiu administracijai. Vienas iš jų (gauta) bus pakvituotas ir Jums grąžintas. Administracija gavusi vieną lapelį pakvitavimo neišduoda.

2. ČEKIŲ UŽADRESAVIMAS

Čekių arba "Money Order" grafoje "PAY TO THE ORDER OF" prašome įrašyti tik "Karys". Prašome nerašyti: "Karys Administracijai", "Warrior", pavardes ir t.t.

3. UŽSIENIO ČEKIAI

Užsienio prenumeratoriai atsiskaitydami už žurnalą yra prašomi naudoti pašto perlaidas, arba autorizuotų bankų čekius ar "Money Order", kuriuose būtina turi būti pažymėta "U.S. currency" arba "U.S. Dollars".

Užsienio asmeniniai čekiai ir valiuta nebus priimama.

4. ADRESO PAKEITIMAS

Pakeitę gyvenamą vietą, prašome pranešti SENĄ ir NAUJĄ adresus. Prašome nedelsti su adresų pakeitimu ir pranešti administracijai tiksliai ir pilnus adresus.

Malonūs prenumeratoriai, prašome atsižvelgti į šiuos administracijos pageidavimus ir juos vykdyti. Tai padės išvengti nesusipratimų, bereikalingo susirašinėjimo bei laiko gaišinimo.

"KARIO" Administracija

AUKOJO KARIUI:

Balandis. 1976

\$90.00:
LKVS "Ramovė" Sydney Sk., Australija

\$10.00:
Dambrauskas M., Phoenix, AR
Klimas J., Vancouver, Canada
Virpša St., Chicago, IL

\$5.00:
Abraitis J., Chicago, IL
Agurkis Jz., Omaha, NB
Baleišis Antanina, Chicago, IL
Bulika J., Chicago, IL
Bulota A., Los Angeles, CA
Diminskis V., Chicago, IL
Carliauskas St., Detroit, MI
Girdzevičius I., S.S. Marie, Canada
Janukėnas T., Dorchester, MA
Kaulinis K., Philadelphia, PA
Kazimier T., Chicago, IL

Kišonas Adf., Dearborn Hts, MI
Kupstas Sofija, Silver Springs, MD
Latviūnas St., Wolcott, CT
Lukas A., Hamilton, Canada
Mikulskis Alf., Cleveland, OH
Misiūnas V., Elizabeth, NJ
Mockaitis P., Chicago, IL
Nesavas J., Detroit, MI
Pažemėnas K., Los Angeles, CA
Puodžiukaitis V., Waterbury, CT
Sadauskas K., Baltimore, MD
Samuolis Z., Chicago, IL
Tamulis A., Cleveland, OH

\$4.00:
Viščius Stp., Chicago, IL

\$3.00:
Grigaravičius St., Chicago, IL
Ivanauskas A., Livonia, MI

Aukojusiems KARYS nuoširdžiai dėkoja!

Jaras P., Norwood, MA
Kanius J., Portland, OR
Mingėla A., Hamilton, Canada

\$2.00:
Druseikis P., Rochester, NJ
Kunigėlis Pr., Williston Park, NY
Švilpa B., S.S. Marie, Canada

\$1.00:
Andriulis P., Philadelphia, PA

Aukojimo
"Bicentennial" padidintam numeriui
išleisti:

\$100.00:
LKVS "Ramovė" New Yorko Sk.

\$5.00:
Ceilius, J., Woodhaven, NY

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.